

REVISTA ROMÂNĂ DE STUDII DE INTELLIGENCE

Nr.1-2/decembrie 2009
București

George Cristian MAIOR

Istoricism, legalism și teoretizare în studiul intelligence-ului.

Randolph H. PHERSON

Rethinking National Security in a Globalizing World: A New Ecology

Marius SEBE

Despre intelligence (I)

**Mariana MARINICĂ
Ion IVAN**

De ce Intelligence ?

Cristian NIȚĂ

O încercare de definire a termenului „intelligence”

Irena DUMITRU

Interesul național – o abordare teoretică

**Alexandra SARCINSCHI
Cristian BĂHNĂREANU**

Guvernare, economie și securitate.
Provocări la adresa statelor naționale

Mihaela STOICA

Studiile de intelligence în viziunea europeană și națională

Sorin-Gabriel COZMA

Postmodernism în informații – o analiză a transformărilor și tendințelor în activitatea de informații

Karin MEGHEȘAN

Modificările sistemului internațional.
Continuitate și schimbare în activitățile de intelligence

Sorin APARASCHIVEI

Serviciile de intelligence: de la „războiul rece” la noile provocări

**Tiberiu TĂNASE
Roxana TUDORANCEA**

Transformarea Intelligence-ului în contextul noilor provocări ale secolului al XXI-lea

Veronica MIHALACHE

Comunitatea națională de informații – Structură superioară de management al informațiilor pentru securitatea națională

Christopher WESTPHAL

Analytics for Data Deconfliction

Remus ȘTEFUREAC

GEORGE MAIOR: Noul Aliat. Regândirea politicii de apărare a României la începutul secolului al XXI -lea

**REVISTA ROMÂNĂ
DE STUDII DE INTELLIGENCE**

Nr. 1-2/decembrie 2009

**București
- 2009 -**

Colegiul Editorial:

- George Cristian MAIOR** - director al Serviciului Român de Informații, conf. univ. dr. la Academia Națională de Informații și Școala Națională de Studii Politice și Administrative
- Christopher DONNELLY** - senior fellow la Defence Academy din Regatul Unit și director al Institute for Statecraft and Governance, Oxford
- Ioan Mircea PAȘCU** - deputat în Parlamentul European, prof. univ. dr. la Școala Națională de Științe Administrative
- Vasile DÂNCU** - prof. univ. dr. la Universitatea din București și Universitatea Babeș-Bolyai
- Gheorghe TOMA** - prof. univ. dr. la Academia Națională de Informații
- Cristiana MATEI** - lecturer la Center for Civil-Military Relations din Monterey, SUA
- Cristian BARNA** - conf. univ. dr. la Academia Națională de Informații
- Irena DUMITRU** - conf. univ. dr. la Academia Națională de Informații
- Valentin Fernand FILIP** - lect. univ. drd. la Academia Națională de Informații
- Remus Ioan ȘTEFUREAC** - asist. univ. drd. la Academia Națională de Informații

Colectivul de redacție:

- Redactor-șef: *lect. univ. dr. Ion IVAN*
- Redactori: *George IANCU*
Cristina ENACHE
Sofica FILIP
Sorin APARASCHIVEI
Cristian NIȚĂ
Tiberiu TĂNASE
- Tehnoredactori: *Veronica ANTONIE*
Dionisie BODEA

CUPRINS

Istoricism, legalism și teoretizare în studiul intelligence-ului - <i>editorial</i>	5
<i>George Cristian MAIOR</i>	
Rethinking National Security in a Globalizing World: A New Ecology - <i>editorial</i>	9
<i>Randolph H. Pherson</i>	
Despre intelligence (I)	17
<i>Marius SEBE</i>	
De ce <i>Intelligence</i> ?	33
<i>Mariana MARINICĂ, Ion IVAN</i>	
O încercare de definire a termenului „intelligence”	47
<i>Cristian NIȚĂ</i>	
„Interesul național” – o abordare teoretică.....	63
<i>Irena DUMITRU</i>	
Guvernare, economie și securitate. Provocări la adresa statelor naționale.....	75
<i>Alexandra Sarcinschi, Cristian Băhnăreanu</i>	
Studiile de intelligence în viziunea europeană și națională.....	95
<i>Mihaela STOICA</i>	
Postmodernism în informații – o analiză a transformărilor și tendințelor în activitatea de informații.....	105
<i>Sorin-Gabriel COZMA</i>	

Modificările sistemului internațional. Continuitate și schimbare în activitățile de intelligence.....	119
<i>Karin MEGHEȘAN</i>	
Serviciile de intelligence: de la războiul rece la noile provocări.....	131
<i>Sorin APARASCHIVEI</i>	
Transformarea intelligence-ului în contextul noilor provocări ale secolului al XXI-lea.....	149
<i>Tiberiu TĂNASE, Roxana TUDORANCEA</i>	
Comunitatea Națională de Informații – structură superioară de management al informațiilor pentru securitatea națională.....	161
<i>Veronica MIHALACHE</i>	
Analytics for Data Deconfliction.....	171
<i>Christopher WESTPHAL</i>	
GEORGE MAIOR: Noul Aliat. Regândirea politicii de apărare a României la începutul secolului al XXI -lea – <i>recenzie</i>	187
<i>Remus ȘTEFUREAC</i>	

Istoricism, legalism și teoretizare în studiul intelligence-ului

ARGUMENT

pentru Revista Română de Studii de Intelligence

George Cristian MAIOR

Ca profesie, intelligence-ul există de milenii. Ca disciplină academică, de numai câteva decenii. Discrepanța aceasta enormă rezidă mai ales în caracterul ezoteric al domeniului. Oarecum, pare firesc ca penuria datelor despre procese și structuri care se presupun a fi secrete să nu permită o abordare amplă și cu atât mai puțin științifică a intelligence-ului. Și totuși, ultimii ani au relevat o tendință bidirecțională interesantă. Pe de o parte, este vorba despre un interes crescând al politicianului și al societății, în general, pentru realitățile acestei lumi a secretelor, determinat, nu în ultimul rând, de nevoia de a cunoaște și controla mai bine fenomenul. Pe de altă parte, se observă și o deschidere mai mare a organizațiilor de intelligence, profund interesate de o relație obiectivă, transparentă cu beneficiarii produselor sale, dar și cu opinia publică în ansamblul ei. Indiferent de motive, această evoluție dinspre și înspre serviciile de intelligence creează un flux de cunoaștere, dar și un aparat metodologic critic atât de necesare eforturilor intelectuale de a studia empiric, dar și teoretic, intelligence-ul.

În atare condiții, studiile de intelligence au intrat într-o nouă etapă, cunoscând un veritabil boom. Nici România nu a rămas datoare la acest capitol. Studiarea intelligence-ului își face loc atât între disciplinele din diverse centre universitare (fără a include aici și Academia Națională de Informații, pentru care este chiar *la raison d'être*), cu atât mai mult cu cât domeniul este de o reală importanță pentru zona de business, cât și în dezbaterile mediatice, din ce în ce mai consistente, pe această temă.

Ca și în cazul oricărui demers aflat într-un stadiu incipient, apar însă redundanțe, paralelisme, inexactități care împiedică un efort sistematic, integrat și informat. Aceste sincope sunt favorizate și de nota sporadică în care este abordat intelligence-ul. Este un paradox că, deși avem mai bine de o sută de ani de tradiție românească în domeniu (primele structuri

informative militare au apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, iar cele civile către începutul secolului al XX-lea), încă nu există o înțelegere clară și unitară a ceea ce este, ce face și cum funcționează intelligence-ul. De aici și acest împrumut lexical și conceptual – *intelligence* – care vine practic din necesitatea de a opera o distincție, anume că *intelligence* nu înseamnă doar informație.

Preocupările¹ asupra acestui domeniu pot fi clasificate în trei mari categorii, denumite astfel: istoricistă, legalistă și teoretică. Primele două sunt cele clasice pentru spațiul românesc. Cea dintâi se referă la abordările descriptive și uneori explicative care fac referire la geneza și evoluția fenomenului. Este o abordare preponderent empirică, specifică mai ales unor discipline precum istoria și jurnalismul, care apelează la exemple fascinante pentru publicul larg, dar care suferă din cauza caracterului secret al domeniului. Statistic vorbind, este dificil a pretinde să explici sau să prezici evoluția unui fenomen în condițiile unei insuficiențe a datelor. Cu atât mai mult cu cât, de obicei, subiectele tratate se referă mai ales la eșecuri ale serviciilor de intelligence, eșecuri ale căror efecte sunt mai cunoscute decât cauzele și despre care nici măcar nu se știe dacă sunt regula sau excepția. Aceasta nu înseamnă însă că abordarea este inutilă. Din contră, are rolul de a atrage atenția asupra unor sincope din interiorul sistemelor de intelligence, de a informa asupra fenomenului și, în condițiile unor completări cu date relevante, de a deveni surse explicative cu privire la existența și eficiența structurilor informative.

Cea de-a doua categorie privește mai ales abordările cu tentă etico-legală și ține mai mult de domeniul filosofiei politice și al juridicului. Studiarea intelligence-ului din perspectiva legalistă este o consecință firească a instaurării unui regim democratic. Preocuparea pentru respectarea legalității este imperioasă într-un stat de drept care protejează drepturile și libertățile legitime ale cetățenilor săi. Este o dezbatere prescriptivă fundamentală, printre efectele sale numărându-se și stabilirea unor limite în activitatea serviciilor de intelligence. Însă și ea are anumite carențe, cu atât mai mult cu cât pleacă

¹ Prefer utilizarea acestui termen tocmai pentru a nu mă referi exclusiv la demersuri avizate, ci pentru a include orice opinie care indică un oarecare interes în abordarea intelligence-ului.

adesea de la premisa existenței unei stări antitetice între libertate și securitate, implicit și comunitatea de intelligence, ca și cum structurile informative ar avea ca obiectiv subminarea democrației, iar nu apărarea ei.

După cum am arătat, cele două mari categorii enunțate anterior includ dezbateri care țin, atât în privința interesului provocat, cât și a metodelor de cercetare, de domenii ca istoria, jurnalismul, filosofia politică, dreptul, pe lângă care mai pot fi adăugate și altele, precum știința politică, sociologia și chiar teoria relațiilor internaționale sau, mai nou, studiile de securitate. Aceste abordări nu sunt rigide, ci se întrepătrund, dând substanță și farmec studierii intelligence-ului. Ce lipsește însă este o autonomie a domeniului, o abordare specifică intelligence-ului, care să-i construiască o identitate conceptuală. Practic, este vorba despre o teoretizare a intelligence-ului, despre formarea unei teorii care să plece de la o problemă fundamentală precum definiția intelligence-ului, cu propriul aparat metodologic. Un asemenea proces trebuie să fie deopotrivă cuprinzător – în sensul includerii tuturor subiectelor conexe intelligence-ului, și selectiv – pentru a nu aborda teme din afara domeniului. Aceasta nu echivalează neapărat cu dezvoltarea unei științe a intelligence-ului, tocmai pentru că este deja abordat, ca fenomen și ca metodologie, de alte științe, ci mai degrabă cu împrumutarea de către cei interesați de practica și teoria intelligence-ului a unor tehnici și principii din alte științe care să permită studierea prin metode științifice. În condițiile în care contribuțiile din alte științe ar beneficia de acest reglaj fin, singularitatea studierii intelligence-ului ar deriva doar din caracterul său aplicat.

Dezvoltarea unei identități conceptuale și disciplinare a intelligence-ului rezidă în realizarea complementarității dintre cele trei abordări menționate deja: istoricistă, legalistă și teoretică. Aceasta este și argumentarea rațională pentru lansarea *Revistei Române de Studii de Intelligence* (RRSI) care apare din înclinația naturală a unor practicieni și cercetători în intelligence de a da coerență dezbaterilor din acest domeniu. Nu este însă un proiect editorial „patronat” de Serviciul Român de Informații sau de Academia Națională de Informații. Plecând de la premisele că reflecția colectivă este superioară celei individuale și că monopolul cunoașterii nu este nici dezirabil și nici posibil în secolul al XXI-lea, RRSI

este deschisă tuturor celor interesați de intelligence și mai ales celor din mediile academice, politice și jurnalistice interne și internaționale. De asemenea, RRSI își propune să îmbine cele trei mari abordări precizate anterior. Nu își permite să le negligeze pe cele clasice, a căror utilitate am subliniat-o, ci să le completeze prin formularea unui cadru conceptual, a unui aparat științific specific intelligence-ului. Sigur, nu este vorba aici de arogarea unui statut de formator al unei teorii, cu atât mai puțin al unei științe, ci de rafinarea cunoașterii și cercetării astfel încât să facem noi pași în construcția teoretică și disciplinară a intelligence-ului.

Ca structură și conținut, *Revista Română de Studii de Intelligence* dedică o secțiune permanentă, după cum o sugerează și titlul publicației, studiilor de intelligence, din acea perspectivă trinitară: istoricistă, legalistă și teoretică. Mai mult, luând în considerare caracterul pluridisciplinar și complexitatea domeniului, RRSI conține și alte secțiuni dedicate unor discipline cărora li se subsumează intelligence-ul: relațiile internaționale și studiile de securitate. Ca adresabilitate, dar și în ceea ce privește proveniența contribuțiilor, RRSI are o dublă țintă. Pe de o parte, cercuri academice, mediatice și politice a căror cercetare se vrea a fi susținută de această publicație, pentru a facilita înțelegerea și explicarea intelligence-ului pentru o plajă largă a celor interesați de domeniu, de la studenți până la publicul larg. Pe de altă parte, RRSI vine în întâmpinarea cerințelor celor implicați în ciclul de intelligence, de la ofițerii de informații și până la beneficiarii produsului lor. Oferta cu care *Revista Română de Studii de Intelligence* apare pe piața publicistică se referă deci la o îmbinare constantă a studiilor teoretice și empirice asupra intelligence-ului, deopotrivă descriptive, prescriptive și explicative.

Rethinking National Security in a Globalizing World: A New Ecology

Randolph H. Pherson
Pherson Associates, LLC

The concept of national security has undergone substantial change over the past two decades, and the way nation states define national security could evolve even more dramatically in the coming years. This shift has major implications for how nation states treat intelligence information and the mechanisms and strategies they adopt to both protect and disseminate critical information. Nations now must deal with a growing array of threats which argues that new approaches are needed for sharing intelligence – and even publicly available information – across nation-state boundaries.

Redefining National Security

Traditionally national security has been defined in terms of the interests of nation states. The primary imperative of any nation is to protect its citizens. Nation states establish their armed forces for that purpose. Intelligence services were created to collect intelligence on the intent and capabilities of potential enemies and to support military operations should a conflict break out. In this environment, the prime objective for intelligence organizations is to penetrate foreign institutions at the highest level possible in order to assess both intent and capabilities.

Nation states, however, do not always operate unilaterally. Nations enter into formal alliances such as the North Atlantic Treaty Organization, to leverage the capabilities of like-minded states and provide better security for their citizens. They can also form *ad hoc* coalitions as was done to repel Iraqi President Saddam Hussein's incursion into Kuwait in 1990. When such alliances or coalitions are formed, agreements are often concluded to share intelligence on the adversary; this is particularly critical if joint operations are contemplated. Moreover, not all conflict, involves nation states. Computer hackers can cause major damage to a nation's infrastructure, and disease outbreaks such as HIV AIDS can devastate a population.

A Growing Array of Threats

In recent decades and particularly with the collapse of the Soviet Union, it has become increasingly apparent that not just nation states but a much broader array of actors can threaten the citizenry. In fact, a spectrum can be established categorizing sources of threat into at least five groups: Nation States, Sub-National Actors, Organizations, Informal Networks, and Systemic Challenges.

Sub-national Actors can range from ethnic groups (such as the Uighurs in China or the Kurds in Iraq, Iran and Turkey) to guerrilla movements (Tamil Tigers in Sri Lanka or the Revolutionary Armed Forces of Colombia – FARC) to refugee populations (in the Congo or in the states adjoining the conflict in Iraq). While described as “sub-national groups” their membership and their activities often cross national boundaries.

Organizations come in many shapes and sizes including drug syndicates in Colombia and Mexico, alien smuggling groups in China, and terrorist groups with either a regional (ETA in Spain) or international (al-Qaeda) focus. Legal entities such as multinational firms and Non-Government Organizations (NGOs) can take actions that would have adverse implications for national security. For example, a large company could transfer technology or withhold investments; such decisions could unwittingly – or wittingly – undercut US or European national security interests through sales of “dual-use materials” or other strategic goods to all buyers. Similarly, a large humanitarian operation could choose not to partner with the United States or the EU in providing relief supplies in a given country because of unstable political conditions.

The impact of *Informal Networks* has grown almost exponentially in the past two decades, aided and abetted by the Internet. Anti-Globalization protesters made their first mark on the international psyche at the World Trade Organization meeting in Seattle, Washington in 1999 and in many subsequent G-8 and G-20 sessions. In China, and more recently in Iran, social networking sites such as Twitter and Facebook have been used successfully to articulate and mobilize protests.

Currency speculators have deepened or accelerated several international financial crises in the past decade, and computer hacking has become a serious problem for all countries and citizens of the world. On 4 July 2009 the websites of major institutions in several countries around the world were subjected to a sophisticated global attack by an unknown assailant, although many suspected the North Koreans. Individuals can also play major roles in advancing key national security interests, especially in the humanitarian arena. Witness the impact of American actors Angelina Jolie and George Clooney in calling public attention to the atrocities in the Darfur region of Sudan and the work of Irish musician Bono against the spread of AIDS and for debt relief in Africa.

In an increasingly globalized world, the impact of ***Systemic Challenges*** has become much more apparent. Systemic challenges are best defined as those threats to the global system that have “no face.” The threat does not emanate from a particular nation or person but from natural causes. The emergence of SARS in China in 2003 and most recently the rapid spread of H1N1 (Swine Flu) demonstrate the vulnerability of nations to the spread of infectious diseases in an increasingly globalized world.

While most natural disasters are localized phenomena, the Indonesian Tsunami in 2004 demonstrated that even natural disasters can impact large portions of the globe. Global warming, rising sea levels, water shortages, and climate volatility will pose even greater problems in the years to come, suggesting that Systemic Challenges could emerge in the next decade as the subgroup of potential threats deserving the most attention and resources.

New Mechanisms of Engagement

When a nation state feels threatened, the classic response is to employ its military forces – or threaten to do so – in order to impose its will or defend its national interests. It has always been a simple calculus: the stronger a nation’s military, the greater the likelihood that it can avoid being attacked and advance its interests globally. In recent years, however, nation states have begun to contemplate – and utilize – non-military and non-state mechanisms to advance their interests. Russia’s cyber attack against Georgia is a recent example of nations using cyber as an instrument of warfare. Iran has

also looked to Hezbollah to support its agenda, just as the Pakistani intelligence officials have engaged the Taliban at times to support their interests.

In an increasingly globalized world, the mechanisms employed to defend a country's national interests are also becoming more nuanced to include a growing reliance on international policing and peacekeeping forces and the growth of a broad range of collaborative enterprises.

Policing/Monitoring. The United Nations has been at the forefront in establishing international peacekeeping and policing entities in places such as Haiti, Somalia, and Gaza but other organizations such as the European Union (EU) in Bosnia and Herzegovina and the African Union Mission in Sudan have also played such roles. A critical monitoring and policing role is also played by institutions such as the International Monetary Fund (IMF), World Trade Organization (WTO) and the World Health Organization (WHO). International treaties (such as the Non-Proliferation Treaty (NPT) or the Kyoto Protocols to combat global warming) set standards and often contain provisions for monitoring compliance and sanctioning those who violate the rules. International legal entities, most notably the International Criminal Court (ICC), have been established to deal with behaviors of national leaders and nation states that violate international standards, for example, by committing acts of genocide.

Collaboration is another often overlooked mechanism of engagement. Collaboration can take many different forms ranging from the establishment of voluntary global standards to more *ad hoc*, informal arrangements. The allocation of domain names on the Internet is a prime example of voluntary standard setting: a global database has been established and domain names are allocated on a first-come basis. Increasingly, non-nation state entities are taking the lead in establishing international standards, for example, to guide genetic research or to establish common internet protocols. Hundreds of *ad hoc* groups pop up every day on the Internet to address new issues and develop collaborative solutions to new problems.

A New Ecology of National Security

As the array of potential sources of threat expands and the mechanisms for dealing with the threats increase, the concept of national

security becomes a much more complex phenomenon. One model for sorting out this complexity is to develop a new ecology of national security that can be illustrated by a simple 5 x 3 matrix (see Figure 1: The Expanding Concept of National Security: A New Ecology). The matrix arrays threats to national security along the vertical axis, beginning with the most traditional actor, the nation state. At the other end of the spectrum are systemic threats such as infectious diseases. The three mechanisms of engagement are listed along the top, creating a matrix with 15 distinct cells. The cells provide historic examples of how each mechanism of engagement has been employed to deal with the five categories of threat. For example, the top left cell presents the classic case of using military force to resolve nation state differences. In contrast, in the bottom right cell various actors have established collaborative work practices to deal with a systemic threat such as the outbreak of H1N1 (Swine flu).

A careful examination of the matrix will reveal how the concept of national security has been transformed over the past few decades.

- Classic definitions of national security focus on the potential for armed conflict involving nation states. This is represented by the top left cell.
- In recent decades, the threat to the nation state has expanded to include threats posed by sub-national actors, criminal enterprises, and terrorist groups. Similarly, the use of peacekeeping and international policing has become more commonplace. This enlarged definition of national security is represented by the six cells in the top left of the matrix.
- The remaining nine cells to the right and on the bottom of the matrix represent how the concept of national security is continuing to expand as the world we live in becomes increasingly globalized.

Implications for Information Sharing and Collaboration

Using a matrix to illustrate the concept of a new national security ecology highlights other key patterns, such as how the practice of collecting intelligence and sharing information varies dramatically from one cell to

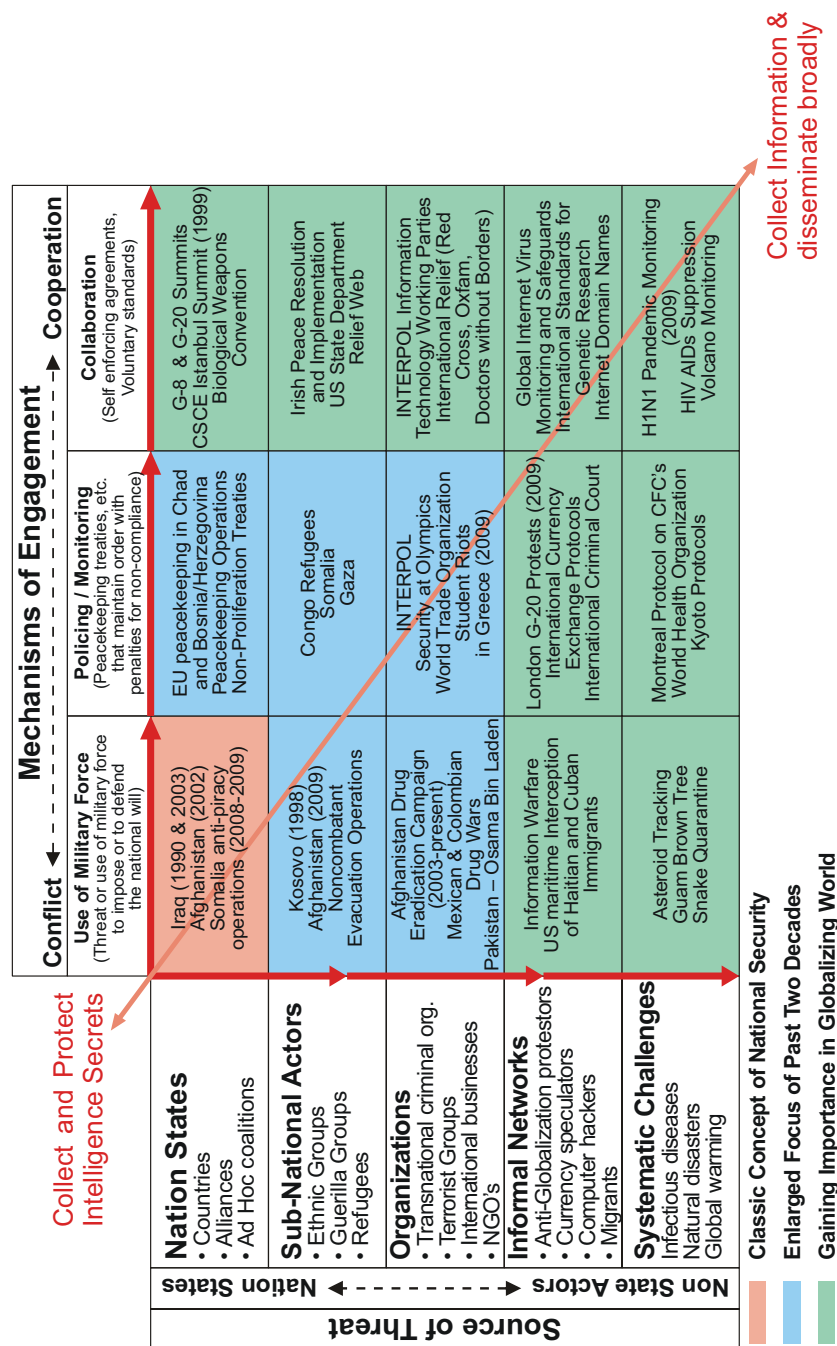
another within the matrix. In the upper left quadrant of the chart, the standard practice of nation states is to seek intelligence on their adversaries, classify it, and protect it. If, for example, an intelligence service has obtained critical threat information from a recruited source in an adversary's government, it is imperative to classify and strictly control dissemination of this information in order to protect the source and ensure that he or she can continue to report.

As one moves diagonally across the matrix from the upper left to the lower right, the tendency reverses. In the bottom right cell of the matrix, almost all of the critical information usually comes from unclassified sources and the imperative for the collector, the analyst, and the policymaker is to disseminate the information to everyone as soon as possible. For example, global concerns about the potential impact of an outbreak of avian influenza (H1N5) have led to the establishment of robust networks to detect and alert the global community when any sign of an outbreak is observed.

The greatest challenge comes when dealing with cells in the middle of the matrix where those working in the domestic security arena must find ways to share national security information with state, local, or provincial law enforcement officers. A good example would be efforts to detect and prevent the movement of illegal drugs across international borders. The host government intelligence service must work closely with liaison partners in countries where the drugs are produced or transshipped in order to learn about planned shipments and help limit production in producer countries. This dialogue often requires serious tradeoffs involving the protection of sources and the need to provide critical lead information to the liaison partner.

Similar tensions exist in the counterterrorism arena when national security agencies acquire classified information but must sanitize it to protect sources and methods before passing it to local law enforcement agencies to enable them to deal with the potential threat. Efforts to deal with these challenges have proven difficult, if not elusive. From the perspective of national security agencies, the best solution is to require that anyone receiving sensitive information has the appropriate security clearance. From the law enforcement perspective, this solution is often unworkable given the large numbers of law enforcement officers and the need for the police officer "on the street" to possess the information, not just senior managers or analysts.

Figure 1
The Expanding Concept of National Security

One of the most promising ways for dealing with this tension between the need to protect sensitive information and the value of disseminating it is to establish collaborative networks to bridge the gaps. To be effective, these collaborative networks should be small (usually no more than eight individuals) and based on the concepts of mutual trust, a shared mission, and mutual dependency. It is easier to maintain a high level of trust in such small cells. Individuals who belong to two or three cells are also much more efficient human sharers of information and insight. They know exactly how much information their colleagues can absorb, and what is most appropriate to share given each group's unique culture and work style.

It is also helpful not to confuse information sharing with collaboration. The movement of sensitive, often classified documents needs to be highly regulated to ensure no security breaches. The collaborative sharing of insights, strategies, and concerns, however, does not require the same degree of control; it should allow for a more free flowing dialogue within established "rules of the road." Once again, the matrix helps demonstrate that the development of trusting, collaborative groups is much easier when dealing with systemic challenges or issues that are best managed through collaboration. In contrast, collaborative systems are much harder to establish and much less likely to succeed with dealing with the affairs of nations and the projection of military force as the primary means for imposing national will. It is much easier to collaborate when faced with a systemic challenge than when dealing with interstate rivalries.

Biography

Randolph H. Pherson, President of Pherson Associates, teaches advanced analytic techniques and critical thinking skills to analysts in the Intelligence Community and the private sector. He collaborated with Richards J. Heuer, Jr. in launching the Analysis of Competing Hypotheses software tool; they have written a new book, "Structured Analytic Techniques for the Intelligence community". Mr. Pherson completed a 28-year career in the Intelligence Community in 2000, last serving as National Intelligence Officer (NIO) for Latin America. Previously, at the CIA, Mr. Pherson managed the production of intelligence analysis on topics ranging from global instability to Latin America, served on the Inspector General's staff, and developed and implemented a strategic planning process for the CIA as Chief, Strategic Planning and Management Staff under the Deputy Director for Planning and Coordination (ExDir). From 2000 to 2002, Mr. Pherson served as the Director, International Studies, for Evidence Based Research, Inc. Mr. Pherson is the recipient of both the Distinguished Intelligence Medal for his service as NIO for Latin America and the Distinguished Career Intelligence Medal. Mr. Pherson received his A.B. from Dartmouth College and an M.A. in International Relations from Yale University.

Despre intelligence (I)

Marius SEBE

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract:

Present developments in the intelligence realm reveal a massive re-conceptualization perspective, mainly due to the ‘openness’ paradigm identified in generic terms with OSINT. General open system theories emerging from physics some forty years ago had induced a need for new models, paradigms and settings. Such a process had begun in the Euro-Atlantic area some decades ago and any nation-state depend on an integration process of the intelligence / OSINT dimension. The first step taken into account in the present paper is to search for a sound conceptual basis whose flexibility allows a coherent integration process. The present considerations take up a topic about ‘intelligence’ with a special focus on the Romanian case.

Introducere

Evoluția și dezvoltarea societății umane, a noilor teorii științifice și a tehnologiei informației au dus la modificări importante și transformări controlate și adaptative asupra domeniului intelligence, mai ales asupra proceselor și sistemelor de intelligence. Aceste evoluții au determinat și determină în continuare reșezări obligatorii în procesele de exploatare a informațiilor din surse deschise și închise, astfel încât creșterea volumelor informaționale din surse deschise, dar, mai ales creșterea ponderii acestora în procesele de intelligence, până la procente neverosimile¹ acum câțiva ani, au determinat centrele de cunoaștere statale ori corporatiste, care au anticipat valențele utilizării cunoașterii ca pe un avantaj competitiv², să întreprindă

¹ Referință exactă asupra faptului că 95% este OSINT.

² Originile identificabile OSINT ale acestei idei, adoptată ca și politică de stat, sunt datorate lui Wilensky (1967) și reprezintă o continuare naturală a paradigmei Vannevar Bush (1945).

măsurile extinse și eficiente cu scopul reconceptualizării modului de abordare a activităților de intelligence, prin prisma a noi modele sistemice.

În ultimii ani, aplicarea metodelor moderne de management al informației și cunoașterii și abordarea dezvoltării prin utilizarea sistemelor deschise au devenit factori determinanți ai competitivității oricărei entități organizaționale. În plan global s-a produs o mutație dinspre zona geopolitică spre cea geoeconomică, abilitatea statului constând acum în gestionarea cunoașterii la nivel strategic pentru consolidarea sectorului administrației publice, al economiei, al educației, al cercetării și al bunăstării sociale.

Apariția paradigmei deschiderii a determinat reconsiderări importante din partea serviciilor de informații referitoare la capacitatea de a gestiona o „cultură a deschiderii” și de a valorifica rezultatele acesteia.

Căutările și eforturile cercetătorilor presupun la ora actuală o conjugare a eforturilor de cunoaștere și exploatare a informațiilor prin proiectarea și administrarea unor capacități compuse din meta-rețele de cercetare-dezvoltare, educare și inovare, conectate prin cadre parteneriale la nivel național și global, pe spațiul informațional, reprezentat de sursele deschise.

În acest context, ar fi necesară redefinirea domeniului *informațiilor* prin intermediul conceptului *intelligence*, încercând să identificăm un model evolutiv, care să exprime o viziune dinamică și sistemică a acestuia, în consonanță cu evoluția și dezvoltarea noilor teorii științifice, restructurând procesele de intelligence prin prisma teoriilor rețelelor sociale modificate sistemic prin interacția inevitabilă cu tehnologiile informaționale. În acest sens, eforturile noastre trebuie să se îndrepte către conceptualizarea și proiectarea unui model de intelligence cu identitate și specificitate organizaționale, întrucât pe de o parte, reprezintă o premisă a integrării în NATO și UE, iar pe de altă parte, constituie o premisă indispensabilă competitivității. De asemenea, pentru a fi o proiecție de succes, înainte de toate trebuie să înțelegem cadrul în care acționăm ca jucători locali în spațiul global.

În același timp, orice demers organizațional trebuie să ia în calcul construcția unui nou model de intelligence pornind de la concepte și nu de la crearea de structuri și reguli, fapt ce presupune un tip de hartă mentală aptă să confere flexibilitatea cerută de adaptarea în timp real dintr-un mediu

competițional dinamic. Avem nevoie să înțelegem rolurile, misiunile, componentele și funcțiile domeniului intelligence actual și, în special, să identificăm și să separăm „conceptual” attributele fundamentale și complementare ale activității intelligence, văzută din punct de vedere holistic, atât la nivel național, cât și organizațional, luând în calcul faptul că vechile principii și procese au început să se dilueze, neexistând astăzi o distincție clară între:

- *extern* și *intern*³ – pe scurt, acest fapt este o consecință a fenomenelor legate de emergența rețelelor sociale, practic, la orice nivel; se poate consulta lucrarea discursivă a lui Castells în această problemă, între

- *strategic* și *tactic*⁴ – Un factor determinant în această privință îl constituie adoptarea, critica și extinderea modelelor de tip OODA (John Boyd), PDCA (W. Edwards Deming), etc., între

- *colectare* și *analiză*⁵ – conform datelor specialiștilor doar 10% din informația colectată este analizată, motiv suficient de clar și întemeiat de a sesiza că fie rămânem prizonierii unei clasificări, fie evadăm în eficiență; rata de multiplicare a informației nu o putem stăvili câtă vreme am adoptat globalizarea mijloacelor informaționale și libertatea de utilizare a acestora, precum și între *informații* și *intelligence* – inserarea *cunoașterii* alături de *informație* ar conduce relativ lent la acest efect. Cu „moderatorul de reacție” reprezentat de concurență se cere însă un *potențial de inovare* adecvat și acesta nu mai permite, în fapt, viața liniștită și plăcută a reducerii *activității de informații* la *informația ca produs*. Este nevoie nu doar de informația ca *proces*, ci de informația ca *mijloc de cunoaștere* și de *gândire strategică*. Noul model necesită o cu totul altă taxonomie de intelligence⁶.

O scurtă prezentare a acestui prim demers *despre intelligence* va

³ Manuel Castells, *The Network Society. A Cross-cultural Perspective*, Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK, 2004.

⁴ Ciclul OODA – *Observation, Orientation, Decision, Action* (John Boyd), Ciclul PDCA – *Plan, Do, Check, Act* (W. Edwards Deming) etc.

⁵ John L. Petersen – *A New, Twenty-first Century Role for the Intelligence Community*, Second International Symposium: National Security & National Competitiveness – Open Source Solutions Proceedings, 1993, Volume I.

⁶ Barger, Deborah G. – *Toward a Revolution in Intelligence Affairs*, Technical Report, National Security Research Division, RAND Corporation, 2005, 110.

include o analiză succintă a evoluției domeniului ultimelor două decenii și a ideilor exprimate mai sus pe două paliere de interes: o scurtă prezentare a *situației actuale* și necesitatea *clarificării conceptuale* a domeniului intelligence, urmând ca celelalte dimensiuni necesar a fi explorate pentru a aduce contribuții relevante la construcția unui model de succes în cadrul acestuia să fie abordate în continuare, în viitorul apropiat.

Situația actuală

Motivația abordării domeniului intelligence ia naștere din dorința de a sprijini și de a completa eforturile celor angajați în activitatea operativ-informativă și a celor implicați în munca de cercetare științifică a domeniului *informațiilor*, având în vedere că *școala și sistemul românesc de informații* s-au aflat într-o perioadă de tranziție, iar acum trebuie să intrăm într-o etapă de *căutare, de adaptare și de consolidare a unui nou model al informațiilor strategice*. Acest aspect al circumstanțelor contemporane impune să ne (re)definim propriile concepte pentru ceea ce Alain Dewerpe numea „știința politică a guvernării”, care își bazează existența pe obținerea și analiza informațiilor, indiferent din ce surse ar proveni acestea, deschise, private sau închise. Prin urmare, procesul de integrare în care România se află nu are cum să fie *complet, coerent și sustenabil* câtă vreme această caracteristică sistemică nu este flexibilizată prin compatibilizarea cu complexitatea provocărilor.

Fundamente controlabile și baze ad-hoc

Evoluția sistemului de informații din România s-a bazat *mai mult pe aplicarea empirică* a unor principii general valabile ale „științei politice a secretului de stat”, specifică secolului al XX-lea, Erei Industriale și „perioadei războiului rece”. Tocmai din acest motiv flexibilizarea necesară adaptării a fost pierdută în dificultățile tranziției, perioadă în care nu a existat nicio preocupare pentru capitalul intelectual necesar unui asemenea demers. Această stare de lucruri a fost în fapt generată atât de filosofia unui mediu local, specific unei matrice socioculturale românești, dar și a unui

mediu internațional bipolar în care concurența are actori definiți, localizabili și mai ales invarianți ca număr, potențial informațional și capacități ale capitalului uman. Aceasta a condus la un mental ce s-a educat în timp *mai puțin pe elaborarea și dezvoltarea unui sistem și a unei școli proprii de informații și mai mult pe adoptarea unor soluții nelocalizate conceptual*. Acesta nu a fost numai cazul țării noastre, ci al tuturor statelor-națiune mici, care nu și-au gasit *măiestria, timpul și tăria* necesare combinării tuturor forțelor, resurselor umane și de cunoaștere, domeniilor științifice politice, economice, sociologice și militare, în vederea constituirii unei *epistemologii specifice, a construcției unui edificiu pentru știința românească a informației, fundamentată pe un vast program intelectual*. Postularea cu rigiditate a influenței impuse prin bipolarism a contribuit la această circumstanță, însă la două decenii de la dispariția acestuia se cuvine a trece de la conștientizare la construcție, la nivel sistemic, prin înțelegerea necesității unei astfel de căi și identificarea direcțiilor de acțiune.

Marile națiuni, în sensul de națiuni ce știu să prețuiască prezentul prin prisma viitorului, stând și pe reputația trecutului, construindu-și strategii ce le reprezintă, abordează asemenea domenii într-o manieră academică și științifică fundamentată prin propriile valori, iar managementul entităților combatante⁷ se racordează la demersurile teoretice printr-o relaționare mai degrabă înțeleaptă decât deșteaptă ori isteță. Ultima manieră, corespunzătoare atributelor deștept și isteț acționează pe termen scurt, iar prima aplecându-se asupra problemelor pe termen scurt cu mijloacele, viziunea și pătrunderea oferită de înțelegerea proprie cunoașterii, raportată la termenul mediu și mai ales lung furnizează în plus orientare în

⁷ Nici nu trebuie și nici nu are de ce să stârnescă mirări sintagma „entități combatante”, câtă vreme avem în orizontul de cunoștință lucrarea lui Kotler și Singh ce reprezintă, practic, una dintre primele încercări de transdisciplinarizare în domeniul intelligence-ului. Cititorul este îndemnat să se întrebe, având în vedere, pe de o parte, că respectiva lucrare a apărut în regim OSINT, iar pe de altă parte a constituit un element de bază în reconceptualizarea intelligence-ului, cât de pregătiți conceptual au intrat în particular românii în tranziție.

sensul lui Boyd⁸; de aceea, numai dacă o aplici pe prima poți să ai succes în a doua, într-o manieră sustenabilă, mărindu-ți șansele de a înlocui accidentalul cu trăsătura caracteristică; R. V. Jones explica pierderea „războiului rece” de către ruși printr-un exemplu extrem de concludent: diferența dintre cavaleria franceză și călăreții mameluci; doi călăreți mameluci puteau învinge trei călăreți napoleonieni, însă într-o bătălie 1500 de mameluci nu aveau nicio șansă în fața a 1000 de călăreți napoleonieni⁹. Prima circumstanță corespunde istețimii, calităților individuale, experienței personale, etc. pe când a doua înțelepciunii date de *perspectiva sistemică* ce nu exclude în vreun fel respectivele atribute. A extrapola însă prima circumstanță în situația în care este nevoie de a doua nu mai este deșteptăciune ci opusul acesteia, mai ales când se petrece la nivel de sistem. Rușii, la nivel individual, dețineau cei mai buni spioni, însă americanii dețineau un *sistem* de spionaj. Afirmatia aceasta se aplică și celor care conduc organizațiile de intelligence și celor care abordează strategiile numai prin prisma existenței unor organizații, unități etc. sau care înțeleg aplicarea unor reforme numai prin intermediul schimbărilor instituționale. Într-o *societate a cunoașterii* nu poți ignora faptul că singurele elemente ce pot acumula cunoaștere sunt oamenii, iar a avea pretenții de sustenabilitate în afara proceselor de acumulare este pur și simplu incoerent pe orice dimensiune: teoretică, aplicată, practică etc. Din acest motiv a inventa doar instituții fără mecanismele *intangibile* ce asigură competența (în sensul sistemic din exemplul cu mamelucii și husarii, nu doar exclusiv pe criterii de experiență, istețime, calități înnăscute etc.) celor ce le formează este

⁸ Boyd, John – specialist american, fost pilot de vânătoare, creatorul ciclului OODA – Observare, Orientare, Decizie, Acțiune – utilizat în noile strategii militare ale războiului, inclusiv în Irak, dar și în strategiile corporatiste în spațiul economic global. O descriere elaborată a ciclului „OODA loop” și a manierei în care a gândit Boyd este analizată și poate fi găsită în lucrarea lui Frans B. Osinga, „Science, Strategy and War. The Strategic Theory of John Boyd”, Routledge, Taylor & Francis Group, New York, 2007.

⁹ Jones, R. V. – *Enduring principles. Some Lessons in Intelligence*, Symposium at CIA Headquarters, 26 October 1993, <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/pdf/v38i5a05p.pdf>

echivalent cu o comandă nulă în sistem prezentată drept soluție. Pe scurt, ceea ce nu mai poate fi ignorat în actualele circumstanțe ține de modul în care avem în minte raportarea la capitalul uman deoarece într-un mediu concurențial cunoașterea este potențialul și resursa cheie. Vom avea în curând de plătit mai mult în contul aventurii mentale practicate în tranziție decât dacă nu s-ar fi justificat neglijarea acestei¹⁰ dimensiuni a capitalului prin dificultățile respectivei tranziții.

Măsuri și reforme interne

Reformele sistemului românesc de intelligence care au avut loc în ultimii ani erau necesare și au adus schimbări destul de importante arhitecturii în cauză; arhitectura însă este doar elementul static. De aceea, unele demersuri din cadrul acestor reforme, bine intenționate de altfel, au produs puține schimbări cu adevărat semnificative în sensul necesar de altfel integrării într-o poziție aptă de potențial competitiv. Pe de o parte, acestea s-au concentrat și au abordat înlocuirea unui sistem vechi cu ceva ce se dorea nou, producându-se prin prisma unei „imagini externe” a conceptului intelligence, fără *aplicarea unui demers științific și identitar local*; fără acest din urmă aspect nu ai decât cel mult o stângace imitație sau un element singular, iar cuvântul *integrare* devine gol de conținut. Pe de altă parte, orice reformă, în cazul nostru de intelligence, este o abordare care din punct de vedere istoric poate să nu-și atingă obiectivele scontate deoarece măsurile acesteia se concentrează în cea mai mare măsură asupra soluționării greșelilor și eșecurilor din trecut. Aici intervine deosebirea esențială dintre nevoia aplicării de reforme sau de transformări. Un proces de transformare trebuie să scruteze prezentul și viitorul pentru a analiza harta cauzelor și a efectelor ce determină evoluția modelelor sistemice de intelligence, identificând schimbările de circumstanțe în scopul discernerii oportunităților prin abordarea a ceea ce va fi.

¹⁰ Siderant este faptul că printre primii în lume (alături de Dewey spre exemplu) care, pe de o parte, au extins definiția capitalului în sensul paradigmei Vannevar Bush, iar pe de altă parte au introdus-o în gena sistemului educațional este Spiru Haret, în anul 1910. Altfel spus, aici nu se respectă propria tradiție intelectuală.

Dovada cea mai concludentă a acestei stări de fapt este că nu există nicio lucrare coerentă, nici a celor care proveneau din sistemul de intelligence nici a altora, care să introducă diferența dintre reformă și transformare despre care vorbim; există însă o sumedenie de abordări ce exhibă reforma, revoluția și reinventarea în toate modurile imaginabile.

Motivul pentru care un astfel de punct de vedere este cel adecvat rezidă în cel puțin două rațiuni. Prima, este de natură identitară: în analiza lor asupra conceptului de criză, Gusti și Dumitriu au introdus într-o manieră de argumentare irefutabilă semnificația diferenței în cauză¹¹. A doua este reprezentată de faptul că respectivul demers este consonant cu direcțiile de dezvoltare a domeniului intelligence ca domeniu de fundamentare a securității ca *știință a națiunii*; sunt bine cunoscute atât contribuțiile lui Dedijer, cât și valoarea acestora în privința construcției unui sistem național de intelligence în sensul discutat, motiv pentru care nu mai avem să insistăm aici.

Din acest punct de vedere, transformările în domeniul intelligence din România nu trebuie *limitate ca scop, cunoaștere și imaginație*¹². Una dintre provocările, ce se poate transforma și constitui deja într-o amenințare ori pericol iminent, pentru națiunea română, constă în actualizarea viziunii liderilor și managerilor, la nivel de teorie, strategie și doctrină, prin dezvoltarea unor *noi roluri și misiuni* pentru domeniul *intelligence*, diferite de acelea în care a evoluat arhitectura noastră de informații în trecut, cât și în ultimul deceniu și jumătate¹³.

¹¹ Acest fapt a fost tratat în anul 1996; însă, având în vedere importanța aspectului, vom reveni ulterior cu o actualizare a referinței în cauză.

¹² Unul dintre primele demersuri asupra imaginației, ca și element conceput într-un mecanism de cunoaștere aparține lui Xenopol, nu a fost vreun moment introdus acolo unde i-ar fi locul. Deși contextul contribuțiilor acestuia este recunoscut ca fiind strâns legat de conceptul modern de „systemics”.

¹³ Situația nu este singulară, dacă avem în vedere efectul „Marketing Myopia”, identificat de Levitt. Problema este înțelepciunea de a căuta un remediu mai ales când efectele privesc o colectivitate și cu atât mai mult, cu cât individualul și-a luat de bună voie responsabilități colective.

Aceste schimbări ar putea fi considerate drept o abordare nu tocmai adecvată, iar cea mai elocventă dovadă o reprezintă eșecurile înregistrate de statul român, mai ales în plan economic (creșterile economice nu s-au datorat unor decizii bazate pe strategie și *intelligence*, așa cum se întâmplă cu alte entități organizaționale de succes, ci datorită unor conjuncturi de moment, a unor piețe instabile și necontrolabile etc.). Dacă este să ne referim la un aspect irefutabil al acestui context, putem aminti teoria *intelligence*-ului organizațional, lansată în regim OSINT în deceniul al șaselea din secolul trecut și preluată drept punct de plecare în deceniul al nouălea de statele europene care și-au pus problema construcției unui sistem național de *intelligence*/OSINT drept bază pentru competitivitate. Un exemplu concludent îl constituie amplasarea țării noastre pe locul 54 din 57 în topul competitivității mondiale, clasament realizat pentru 57 dintre economiile statelor lumii în *World Competitiveness Yearbook 2009*, cu nouă locuri mai jos față de 2008, când ne-am clasat pe locul 45. Cercetătorii au analizat 57 de țări cu cele mai performante economii din lume, pe baza a patru criterii ale competitivității: economie, eficiență guvernamentală, eficiența mediului de afaceri și infrastructura¹⁴. Cei ce contestă respectivul rezultat, indiferent de argumentare își pot exersa demersul și pe alte studii ce fie plasează mediul managerial, mediul educațional, sistemul de sănătate, infrastructura de transport etc. în poziții neconfortabile. Prin urmare, pentru oricine accesează aceste date, indiferent cât de indulgent ar fi, concluzia comună rezidă în aceea că ceva este în neregulă. Sursa de proveniență a efectelor, este în plan conceptual și strategic, nu acolo unde constatăm toți respectivele efecte, în plan concret și operativ. Cum locul cauzei depinde mai mult ca orice de mental – sau de *Orientare* cum am spune dacă l-am adopta pe Boyd – rezultă că demersurile întreprinse până acum sunt cel puțin nepotrivite.

¹⁴ vezi *Stress Test in Competitiveness*, realizat de Institutul pentru Managementul Dezvoltării (IMD) din Elveția, adresa internet <http://www.imd.ch/news/IMD-WCY-2009.cfm>

Necesitatea căutării, adaptării și consolidării unui model românesc de informații presupune existența și integrarea eforturilor științifice în toate domeniile care contribuie la nașterea și dezvoltarea „științei politice a guvernării”, dovedind numai nevoia acută a coordonării, valorificării și optimizării maxime a tuturor resurselor umane ale națiunii la nivel strategic. Aceste activități ar trebui să se desfășoare în Era Informațională după reguli, metodologii și paradigme noi, diferite de cele ale perioadelor anterioare (secolul al XX-lea, „războiul rece” etc.). Această stare de lucruri nu este indusă de dorința de a fi la modă, ci de o cerință specifică adaptării la noi niveluri de complexitate, rezultate din evoluția socioumană. În cazul circumstanței din perioada „războiului rece” fiecare stat din Europa de Est putea sta liniștit în CAER și trăi cu impresia că nivelul său pe un domeniu anume este în regulă. Ceea ce se omitea era standardul de comparație, care nu viza vreun mediu competițional extern respectivului spațiu; de acolo doar se procurau produse ori frânturi din proiecte corespunzătoare *inovării disruptive* prin diverse mijloace. Acum, acest fapt nu doar că nu mai este posibil, dar numai cei care au știut să își protejeze resursele necesare concurenței ce condiționează respectiva transformare pot spera la un statut de pe care să aibă sens a reclama un loc cât de cât confortabil în competiție; dimensiunea *sine qua non* într-un astfel de proces este *capitalul intelectual* văzut ca resursă a economiei intangibilului, nu produsul final tranzacționat în termeni tangibili și condiționat de primul. Din acest motiv nu are sens să vorbim de revoluții, ci mai degrabă de detectarea acelei cunoașteri necesare pentru a face față efectelor factorilor latenți ai evoluției ce se acumulează în riscuri pe care teoriile actuale dedicate fundamentării intelligence-ului le plasează în zona „unforeseen”.

Tratarea eficientă a domeniului intelligence nu poate fi coerentă fără delimitarea locului acestui concept în cadrul unei arhitecturi determinate nu numai de existența unei entități instituționale, ci mai ales a unui sens adecvat pentru cuvântul organizațional. Aici este descoperirea conceptuală datorată lui Wilensky care prevedea inițial o integrare sistemică între

corporativ și guvernamental în vederea asigurării potențialului necesar avantajului competitiv. Acum, când inovarea reclamă includerea în sistemul dedicat respectivului scop un rol definit pentru cunoaștere, lucrurile trebuie revizuite din temelii pentru că fac parte din componente care până acum ne-au permis a le menține relativ separate, iar analogiile cu stările precedente nu mai corespund aceluiași funcții. Aici este nevoie însă nu doar de inovare, ci de elemente care o condiționează: descoperire și invenție și de aceea, acest tip de situație este nouă, pentru că face parte din actul de cercetare a unei probleme deocamdată deschise.

Clarificări conceptuale

Nicio construcție organizațională ori reformă nu poate să treacă peste identificarea conceptelor cu care operează și sub semnul cărora există și evoluează. Unul dintre primii inițiatori ai fenomenului OSINT argumenta faptul că „*erorile în definiții conduc la erori de strategie...*” (R. D. Steele – <http://www.oss.org>). Ce este aici de notat rezidă în aceea că un practician din domeniul informațiilor cu o carieră operativă la activ vine cu o perspectivă ce spune pe scurt că dimensiunea academică trebuie integrată cu intelligence/OSINT tocmai în vederea adaptării la noile circumstanțe. Pinchot afirma că *"What the leaders are called upon to do in a chaotic world is to shape their organization through concepts, not through elaborate rules and structures"* (G & E. Pinchot – *The End of Bureaucracy and the Rise of the Intelligent Organization*, 1993)". Este și cazul nostru, mai ales pentru cei care lucrează în domeniul informațiilor, de ceva vreme, cât și cei care acoperă domeniul academic-universitar.

O premisă fundamentală abordării domeniului intelligence o constituie înțelegerea, adaptarea, adoptarea și definirea acestui concept încă din momentul nașterii literaturii de specialitate din România dedicată unei culturi intelligence/OSINT. Fără *înțelegere* nu există nici *cunoaștere*, cu atât mai puțin acumularea acesteia, învățarea produce efecte ce sigur nimeni nu

și le dorește, iar capitalul intelectual devine o himeră prin migrarea celor ce individual au capacitatea de a ajunge la ea. Aici, accentul cade pe semnificația cuvântului migrare, care nu se referă numai la componenta *tangibilă* ci mai ales la cea *intangibilă*. Mai exact, migrarea interesului celor cu puțință de înțelegere și retragerea în afara sistemului care, efectiv, ar avea nevoie de aceștia este un factor intern cu mult mai grav decât părăsirea ariei geografice atașate acestuia, indiferent că este vorba de o firmă, o instituție ori o țară. Pentru a ne convinge de aceasta nu este nevoie de niciun demers științific, dacă sesizăm cum a căzut comunismul: propriii cetățeni au migrat mental altundeva cu mult înainte de 1989.

În activitatea serviciilor speciale din ultimii ani se face referire, din ce în ce mai des, la conceptul *intelligence*, dar utilizarea acestuia ridică o serie de aspecte la care va trebui să găsim în cele din urmă o soluționare, deoarece respectivul concept nu este definit nici în literatura de specialitate a vreunui serviciu de informații din România, nici în legislația de profil, iar în școala anglo-saxonă înseamnă altceva decât modul de utilizare și percepția noastră actuală asupra acestuia. În viziunea¹⁵ amintitei școli, termenul se referă la ceea ce este:

- dependent de surse și metode confidențiale pentru a deține o eficacitate deplină;
- realizat de către ofițeri ai statului din rațiuni de stat (ce primesc coordonare din partea liderilor civili și militari ai statului conceput în cadru democratic);
- concentrat în plan extern, asupra străinilor – în mod normal alte state, dar adesea, entități externe, corporații sau grupuri (dacă țintele sale sunt interne, atunci activitatea devine o componentă a justiției, a internelor sau a guvernării);

¹⁵ Alegem aici, pentru simplitate, lucrarea lui Michael Warner, urmând a dezvolta acest important subiect ulterior, Warner, Michael – "Understanding our craft. Wanted: A definition of intelligence", din *Studies in Intelligence*, vol. 46, No. 3, 2002.

- legat de producerea și diseminarea informațiilor;
- implicat în influențarea entităților externe prin mijloace care nu au nicio legătură cu guvernul în exercițiu (dacă activitățile sunt deschise și declarate acestea se realizează sub tutela diplomației; în condițiile în care sunt implicate persoane în uniformă, atunci aparțin armatei).

O concluzie a definițiilor conceptului „intelligence”, în viziunea americană, ar fi: „activitatea secretă de stat, desfășurată cu scopul înțelegerii sau al influențării entităților externe”¹⁶.

Această concentrare pe extern a definirii intelligence-ului are o conexiune directă cu elaborarea lucrării „*Strategic Intelligence for American World Policy*”, a lui Sherman Kent, din 1949, care, după majoritatea indiciilor a stat la baza implementării planurilor strategice la nivel global ale Administrației de la Washington.

În aparență, nu pare a fi mare diferență cu ceea ce s-ar putea pretinde că există și la noi în urma reformelor întreprinse; să privim mai îndeaproape circumstanțele. Faptele recente ne indică, dacă urmărim a înțelege evoluții, cu totul altceva. Demersul lui Warner se găsește extins și revizuit chiar în mediul american, iar acest fapt devine o preocupare majoră atât în spațiul euroatlantic, cât și în țările BRIC, spre exemplu. Sub impulsul realității, indus prin conceptul *rețea socială*, în ultimii cinci ani și plecând de la respectivul demers, în particular s-a cuplat problema cu fenomenul OSINT. Pe scurt, s-a configurat o activitate de *cercetare fundamentală* ce conferă pe deplin domeniului intelligence/OSINT un statut academic puternic, cuplat la cadrele gândirii militare. Asta dovedește existența unei *școli*, ca organizare instituționalizată a unui identificabil „intelligence capital”. Aceasta este diferența majoră: ai nevoie de o *continuitate* a preocupărilor intelectuale în privința adaptării unei definiții atât de importante, nu de o *postulare*, nici de

¹⁶ Warner, Michael – "Understanding our craft. Wanted: A definition of intelligence", *Studies in Intelligence*, vol. 46, No. 3, 2002

definiții *recursive* ori de o *invocare totemică*, ce conduce la atitudini vecine cu religiozitatea.

Am făcut această incursiune rapidă, în mod special, din mai multe motive:

- avem servicii / agenții organizate după paradigmele vechi, specifice erei industriale; exemplu: intern-extern (la fel ca și ceilalți actori politici statali) dar, atenție, există actori care deja au trecut la un tip nou de organizare, însă, numai după ce au înțeles noile *concepte*;

- serviciile au în componență unități care acoperă atât un proces operativ-informativ, de *intelligence*, cât și un proces contrainformativ, de *contra-intelligence*;

- organizarea actuală a unei firave Comunități de Informații este posibil să nu acopere în totalitate existența unui nou model de *intelligence*, pe care nu l-am identificat încă, specific erei informaționale, dezvoltării științifico-tehnice actuale și unei noi hărți de riscuri și amenințări la adresa securității naționale, de coalitie și globale.

Un alt aspect, deloc de neglijat, în încercarea de a elabora o concepție proprie de *intelligence* este complexitatea fenomenului purtând această denumire în cadrul serviciilor speciale, dar mai ales la nivelul unei națiuni, fără statut de actor global, însă în fața provocărilor globale, cum este și națiunea română. Nu va exista o abordare de succes pentru vreo entitate statală dacă nu se ajunge la esența fenomenului *intelligence* în cadrul acelei entități.

Din considerațiile precedente putem identifica mai multe componente, necesare unei segmentări a conceptului în discuție și fiecare dintre acestea necesită o analiză separată. Acestea corespund cu *amprenta sa identitară (intelligence identitar)*, resorturile și mecanismele ce reprezintă *capitalul său (intelligence capitalizat)*, relația cu unele conceptele similare din alte state ca bază de compatibilitate necesară în alianțe (*intelligence cooperativ / de coalitie*) etc. În fine, un astfel de demers completat prin

influența teoriilor actuale asupra semnificației dinamice care a luat naștere din necesitatea fundamentării unei teorii a intelligence-ului impune, natural, ideea de *intelligence academic*.

Prin urmare, menirea unui astfel de context este de a oferi un cadru de tratare pentru următoarele constatări:

- conceptul intelligence nu există în dicționarul limbii române și nici în arsenalul de cunoaștere al serviciilor de informații din România; acesta a fost introdus de câțiva specialiști, în urmă cu un deceniu, în diverse lucrări și articole, menționând necesitatea introducerii acestuia în dicționarul de specialitate al domeniului serviciilor speciale;

- nu a existat și nu există niciun demers academic și teoretic de amploare care să potențeze domeniul intelligence din România;

- după aproape două decenii, națiunea română nu are o strategie de intelligence națională, care să sprijine eforturile de atingere a *obiectivelor strategice* ale unei țări care încearcă să-și găsească direcția spre asigurarea bunăstării poporului român.

- nu există niciun act normativ care să legifereze conceptele specifice domeniului serviciilor speciale într-o manieră funcțională și unitară pentru întreaga comunitate de intelligence și securitate națională.

În concluzie, undeva în societatea românească trebuie să se asume efortul de reconceptualizare asupra a ceea ce înțelege România prin intelligence în cadrul unei comunități euroatlantice și a modului în care acest fapt aduce valoare respectivei comunități. Acest aspect nu poate fi reglat de altcineva și este absolut necesar cel puțin pentru procesul de integrare în care această țară se află.

Bibliografie

- V., Bush. (1945). "Science - The Endless Frontier", *Transactions of the Kansas Academy of Science*, vol. 48 (3).
- V., Bush. "As We May Think", *Atlantic Monthly*, July. 1945
- Deborah G., Barger. (2005) "Toward a Revolution in Intelligence Affaires", *Technical Report, National Security Research Division*, RAND Corporation.
- M., Castells. (2004) *The Network Society. A Cross-cultural Perspective*, UK. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham.
- P. Kotler, R. Singh. (1981). "Marketing Warfare in the 1980s", *Journal of Business Strategy*, 1(3). F. B. Osinga, *Science, Strategy and War. The strategic theory of John Boyd*. New York. (2007). Routledge, Taylor & Francis Group
- Michael, Warner. (2002). "Understanding our craft. Wanted: A definition of intelligence", *Studies in Intelligence*, vol. 46, No. 3.
- H. L., Wilensky. (1967). *Organizational Intelligence: Knowledge and Policy in Government and Industry*. New York. Basic Books.
- Sherman, Kent. (1949). *Strategic Intelligence for American World Policy*, Princeton University Press.

De ce *Intelligence*?

Mariana MARINICĂ

Ion IVAN

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

Intelligence is more than just data, information, and knowledge. Intelligence provides an accurate picture of the situation, evaluates existing conditions, vulnerabilities and opportunities, estimates possible future courses of action and assists decision process.

To examine the capabilities and intentions of the adversary, an intelligence picture must provide insight as a complete entity or system, gain an appreciation of the environment, not merely as a collection of unrelated individuals knowledge or units information. This approach recognizes that the obtaining of useful product of intelligence is a team effort and requires all resources contributing actively.

Sentimentul că informațiile ar avea ceva tainic generează ideea că acestea reprezintă obiectul de activitate numai al serviciilor speciale. Însă, la noi, ca și oriunde în lume, nu poate fi imaginată funcționarea economiei, a sănătății, a învățământului, a culturii, ori a oricărui alt sector socioeconomic fără informații. De altfel, analizând informațiile vom constata că ele sunt dominante în toate activitățile economice și sociale. În ceea ce privește aspectele curente ale vieții cotidiene, ca și în munca științifică ori în alte tipuri speciale de activități, fiecare om comunică, voluntar ori involuntar, transmite semnificații, dintre care multe se structurează în unități autonome, numite informații.

Contactul cu informația se poate produce și involuntar, el nu este neapărat rezultatul unui proces de căutare, chiar dacă percepția informației nu este aceeași pentru toți. Primim, culegem, prelucrăm, extragem, prelevăm, decelăm, producem ori consumăm informații când stăm de vorbă cu cineva,

contemplăm un obiect de artă, ascultăm muzică ori comunicăm verbal, citim sau privim ceva pur și simplu, ne gândim dacă să ne așezăm mai aproape ori mai departe de cineva, să atingem ceva sau pe cineva etc.

În același timp, putem afirma că, una dintre nevoile umane fundamentale este aceea de certitudine. Desigur, fiecare dintre noi știm că nevoia de informare este preliminară luării unei decizii. Cu siguranță, resortul care declanșează căutarea informației îl reprezintă nevoia, devenită intelectualmente necesitate, mobilizată concret ca scop generic (obiectiv, interes etc.) și realizată ca o căutare motivată foarte solid, căci „informația stă la baza construcției, a schimbării și a controlului lumii, constituindu-se astfel ca o incredibilă forță”¹.

În literatura de specialitate se găsesc mai multe definiții ale *informației*, care se referă la două noțiuni diferite. O primă categorie de definiții se referă la noțiunea de informații în sensul de date, știri, cunoștințe, vești, comunicări, iar cea de a doua vizează sensul datelor culese de servicii speciale, în primul rând în domeniul securității naționale, dar și în alte domenii (economic, politic etc.) și care, în alte limbi au termeni consacrați: *intelligence* (engl.), *renseignement* (fr.).

Faptul că în limba română termenul „*intelligence*” nu are încă un echivalent consacrat, iar cuvântul „*informații*” semnifică două noțiuni diferite poate genera uneori interpretări greșite. Terminologia este confuză și ca urmare a utilizării termenilor transatlantici și a diferențelor de interpretare a noțiunilor în sensul înțelegerii lor din perspectivă militară sau civilă.

O primă dificultate în încercarea de a percepe semnificația noțiunii de „*intelligence*” derivă din faptul că nu există o definiție general acceptată; sensurile variază de la un înțeles mai restrâns, și anume *informații secrete obținute prin mijloace specifice*, până la interpretări cuprinzătoare precum²:

- formă specială de cunoaștere în sprijinul procesului decizional al liderilor;
- activitate de culegere, analiză și interpretare a datelor, de

¹ Vlăduțescu, Ștefan, *Informația de la teorie către știință*, București, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2002, p. 27.

² Andronic, Cătălin, „Analiza de Intelligence – incertitudine și credibilitate”, în revista *Infosfera*, anul I, nr. 2/2009, p. 44-51.

identificare a posibilelor evoluții, de diseminare a produselor către beneficiari, de concepere și conducere a acțiunilor sub acoperire;

- organizație ca structură instituțională care conduce și gestionează activități specifice.

Teoria intelligence-ului în formularea dată de Robert J. Sternberg comprimă trei fațete ale intelligence-ului – componenta, experiența și practica – prin definirea drept o activitate mentală îndreptată în mod deliberat scopului de adaptare, selectare și armonizare cu evenimentele lumii înconjurătoare relevante pentru propria existență concluzionând că intelligence-ul constituie modul în care individul se comportă în raport cu schimbările din mediu pe timpul vieții sale³.

Conform afirmațiilor lui Charles S. Viar, oamenii își fundamentează percepțiile pe propriile simțuri – văz, auz, atingere, gust și miros –, pe judecăți de valoare intuitive și predicții și nu percep unii stimuli care exced spectrului propriu de credințe, sensuri și valori. Cercetătorii domeniului apreciază că numai în jur de 10% din fenomenele mediului înconjurător sunt receptate și înregistrate de ființele umane, însă aceasta nu înseamnă că partea nepercepută de noi nu există, ci ea există, se manifestă după propriile reguli și ne poate afecta și pe noi⁴.

Ierarhia lui Russel Ackoff⁵ identifică cinci paliere pentru clasificarea conținutului minții umane folosind următoarele noțiuni:

- **date** – reprezentate prin simboluri, numere, cuvinte;
- **informații** – constituite din date care sunt procesate pentru a fi utile; propoziții care furnizează răspunsuri la întrebările „cine”, „ce”, „unde”, „când”;
- **cunoștințe** – furnizate de aplicații ale datelor și informațiilor, răspunzând la întrebarea „cum”;

³ Sternberg, Robert J., *Beyond IQ: A Triarchic Theory of Human Intelligence*, New York, Cambridge University Press, 1985, p. 45.

⁴ Viar, Charles S., „Science, Magic and Mass Manipulation”, *Intelligence Briefs*, vol. 18, nr. 3, decembrie/2005 – Center for Intelligence Studies, <http://www.centerforintelligencestudies.org/archives>.

⁵ Ackoff, Russel Lincoln este profesor emerit în domeniul științei managementului la *Wharton School of the University of Pennsylvania*; <http://opim.wharton.upenn.edu>, p. 1.

- **înțelegeri / convingeri** – rezultate din combinarea nivelurilor anterioare, aprecieri răspunzând la întrebarea „de ce”;

- **înțelepciune** – constituită pe înțelegeri, convingeri și baze de cunoștințe combinate și evaluate.

Primele patru categorii sunt relative la trecut, arătând ceea ce a fost sau ceea ce este cunoscut. Doar stadiul „înțelepciune” se află în relație cu viitorul deoarece încorporează viziune și descriere. Folosind înțelepciunea, oamenii pot crea viitorul mai degrabă decât de a înțelege prezentul și trecutul. Dar dobândirea înțelepciunii nu este ușoară, pentru aceasta oamenii trebuie să utilizeze succesiv și celelalte categorii⁶.

Datele au existență obiectivă / tangibilă, sunt indici neprelucrați, necorelați, privind o anumită situație, un nivel anterior informațiilor primare; sunt elemente cantitative sau calitative – numere, valori, mărimi, relații, intensități și alte indicii sau elemente, exprimate prin text, imagine sau semnale, cu relevanță informațională pentru fapte, evenimente sau acțiuni. Datele descriu doar o parte a ceea ce se întâmplă și nu furnizează nici o judecată de valoare sau posibilitate de interpretare și nici o bază durabilă de acțiune sau hotărâre⁷.

Datele constituie un ansamblu de caractere și simboluri ce nu au fost încă interpretate, ceva cunoscut sau presupus a fi un fapt, considerat baza unui raționament sau calcul care poate fi stocat / transmis sub formă de semnale electrice, bandă ori disc magnetic etc. și asupra căruia pot fi executate de către calculatoare o serie de operațiuni. Data este brută, ea există pur și simplu și nu are nicio semnificație prin simpla existență. Set discret și obiectiv de observări individuale, fapte, măsuri ale atributelor independente de context, cu privire la entități (oameni, locuri, lucruri, evenimente), data constituie o informație potențială, un fapt sau o expresie a unui eveniment fără relaționarea cu alte lucruri⁸.

⁶ Bellinger, Gene; Durval Castro și Anthony Milles, *Data, Information, Knowledge, and Wisdom*, http://www.systems_thinking.org/feedback.htm, p. 1.

⁷ Davenport, Thomas H.; Prusak Laurence, *Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know*, Boston, Harvard Business School Press, 1997, pp. 2-3.

⁸ Bellinger, Gene; Durval Castro; Anthony Milles, *Data, Information, Knowledge, and Wisdom*, http://www.systems_thinking.org/feedback.htm, p. 2.

Datele informative reprezintă o sintagmă utilizată de serviciile secrete în legătură cu elemente și fapte relevante pentru securitatea națională, obținute în cadrul activității informativ-operative și a cercetării surselor deschise, care, evaluate, analizate și integrate, pot constitui punctul de plecare în rezolvarea unei probleme sau în luarea unei decizii. Acest ansamblu de date prezintă valoare în procesul de informare și / sau decizional, ameliorează cunoașterea persoanei-receptor astfel încât aceasta este în măsură să îndeplinească mai eficient o activitate sau să fundamenteze și să ia o decizie mai bună.

Termenii *informații brute* și *evidențe* reprezintă date ce pot fi relevante, frecvent utilizate ca elemente ale consumatorilor de date⁹. Datele constituie reprezentarea convențional-codificată a unei informații, întrucât *informația* o înțelegem ca măsură de organizare, ordonare, semnificație a unui sistem / mesaj; un element de cunoaștere înregistrat sub formă scrisă, orală sau audiovizuală. Același set de simboluri poate oscila între dată și informație în funcție de circumstanțe. Datele care au dobândit înțeles prin conectare relațională¹⁰ devin, prin prelucrare, informații utile pentru a comunica o anumită semnificație ori cunoștințe, idei sau concluzii.

Davenport Thomas H. și Prusak Laurence formulează cinci *modalități*¹¹ de lucru pentru transformarea datelor în informații:

- *contextualizare* – cunoașterea scopului pentru care datele au fost culese;
- *categorizare* – cunoașterea unităților de analiză și a componentelor cheie ale structurării datelor;
- *calculare* – datele pot fi analizate matematic și statistic;
- *corectitudine* – din date au fost eliminate erorile;
- *condensare* – datele pot fi sintetizate.

Informația presupune un nivel de înțelegere și interpretare, fiind

⁹ Waltz, Edward, *Knowledge Management in the Intelligence Enterprise*, Boston, Artech House, 2003, p. 3.

¹⁰ Davenport Thomas H., Prusak Laurence, op.cit., p. 14.

¹¹ Ibidem.

susceptibilă a fi transmisă, stocată și conservată cu ajutorul unui suport; este comunicare, dată ori mesaj care furnizează, direct ori indirect, unele cunoștințe sau semnificații despre starea, situația ori condițiile unor evenimente, fenomene, fapte, procese, idei, opinii etc. sociale, economice, științifice, tehnice, trecute, prezente sau viitoare; presupune reflectare în conștiința umană a legăturilor obiective cauză-efect din lumea reală înconjurătoare, constând în știri, înștiințări, mesaje care prezintă interes pentru primitor, în sensul că îi sporește, prin noutate, gradul de cunoaștere a proceselor și fenomenelor respective.

Unitatea elementară de informație este reprezentată de o diferență percepută de receptor față de ceea ce el cunoștea; *informare* (orig. latină) înseamnă a da o formă, procesul de transformare de la ceva fără formă la altceva pus într-o formă. Informația reprezintă o modificare a proiecției imaginii prin informare, primirea și înțelegerea mesajului. Ca rezultat al activității de informații beneficiarul este *informat*, în fond imaginea pe care el o percepe cu privire la un aspect se transformă.

Informația are un rol important în procesul de analiză-decizie-acțiune-control al oricărei organizații. Obținerea ei presupune costuri înalte de producere comparativ cu cele relativ reduse pentru reproducere și stocare, în timp ce transferul/schimbul informației este facil iar consumul ei este nedistructiv. Resursele informaționale au un caracter perisabil, sunt nelimitate și pot furniza avantaj concurențial, iar accesul la resursele informaționale publice reprezintă un drept al cetățenilor în statele democratice.

Informația presupune: elaborare mentală; transmiterea și recepționarea ei la destinatar; prelucrarea semnificațiilor receptate prin sistematizare, ordonare, ierarhizare a elementelor mesajului; adoptarea unei decizii – evaluare, estimare ori măsurare a semnificațiilor mesajului receptat, acțiunea de răspuns, elaborarea sau nu a feedbackului; continuarea procesului – prin conexiunea inversă – rezultatele informării se întorc la punctul de intrare al sistemului informațional.

Informația pentru securitate națională – intelligence – este un produs analitic, rezultat al activității specializate de căutare, identificare, obținere, prelucrare/procesare a datelor referitoare la disfuncții,

vulnerabilități, factori de risc, amenințări, stări de pericol la adresa principiilor și normelor politico-sociale statornicite prin Constituție. În actualul mediu geopolitic și geostrategic, date fiind amenințările interne, externe și cele transnaționale, statul român, prin activitățile de informații, contrainformații și securitate, protejează cetățeanul și națiunea, contribuind la menținerea stabilității interne și la consolidarea mediului internațional de securitate. Aceste necesități și interese conferă informației pentru securitate valoare de patrimoniu strategic¹².

Termenul „intelligence” se traduce și prin „cunoștințe”, „înțelepciune”, iar conceptul desemnează și serviciile/structurile de informații formate la nivelul unui stat sau organizații de state, precum și activitățile și procesele care au loc în cadrul acestora în vederea obținerii și prelucrării de informații. Ca *noțiune* – este asociată în mod particular relațiilor politice internaționale, apărării, securității naționale și secretului – sens în care, înțelegem acel produs care are caracter secret și este realizat pe baza analizei și prelucrării unor serii de informații, unele secrete altele nu, care se încadrează în categoria „information”¹³. Ca *domeniu de interes guvernamental* – este o componentă importantă a sistemului național instituțional al puterii de stat și un element fundamental în luarea deciziilor cu privire la securitatea națională, strategia de apărare și relațiile de politică externă¹⁴.

Intelligence-ul rezultă din culegerea, observarea, investigarea, selectarea, procesarea, evaluarea, analiza, integrarea și interpretarea informațiilor¹⁵. Termenul se află într-o strânsă legătură cu ciclul de intelligence, un proces în care informația brută este achiziționată, transformată în intelligence și diseminată în mod corespunzător¹⁶. Se referă la un tip special de cunoștințe, care conțin informații strategice,

¹² *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, aprobată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării, București, 2004, p. 9.

¹³ Medar, Sergiu; Cristi Lățea, *Intelligence pentru comandanți*, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2007, p. 29.

¹⁴ Interagency OPSEC Support Staff, *Compendium of OPSEC Terms*, Greenbelt, MD: IOSS, April 1991; <http://www.fas.org>, p. 1.

¹⁵ <http://www.dtic.mil/doctrine/data/i/4850.html>, p. 1.

¹⁶ Boyd, John R., *The Essence of Winning and Losing*, 28 June 1995, http://www.chetrichards.com/modern_business_strategy/boyd/essence/eowl_frameset.htm, p. 4.

tactice sau operaționale, necesare pentru realizarea unei misiuni și care relevă puncte critice și oportunități ce pot periclita sau asigura atingerea scopului urmărit. Adesea reprezintă posibilitatea cunoașterii unor lucruri, fenomene care nu puteau fi înțelese din cauza unei complexități create în mod deliberat pentru ascunderea lor¹⁷.

Nevoile specifice de intelligence rezultă din necesitatea prevenirii manifestărilor surprinzătoare ale mediului și avertizării cu privire la posibile consecințe, funcție de acțiunile în derulare, precum și a stabilirii deciziilor referitoare la activitățile pe termen mediu și lung. Procesul de intelligence presupune, întotdeauna, managementul datelor, al informațiilor și al cunoștințelor pentru a realiza în secret analize prin care se descoperă anumite fapte, evenimente în legătură cu care se dorea păstrarea unei discreții; înseamnă cunoașterea și recunoașterea lumii din jurul nostru – precedă deciziei și acțiunii. În timp, evoluția acestui proces a cunoscut următoarele etape¹⁸:

- Până în anul 1700 procesul de intelligence era concentrat pe culegerea informațiilor prin intermediul surselor umane sub activități acoperite.

- În perioada 1700-2000 colectarea informațiilor se realiza preponderent cu ajutorul surselor tehnice prin activități de la distanță.

- După anul 2000 activitatea de intelligence a început să se realizeze prin noduri de rețea utilizându-se proceduri tehnice de control al acestora.

- În viitor, culegerea informațiilor se va derula centrat pe cunoaștere, prin activități de control al percepțiilor – cunoașterea comportamentului uman în scopul influențării și determinării deciziilor oamenilor.

Din punct de vedere social, intelligence-ul poate fi definit, ca fiind procesul prin care o societate, o organizație sau un individ acumulează informații (în cel mai restrâns sens), le procesează, le evaluează, le înmagazinează și le utilizează pentru a acționa.

Este necesar să facem o precizare care se referă la distincția dintre *informație* și *intelligence*:

¹⁷ Waltz, Edward, *Knowledge Management in the Intelligence Enterprise*, Boston, Artech House, 2003, p. 2;

¹⁸ Ibidem, p. 7.

- *informația* este un material neevaluat, adesea descriptiv, provenit din observații, interceptări ale unor comunicații, rapoarte, zvonuri sau imagini. Informațiile pot fi adevărate sau false, precise ori imprecise, confirmate sau neconfirmate, pertinente ori fanteziste. Informațiile reprezintă material brut pentru cunoștințe;

- *intelligence* este produsul rezultat în urma colectării, a evaluării, și a interpretării informațiilor. Întotdeauna produsul intelligence este confirmat din mai multe surse, de preferință într-un proces încrucișat.

Având în vedere aceste aspecte ce țin de „ABC”-ul activității de informații, se pune întrebarea legitimă: „Este pregătită opinia publică din România să asimileze termenul *intelligence* în loc de *informații*?”¹⁹. Apreciem că, prin explicarea conținutului noțiunilor, acest lucru este posibil, tot așa cum au fost asimilați și alți termeni foarte uzitați în prezent. De altfel, în clipa în care am vorbi despre *serviciile de informații* am putea considera că produsul final al acestora este *informația*, adică acel produs care, practic, nu este suficient structurat pentru a fi folosit de către decident. De aceea, sintagma corectă ar fi cea de *servicii de intelligence*.

Acest tip de produs de intelligence apare ca o dublă întreprindere: exprimare plus cunoaștere. Pe de o parte, exprimarea este dependentă de condițiile producerii – libertăți și constrângeri – care își lasă amprenta asupra informației. Pe de altă parte, destinatarii îi înglobează sensuri și semnificații legate de validitate, veridicitate, legitimitate funcție de condițiile de producere, canalul de circulație și indicațiile privind scopul mesajului.

În fond, simpla informație, mesajul, codul constituie baza fundamentală a cunoașterii ca act prin care spiritul sesizează un obiect, o stare, un fenomen, o prezență de spirit. Acestea pot conduce de la cunoașterea comună, simpla identificare, până la cunoașterea științifică, înțelegerea exactă și completă²⁰.

¹⁹ Medar, Sergiu; Cristi Lățea, *Intelligence pentru comandanți*, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2007, p. 12.

²⁰ Le Coadic, Yves-F., *Știința informării*, București, Editura Sigma, 2004, p. 7.

Cunoașterea, fie că este vorba de simpla informare, despre evenimente politice, sociale, științifice, tehnologice, fie că este vorba de însușirea semnificației informative, presupune existența unui sistem de semne și simboluri²¹ strict legate de omul care este capabil să acumuleze experiență, convingeri, sentimente, valori și motivații. Cunoașterea este intuitivă, constituie baza pentru un proces care continuă de-a lungul timpului, folosind reprezentări ale raționamentelor, adică generarea de cunoștințe noi din cunoștințele, datele și informațiile existente²².

Conceptul de cunoaștere exprimă o mulțime de structuri matematice universale și eterne, legi care controlează mișcarea, materia și forța, inclusiv pe cele ce determină comportamentul ființelor vii, limbajul și raționalitatea oamenilor și este deschis unei multitudini de interpretări. El a evoluat pe măsură ce noi și noi aspecte ale realității au fost descoperite și analizate.

Ca proces, cunoașterea este rezultat al învățării, implicând achiziționarea de informații și cunoștințe de specialitate în scopul utilizării lor nemijlocite, presupune existența în forme delimitate istoric, este afirmată și mediată simbolic și este dependentă de anumite practici.

Cunoștințele sunt informațiile analizate, înțelese și explicate care stau la baza realizării predicțiilor și prognozelor, furnizează un nivel de înțelegere care include atât relații/legături stabile, cât și dinamice între elementele de date, precum și comportamentul trecut și viitor al modelului structural al acestora²³.

Cunoștințele derivă din și adaugă valoare informațiilor prin comparare, conectare, consecințe și conversație. Ele constau în fapte, adevăruri și credințe, perspective și concepte, hotărâri și așteptări,

²¹ Ibidem, p. 8.

²² Davenport Thomas H., Prusak Laurence, op.cit., p. 14.

²³ Waltz, Edward, *Knowledge Management in the Intelligence Enterprise*, Artech House, Boston, 2003, p.3.

metodologii și *know-how* care sunt acumulate și integrate în timp pentru a fi utilizate în anumite situații specifice ori pentru a răspunde unor provocări.

Cunoștințele nu sunt produse ale inteligenței pur și simplu, deși ele rezidă în interiorul persoanei și reprezintă un mix fluid construit pe contextul informațional, introspecții și experiență, furnizând un cadru conceptual pentru evaluarea și încorporarea de noi experiențe și informații. Ele își au originea și se aplică în mintea persoanelor implicate în procesul de cunoaștere²⁴. În fond, tot ceea ce vedem și auzim nu există cu adevărat în realitate. Culoarele și sunetele pe care le percepem sunt de fapt creații ale rațiunii umane ca efort de înțelegere a radiațiilor electromagnetice cu diferite lungimi de undă și a vibrațiilor cu anumite frecvențe.

Cunoștințele sunt elaborate pentru a rezolva o situație în acțiune și nu sunt niciodată utilizate identic. Noi putem reprezenta cunoștințele ca informații, de exemplu, prin simboluri, dar aceste informații nu sunt niciodată identice cunoștințelor pe care le simbolizează. În situații similare putem reacționa în același mod, amintindu-ne experiența trăită și înmagazinată în informații la care apelăm, dar nu ne putem aminti identic cunoștințele create în momentul experienței inițiale. Cunoștințele nu pot fi reproduse identic deoarece sunt dependente de context, ceea ce afectează sensul și de intuiție care presupune învățare²⁵.

Cunoașterea pentru securitate națională – *knowledge intelligence* – este un proces cognitiv complex de reflectare obiectivă, prin raportare la diferențierea originală, evaluare și analiză a actelor, evenimentelor, faptelor, stărilor de fapt și fenomenelor de interes și de stabilire a caracteristicilor și interacțiunilor dintre acestea, desfășurat de către personal specializat, potrivit competențelor, în scopul identificării disfuncțiilor, vulnerabilităților, factorilor de risc, amenințărilor, stărilor de pericol și posibilelor agresiuni, la adresa valorilor, intereselor și necesităților de securitate.

²⁴ Ibidem, p. 7.

²⁵ Davenport Thomas H., Prusak Laurence, op.cit., 1997, pp. 2-3, 14.

Cunoștințele presupun abilități cognitive de gândire analitică pentru dobândirea de colecții corespunzătoare, deterministice de informații, astfel încât pentru a fi utile trebuie să apelăm la următorul nivel cuprins în categorizarea aspectelor memorate – respectiv la înțelegere.

Înțelegerea este un proces probabilistic, de interpolare, cognitiv și analitic. Distincția dintre înțelegere și cunoaștere este dată de diferența dintre a învăța și a memora. Acesta este procesul prin care putem accesa cunoștințele deținute și sintetiza din ele noi cunoștințe sau, în unele cazuri, cel puțin noi informații, pornind de la ceea ce este deja cunoscut. Înțelegerea se poate construi pe baza informațiilor, a cunoștințelor și a înțelegerilor proprii deținute în prezent²⁶.

Înțelepciunea este un proces nedeterminist, neprobabilist și de extrapolare; conferă înțelegere despre ceea ce înainte era de neînțeles; este esența demonstrației în filosofie; ridică probleme la care nu există răspuns; furnizează discernământ.

Înțelepciunea face apel la toate nivelurile anterioare de conștiință și în mod special la tipurile specifice ale comportamentului uman, coduri morale, etice etc. Ea revine pentru a ne furniza înțelegere despre ceea ce anterior era de neînțeles și, în acest fel, merge și mai departe decât înțelegerea în sine.

Spre deosebire de cele patru niveluri anterioare ale elementelor componente ale gândirii umane, unde se regăsesc întrebări cărora nu li se poate găsi ușor răspuns, înțelepciunea este stadiul rațiunii prin care noi discernem, judecăm, prin ce este bine sau rău, corect ori greșit, orice problemă.

Răspunsul la întrebarea „**De ce *intelligence*?**” poate fi dat de rolul major al cunoașterii de acest tip pentru rezolvarea problemelor societății care va avea în continuare drept fundamente raționale date, informații, cunoștințe, înțelegerea și înțelepciunea.

²⁶ Bellinger, Gene; Durval Castro și Anthony Milles, *Data, Information, Knowledge, and Wisdom*, http://www.systems_thinking.org/feedback.htm.

Având ca obiectiv furnizarea de cunoștințe corecte, relevante și utile pentru luarea deciziilor cu privire la mediul înconjurător, intelligence-ul presupune:

- evaluarea condițiilor situației prezente;
- estimarea perspectivei posibilelor schimbări;
- identificarea vulnerabilităților și oportunităților;
- asistarea conducătorilor în procesul decizional pentru desfășurarea acțiunilor ofensive și defensive generate de primele trei activități.

Intelligence-ul nu reprezintă un alt termen pentru informații. Informațiile sunt utilizate, prin tratare activă, pentru obținerea de intelligence care furnizează cunoștințe cu un important potențial de acțiune. Totuși, nu numai din motive de securitate legate de clasificarea și secretizarea produselor de intelligence, acestea sunt acoperite de un văl de mister întrucât sunt mai puțin concrete decât cunoștințele care presupun mai multă certitudine.

Intelligence-ul nu se confundă cu informațiile sau cunoștințele, deși rezultă din acestea, însă obținute în condiții speciale, într-un mediu ostil. În plus, presupune înțelegerea informațiilor colectate, discernerea semnificațiilor corecte ale datelor, cunoașterea condițiilor prezente și înțelegerea intențiilor adversarului, precum și estimarea tuturor posibilităților și probabilităților de evoluție.

Bibliografie

- Davenport, Thomas H.; Prusak Laurence. (1997). *Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know*, Boston, Harward Business School Press.
- Le Coadic, Yves-F. (2004). *Știința informării*. București, Editura Sigma.
- Sergiu, Medar; Cristi Lățea. (2007). *Intelligence pentru comandanți*, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei.
- Sternberg, Robert J., (1985). *Beyond IQ: A Triarchic Theory of Human Intelligence*, New York, Cambridge University Press.
- Vlăduțescu, Ștefan. (2002). *Informația de la teorie către știință*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Waltz, Edward. (2003). *Knowledge Management in the Intelligence Enterprise*, Boston, Artech House.

O încercare de definire a termenului „intelligence”

drd. Cristian NIȚĂ

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

There is no single definition for intelligence, but there are several different definitions which are dependent on the interpretation of the subject or process. Therefore, we can estimate that the intelligence process is a fight not only for prevention and protection, but also for promoting State interests, for measuring and assessing strategic actions and opportunities. Generally speaking, we can define the intelligence process as an evaluation of discreet and relevant information about a state or non-state entity.

S-ar putea crede că în cazul unei activități ce datează de când lumea, există și o înțelegere adecvată a substanței acesteia – *intelligence*-ul – ce reprezintă, cu ce se ocupă și cum funcționează.¹ Dezbaterile de la nivelul instituțiilor specializate, din mediul academic, de la nivelul specialiștilor din sectorul de securitate și, în special, din

¹ O parte din abordările conceptuale și definițiile prezentate în acest studiu este preluată din articolul lui Michael Warner, „Wanted: A Definition of Intelligence”, în publicația *Studies in intelligence*, vol. 46, nr. 3/ 2002.

<http://www.odci.gov/csi/studies/vol46no3/article02.html>. (vezi în acest sens notele 4, 5, 14, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29). Dr. Michael Warner este istoricul-șef al Biroului Directorului Național de Informații, anterior ocupând o funcție similară în cadrul CIA. Printre studiile sale recente în domeniul *intelligence*-ului enumerăm: „Building a Theory of Intelligence Systems”, in Greg Treverton ed., „The State of Research in Intelligence Systems” (Cambridge, 2009); „Counter-intelligence: The American Experience”, in Jennifer Sims and Burton Gerber, eds., „Rebuilding US Intelligence” (Georgetown, 2008); „Intelligence as Risk Shifting”, in Peter Gill and Mark Pythian eds., „Intelligence Theory: Key Questions and Debates” (Routledge, 2008), „The Intelligence Community, 1950-1955”, volum publicat de Departamentul de Stat pentru Relații Externe al SUA (FRUS).

literatura de specialitate dezvoltată în jurul Comunității de Informații a Statelor Unite contrazic aparenta înțelegere a fenomenului.

Dificultatea acestui demers de definire rezidă, în primul rând, în instrumentele subtile utilizate, în abilitățile teoreticienilor sau ale practicienilor în domeniu ori în complexitatea subiectului ce trebuie abordat. Termenul este definit, de fiecare dată, de fiecare autor ce se raportează la el, iar respectivele definiții fac rareori referire una la cealaltă, și, în foarte puține situații, sunt formulate pe baza celor scrise anterior. Atâta vreme cât nu există o reprezentare clară a ceea ce înseamnă *intelligence*, nu se poate dezvolta o teorie explicativă a modului în care funcționează.

Necesitatea unei teorii în acest domeniu nu este însă nouă, din moment ce, în anul 1946, Sherman Kent a exprimat o opinie similară, referitoare la confuzia conceptuală din domeniul *intelligence*-ului: „În condițiile date, este surprinzător faptul că nu există mai multe puncte de vedere convergente și nu se diminuează confuzia cu privire la sensul termenilor de bază. S-ar părea că dificultatea principală este legată de însuși cuvântul *intelligence*, care a ajuns să semnifice atât activitatea persoanelor angrenate în acest domeniu, cât și produsul activității lor”.²

De altfel, istoricul Walter Laqueur subliniază faptul că nimeni nu a reușit, până în prezent, să fie artizanul unei teorii cuprinzătoare, privitoare la *intelligence*. Definiția pe care o avansează el însuși este cât se poate de ambiguă: „pe de o parte, termenul „*intelligence*” se referă la o organizație care culege informații, iar pe de altă parte, la informațiile care au fost culese”.³

Când un termen nu poate fi definit, se impune o regândire a perspectivei. Se poate afirma că nu astfel se ajunge la esența chestiunii. Iată, însă, ce ar putea constitui o reală oportunitate: o definiție centrată pe termenul „*intelligence*” ar putea fi utilă în elaborarea unei teorii a

² Sherman Kent, „Prospects for the National Intelligence Service”, *Yale Review*, 36 (Autumn 1946), p. 117.

³ Walter Laqueur, „A World of Secrets: The Uses and Limits of Intelligence” (New York, NY: Basic Books, 1985), p. 12.

informației, sporind, totodată, și înțelegerea sferei sale semantice. În speranța că se va putea progresa în abordarea acestui subiect, încerc să prezint o serie de elemente definitorii, care se disting atât prin sursa lor, cât și prin claritate.

Noțiunea *intelligence* – o perspectivă multidisciplinară

Deși în lumea modernă nevoia de a cunoaște, de a avea informații a devenit un element primordial pentru dobândirea supremației la nivelul entităților statale sau nonstatale, paradoxal, actuala „*societate informațională*” nu a reușit o *definire exactă tocmai a acestei activități de intelligence, care se fundamentează pe INFORMAȚIE*.⁴ Majoritatea oamenilor pretinde că știe ce este o informație, dar, cu toate acestea, nu s-a ajuns la o delimitare, la o determinare și la o precizare a conținutului conceptual al informației, unanim recunoscute.

De altfel, practica vieții sociale confirmă că fiecare informație cere o altă informație, iar percepțiile referitoare la acest fapt poartă, de regulă, marca uneia sau alteia dintre dimensiunile sale specifice, generând, perpetuu, necesitatea altor teoretizări și modele de abordare. Se acceptă că informația este o formă de exprimare simbolică a realității. La o primă abordare și din prisma *obiectivelor teoretice*, termenul informație se regăsește în limba română în definiția nominală (intralingvistică), sub următoarele sensuri: *comunicare, veste, știre care pune la curent pe cineva cu o situație; lămurire asupra unei persoane sau asupra unui lucru; totalitatea materialului de informare și de documentare; izvoare, surse; fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri (text scris, mesaj vorbit, imagini plastice, indicație a unui instrument)*.⁵

Termenul informație coexistă, în *limbajul comun*, cu termeni care pot funcționa ca sinonime, precum: *veste* – cu următoarele înțelesuri: fapt,

⁴ Ștefan Buzunărescu, *Sociologia opiniei publice*, București, Editura Enciclopedică Română, 1996, p. 44.

⁵ *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999.

întâmplare, noutate care se aduce sau ajunge la cunoștința cuiva; știre; informație; *știre* – cu următoarele înțelesuri: veste; informație; noutate; *zvon* – cu următoarele înțelesuri: știre care circulă din om în om; veste care circulă din om în om.

În limba franceză „*informația*” (*information*) – semnifică: „știre”, publicată într-un ziar sau transmisă la radio ori la televizor; tip de anchetă pentru constatarea unui fapt (expresia *aller aux informations*); ansamblu de acte care au drept scop probarea unei infracțiuni și cunoașterea autorului acesteia.

Sinonime pentru „*informație*” sunt:

1. „*renseignement*” – care semnifică „*indicație*”, „*lămurire*”, ce servește la cunoașterea unui lucru; de aici decurge construcția semantică „*service de renseignement*” (S.R.) – organism cu misiunea de a căuta informații (*des renseignements*) despre dușman, precum și aplicația ei în practica socială, prin verbul „*renseigner*”, „*se renseigner*” = a se informa, a obține informații.

2. „*intelligence*” (derivat din „*intellection*”, lat. „*intellectio*”) – semnificând „*capacitatea de a cunoaște*”, „*de a înțelege*”, „*bună înțelegere*”, din care s-a ajuns la sensul „*înțelegere*”, „*relații secrete*”, „*informații secrete*” și la sintagma „*service d'intelligence*” (*serviciu de informații*). La aceste sensuri ale *intelligence*-ului se mai poate adăuga unul, și anume acela de *informație prelucrată cognitiv cu o anumită semnificație pentru un beneficiar*.⁶

În mod asemănător, în limba engleză, „*information*” semnifică: *fapte* sau *cunoștințe* care sunt furnizate ori învățate; *ceea ce este comunicat*, exprimat sau reprezentat printr-o secvență specială de simboluri ori impulsuri.

Ceea ce se poate observa din punct de vedere lingvistic este sinonimia dintre „*informație*” și „*intelligence*”, exprimată prin semnificația termenilor: informații, fapte, detalii, amănunte speciale, date, cunoștințe, rapoarte.

Totuși, pentru cei ce produc informațiile de securitate, ecuația „*intelligence – information*” este prea vagă pentru a putea asigura jaloanele

⁶ Ion Duvac, „Suport de curs intelligence-aplicații”, master „Studii de securitate”, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București, 2007.

necesare activității lor. Este necesar aici să facem o precizare care se referă la diferența dintre *informație* și *intelligence*. *Informația* este un material neevaluat, adesea descriptiv, provenit din observații, interceptări ale unor comunicații, rapoarte, zvonuri sau imagini. Informațiile pot fi adevărate ori false, precise sau imprecise, confirmate ori neconfirmate, pertinente sau fanteziste, iar *intelligence-ul* este produsul rezultat în urma colectării, evaluării și interpretării informațiilor. Întotdeauna produsul de *intelligence* este confirmat din mai multe surse, de preferință într-un proces încrucișat.⁷

Pentru profesioniștii din domeniul *intelligence-ului*, datele în sine nu reprezintă informații de securitate. Acea calitate specială, îndeobște denumită „*intelligence*”, rezidă tocmai în modul de utilizare a datelor și informațiilor, precum și în scopul folosirii acestora. Din această perspectivă, conceptul *intelligence* reunește „*ansamblul operațiilor de culegere, filtrare, analiză a datelor și a informațiilor și de diseminare a produselor cu valoare acționabilă pentru a satisface necesitățile unui consumator specific.*”⁸

Factorii decizionali din mediul politic sunt cei ce au nevoie de informații pe care le obțin dintr-o multitudine de surse. Este oare necesar ca orice sursă de informații și orice știre de interes, legată de un fapt real, să fie inclusă în categoria *intelligence*? În mod evident, nu așa stau lucrurile, întrucât aceasta ar însemna să echivalăm activitatea media cu cea de informații, iar pe jurnaliști cu ofițerii de informații.

Există ideea că „*intelligence*” înseamnă informație, fără a se preciza, însă, cine anume are nevoie de informație sau, înainte de toate, de ce anume este necesară informația. În mod sigur, „*intelligence*” include informațiile în sfera sa noțională, însă are o sferă semantică mult mai cuprinzătoare. De exemplu, David Kahn face o distincție folositoare între „*intelligence-ul fizic*” și „*intelligence-ul verbal*”. *Intelligence-ul fizic* se referă la *obiecte, entități fizice*. Resursele naturale, instalațiile fizice, numărul de arme

⁷ Sergiu Medar, Cristi Lățea, „*Intelligence pentru comandanți*”, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2007, p. 12.

⁸ Herbert E. Mayer, „*Real-World Intelligence: Organized information for executives*”, New York, Weindenfeld/Nicolson, 1987, p. 21.

disponibile, volumul schimbului comercial sunt subiectul intelligence-ului fizic. *Intelligence-ul verbal* se referă la *cuvinte*: planuri, ordine, stări de spirit, percepții, intenții, estimări, promisiuni, motive; acestea sunt obiecte ale intelligence-ului verbal. Distincția este dată de obiectul intelligence-ului.⁹

În dicționarul *Webster*, ediția a IX-a, New Collegiate, *intelligence-ul* este definit astfel: „...informații referitoare la un inamic sau la un posibil inamic, ori la un teritoriu; de asemenea, o agenție implicată în obținerea unor informații de acest tip”.

La rândul său, *Oxford English Dictionary* definește termenul *intelligence* drept: „7a. Date și informații transmise sau obținute, referitoare la evenimente; informații, știri, noutăți, în special informații cu relevanță militară; b. O informație sau o știre; c. Obținerea informațiilor; agenția destinată obținerii de informații secrete; stafful, persoanele angajate în acest scop, serviciu secret; d. Un departament al unei organizații de stat sau al unui serviciu militar ori naval al cărui obiectiv este obținerea de informații (în special prin intermediul ofițerilor unui serviciu secret sau al unei rețele de spioni)”.¹⁰

Dintr-o altă perspectivă, cea *sociologică*, în anul 1949, Sherman Kent, în *Strategic Intelligence for American World Policy* (*Intelligence-ul Strategic pentru lumea politică americană*), descria *Intelligence-ul* drept o *știință socială*, care solicită o cantitate vastă de informații în scopul împiedicării dezechilibrelor printr-un eveniment neprevăzut. Formula sa impune ca *Intelligence-ul* să fie înțeles ca un mod specific de cunoaștere, împărțit în trei categorii generale: *elementul de bază, primar, descriptiv* („descrierea lumii”), *elementul curent narativ* („descrierea schimbărilor de zi cu zi din lume”) și *elementul speculativ-evaluativ* („predicții asupra modului în care lumea se va schimba”).¹¹

⁹ Frank J. Stech, „Political and military intention. Estimation: A taxonomic Analysis”, *Final report*, Office of Naval Research. Department of the Navy, Maryland, november 1979, p. 9.

¹⁰ Michael Warner, op. cit.

¹¹ Calvert Jones, „Intelligence Reform: The Logic of Information Sharing”, in *Intelligence and National Security*, Vol. 22, June 2007, Number 3, pp. 384-401.

Conform lui Sherman Kent, *intelligence* se poate caracteriza prin trei termeni:

- *intelligence*-ul ca act de cunoaștere (în sensul de informare asupra evenimentelor în derulare sau în perspectiva de a se derula);
- *intelligence*-ul ca organizație;
- *intelligence*-ul ca activitate.

Termenii folosiți de Sherman Kent sunt: *knowledge, organization, activity*. Celebrul teoretician al domeniului descrie nu numai conceptul de *intelligence*, ci și modul în care serviciile de informații colectează și analizează informația, precum și produsul obținut la sfârșitul acestei activități și furnizat factorilor de decizie. În viziunea lui Sherman Kent, termenul de *intelligence* se referă la acele informații și analize relevante pentru promovarea intereselor naționale de securitate, pentru formularea politicilor strategice în acest domeniu și pentru gestionarea amenințărilor provenind de la inamicii actuali sau potențiali.¹²

La rândul său, Mark Lowenthal face o descriere succintă a conceptului de *intelligence* lansat de Sherman Kent și caracterizat prin *trei fațete*:

1. Ca proces, *intelligence*-ul poate fi gândit ca reprezentând totalitatea mijloacelor prin care informații de un anumit tip sunt solicitate, colectate, analizate și diseminate, dar și ca modalitatea prin care anumite tipuri de acțiuni secrete, sub acoperire, sunt *concepute* (planificate) și *conduse*.

2. Ca produs al procesului descris mai sus, presupunând practic desfășurarea propriu-zisă a procesului de analiză și a operațiunilor de *intelligence*.

3. Ca organizare – organizație, în sensul de unități care au ca îndatorire asigurarea exercitării în condiții optime a unor funcții (funcții ale statului în care funcționează structura de *intelligence*).

Mark Lowenthal evidențiază faptul că *intelligence* cuprinde mai mult decât informațiile și procesarea acestora în beneficiul factorilor decizionali

¹² George Cristian Maior, „Intelligence”, în revista *Intelligence*, anul 5, serie nouă, nr. 11, mai 2008.

și al comandanților; acest fapt este valabil chiar și în cazul în care respectivele informații sunt, într-o anumită măsură, confidențiale ori secrete. Definiția dată de el este aceea că: „*Intelligence-ul reprezintă procesul prin care tipuri specifice de informații importante pentru securitatea națională sunt solicitate, culese, analizate și furnizate factorilor de decizie; produsele respectivului proces; protejarea acestor procese și a acestor informații prin activități contrainformative, și realizarea de operațiuni, la solicitarea autorităților abilitate.*”¹³

Mark Lowenthal adaugă la conceptul *intelligence*, descris mai sus, dimensiunea de *Intelligence Strategic*, care contribuie la procesele și produsele de *intelligence*, dar și la activitatea organizațiilor de *intelligence* folosite de clasa politică aflată la conducere, în vederea creării și implementării politicii de securitate și apărare națională și a politicii externe. *Intelligence-ul strategic furnizează avertizări asupra amenințărilor imediate la adresa intereselor naționale vitale de securitate și face estimări pe termen lung asupra ariilor și tendințelor de interes pentru oficialii guvernamentali.*

Abordarea interdisciplinară a *intelligence*-ului se axează pe trei componente:

- ca *proces*, *Intelligence Cycle* – modul general acceptat de împărțire a procesului de producere a *intelligence*-ului;
- ca *produs*, referințele în acest sens abundând în studiu, concentrate fiind pe *Produsul de Intelligence* obținut: rapoarte de cercetare și analiză și știrile zilnice – *Daily news summaries – the National Intelligence Daily*.
- ca *organizație* și se referă la modalitatea de organizare (structurare) a serviciilor de informații, dar și la relațiile (interacțiunile) dintre aceste organizații.

Conform lui Thomas F. Troy, *intelligence*-ul reprezintă în esență cunoașterea inamicului. *Intelligence-ul* poate fi definit ca *acțiunea de*

¹³ Mark M. Lowenthal, „Intelligence: From Secrets to Policy” (Washington, DC: Congressional Quarterly Press, 2002 – second edition), p. 8.

colectare amănunțită și de analiză a faptelor, un exercițiu de gândire, o prezentare clară, dintr-o lovitură. Nu este o operațiune simplă, similară cu cea pe care jurnaliștii profesioniști o fac atunci când dispun de timp; este vorba despre o operațiune mai riguroasă, continuă și având prioritate în fața altor operațiuni. Acest fapt presupune acțiunea prin care cineva vrea să facă un anumit lucru sau poate fi forțat să-l facă.

În ceea ce privește termenul de *intelligence domestic / intern*, nu s-a ajuns încă la un consens în definirea acestuia în domeniul legislativ sau în cel al politicii publice. Absența unor definiții consistente și a unei rețele definite, care să pregătească (să planifice) activitățile ce ar trebui incluse în *intelligence-ul intern* și o clasificare a scopurilor pe care eforturile făcute de *intelligence-ul intern* sunt destinate să le ducă la îndeplinire, s-au manifestat ca o importantă sursă de îngrijorare față de activitățile curente.¹⁴

Definiția pe care Treverton o dă *intelligence-ului intern* este legată de eforturile făcute de organizațiile guvernamentale de a colecta, de a estima și de a acționa (colectarea ↔ analizarea ↔ acțiunea – *collection ↔ analysis ↔ action*) pe baza informațiilor despre indivizi și organizații din SUA sau despre persoane cu cetățenie americană de oriunde, activități care nu sunt în mod necesar legate de investigarea unui act criminal survenit anterior ori de o activitate criminală specifică – programată.

Prin urmare, putem aprecia că *intelligence-ul* este o luptă nu numai pentru prevenire și protecție, în sens clasic, ci și – sau mai ales – pentru promovarea unor interese ale statului, sesizarea și evaluarea unor oportunități strategice de acțiune. În acest sens, este evident, așa acum afirma Treverton, că, „în prezent, cel care are o viziune adevărată nu este

¹⁴ Gregory F. Treverton, „Reorganizing US Domestic Intelligence, Assessing the Options”, capitolul 2 „Defining Domestic Intelligence”, pp. 15-21; În ultimii ani, termenul *intelligence intern* a fost uzitat ca *intelligence-led policing* (politica de conducere a activității de intelligence – coordonator al politicii de intelligence). Definițiile *intelligence-led policing* variază, dar elementele comune includ folosirea capacităților de colectare a informației, analiza și aplicarea acestor informații în activitățile de prevenire a criminalității și în acțiunile de ripostă-răspuns, deci mai mult decât urmărirea în justiție a unor acte criminale survenite în trecut.

*un spion de elită și cu atât mai puțin un satelit impersonal, ci acea persoană pregătită să înțeleagă substanța unor fenomene – un analist.”*¹⁵

Intelligence-ul – dimensiunea de securitate

Cert este că, în timp, termenul *intelligence* s-a conturat prin asocierea sa cu activitățile secrete ale guvernelor. Abram Shulsky a remarcat exact acest aspect circumscris domeniului *intelligence*. El explică faptul că toate aceste activități sunt desfășurate de către organizații care au un numitor comun: una dintre „cele mai semnificative caracteristici ale acestor organizații... este secretizarea pe care o reclamă activitățile lor.” Secretizarea este esențială, întrucât *intelligence* reprezintă un segment al „confruntării” permanente ce se derulează între națiuni. Pentru domeniul *intelligence*, obiectivul constă în deținerea adevărului, însă căutarea adevărului „implică o confruntare cu un adversar uman, care are o anumită reacție.” În acest fel, Shulsky evidențiază faptul că secretizarea este necesară în activitățile și organizațiile din domeniul *intelligence* și reprezintă elementul esențial al activității informative, sens în care el afirmă că „relația dintre *intelligence* și secretizare reprezintă elementul fundamental care individualizează *intelligence*-ul în raport cu alte activități intelectuale.”¹⁶

De altfel, într-un material apărut în 1958, în „*Studii de intelligence*”, o publicație secretă a CIA la vremea respectivă, sub pseudonimul R. A. Random, a fost avansată ideea că, prin însăși definiția sa, *intelligence* conține întotdeauna un anumit procent de „secret”: „*Intelligence* reprezintă culegerea oficială, secretă de informații referitoare la alte țări și procesarea acestor informații, necesare pentru elaborarea și implementarea politicii

¹⁵ Gregory F. Treverton, „Reshaping National Intelligence for an age of Information”, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, p. 10, apud Abram N. Shulsky, Gary J. Schmitt, „Războiul tăcut. Introducere în universul informațiilor secrete”, Iași, Editura Polirom, 2008, Cuvânt înainte de George Cristian Maior, p. 9.

¹⁶ Vezi și Abram N. Shulsky, Gary J. Schmitt, „Războiul tăcut. Introducere în universul informațiilor secrete”, capitolul 8, „Elemente pentru o teorie a culegerii informațiilor”, Iași, Editura Polirom, 2008, pp. 255-264.

externe, precum și derularea de activități acoperite în străinătate, pentru promovarea implementării politicii externe”.¹⁷

În același an, un ofițer de contrainformații din cadrul CIA a publicat, sub pseudonimul Martin T. Bimfort, în aceeași publicație, un material care completează definiția Random: „*intelligence reprezintă culegerea și procesarea informațiilor privitoare la alte țări și la agenții acestora, ce sunt necesare unui guvern pentru politica sa externă și pentru securitatea națională, desfășurarea, în exterior, de activități ce nu le pot fi imputate, în scopul facilitării implementării politicii externe, precum și protecția procesului, a produsului, a persoanelor și organizațiilor angrenate în acest proces împotriva deconspirării neautorizate*”.¹⁸

Prin urmare, o definiție standard poate integra următoarele elemente: *intelligence*-ul semnifică și cunoașterea, organizarea a toate activitățile care rezultă prin: culegerea, analiza, producția, diseminarea și exploatarea specializată a informațiilor referitoare la orice alt guvern, grup politic, partid, mișcare sau organizații militare ori paramilitare ce consideră că ar putea avea vreo influență asupra securității țării respective; neutralizarea sau contracararea unor activități similare din partea unor alte guverne, grupuri sau mișcări; acțiunile acoperite întreprinse pentru a schimba comportamentul sau chiar componența unor astfel de guverne ori grupări.¹⁹

Legea privind securitatea națională a SUA, din anul 1947 (National Security Act), include în noțiunea „*intelligence*”, atât așa-numita „*foreign intelligence*”, cât și „*counterintelligence*-ul”, definind astfel cele două tipuri de *intelligence* care ne interesează: „*sintagma «foreign intelligence» reprezintă informația referitoare la capacități, intenții sau activități ale altor guverne sau elemente ale acestora, organizații ori persoane din exterior*”; „*sintagma «counterintelligence» reprezintă culegerea de informații și activitățile de*

¹⁷ H. A. Random, „Intelligence as a Science”, din publicația *Studies in Intelligence*, primăvara 1958, p.76.

¹⁸ Martin T. Bimfort, „A Definition of Intelligence”, publicația *Studies in Intelligence*, toamna 1958, p. 78.

¹⁹ Roy Godson, „Intelligence and security”, în *Security Studies for the 21st Century*, Brassey's 1997, p. 325.

*protejare împotriva spionajului, a altor activități de informații, sabotaj sau asasinat dirijate de sau în folosul unor guverne străine ori factori componenți ai acestora, organizații străine sau persoane străine, ori a unor activități internaționale teroriste”.*²⁰

Comisiile de studiere, desemnate să controleze Comunitatea de Informații, au folosit vreme îndelungată o terminologie similară. Grupul operativ Clark al Comisiei Hoover a decis, în anul 1955, următoarele: *„Intelligence abordează toate aspectele ce trebuie cunoscute anterior inițierii unui anume curs al acțiunii”.*²¹

Un raport ce a avut un impact important la mijlocul anilor '90 (elaborat de Comisia Brown-Aspin) avansează următoarea definiție:

*„Comisia consideră că este de preferat ca termenul „intelligence” să fie definit, simplu și generic, drept informație despre „aspecte din exterior” – oameni, locuri, lucruri și evenimente – de care guvernul are nevoie pentru a-și exercita funcțiile”.*²²

Departamentul de Apărare al SUA, la rândul lui, ca utilizator și consumator de informații, uzitează următoarea definiție pentru termenul de *„intelligence”*:

1. Produsul rezultat din colectarea, procesarea, integrarea, analiza, evaluarea și interpretarea informațiilor existente, referitoare la alte țări ori regiuni;

²⁰ National Security Act, 1947, SEC. 3. [50 U.S.C. 401a] *As used in this Act: (1) The term "intelligence" includes foreign intelligence and counterintelligence. (2) The term «foreign intelligence» means information relating to the capabilities, intentions, or activities of foreign governments or elements thereof, foreign organizations, or foreign persons, or international terrorist activities. (3) The term "counterintelligence" means information gathered, and activities conducted to protect against espionage, other intelligence activities, sabotage, or assassinations conducted by or on behalf of foreign governments or elements thereof, foreign organizations, or foreign persons, or international terrorist activities.*

²¹ „Commission on Organization of the Executive Branch of the Government (the Hoover Commission)”, *Intelligence Activities*, Iunie 1995, p. 26. Acesta a fost un raport provizoriu pentru Congres, pregătit de o echipă condusă de Generalul Mark Clark.

²² „Commission on the Roles and Capabilities of the United States Intelligence Community”, în pregătire pentru secolul 21: *An Appraisal of US Intelligence* (the „Brown-Aspin Report) (Washington, DC: Government Printing Office, 1995), p. 5.

2. Informații și date despre un adversar, obținute prin observare, investigare, analiză sau raționament.²³

La rândul ei, CIA avansează următorul enunț: „într-o exprimare simplă, prin „intelligence” se înțelege cunoașterea și cunoașterea anticipată a lumii ce ne înconjoară – preludiul deciziei factorilor decizionali în materie de politică din S. U. A., precum și al acțiunilor desfășurate de acești decidenți”.²⁴

Unul dintre primii teoreticieni în domeniu și reputatul expert analist al CIA, Sherman Kent, definește *Intelligence*-ul ca „reprezentând datele pe care civilii și militarii noștri, de la nivelurile ierarhice de vârf, trebuie să le dețină pentru a salvagarda bunăstarea națională”.²⁵

Fostul director adjunct al CIA, Vernon Walters, furnizează o definiție mai detaliată: „*Intelligence* reprezintă informațiile, nu întotdeauna existente în sectorul public, referitoare la efectivele, resursele, capacitățile și intențiile unei țări străine care pot afecta viețile noastre și siguranța națiunii noastre”.²⁶

Un alt ofițer CIA de rang înalt și prestigios comentator al problematicei conexe domeniului *intelligence*, Lyman Kirkpatrick, constată următoarele: „*Intelligence* reprezintă cunoașterea – idealul fiind cunoașterea anticipată – un deziderat al națiunilor, ca răspuns la amenințările externe, pentru protejarea intereselor lor vitale, îndeosebi bunăstarea propriilor popoare”.²⁷

În sfârșit, dar nu în cele din urmă, într-un studiu elaborat în anul 1996 de către un grup independent de experți, la solicitarea Consiliului pentru Relații

²³ Joint Chiefs of Staff, Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, publicații comune 1-02, 12 aprilie 2001, p. 208.

²⁴ Central Intelligence Agency (Office of Public Affairs), „A Consumer’s Guide to Intelligence”, (Washington, DC: Central Intelligence Agency, 1999), p. VII.

²⁵ Sherman Kent, „Strategic Intelligence for American Foreign Policy” (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1949), p. VII.

²⁶ Vernon Walters, „Silent Missions” (Garden City, NY: Doubleday, 1978), p. 621.

²⁷ Lyman B. Kirkpatrick, Jr., „Intelligence”, din *Encyclopedia of US Foreign Relations*, Vol. 2 realizată de Bruce W. Jentelson și Thomas G. Paterson, (New York: Oxford University Press, 1997), p. 365.

Externe din SUA, se afirmă că *Intelligence-ul reprezintă informațiile care nu sunt destinate publicului, sau analiza făcută, cel puțin parțial, pe baza acestor informații, o analiză elaborată pentru factorii de decizie sau pentru alte componente ale guvernului.*²⁸

În toate aceste definiții se pune accentul mai mult pe aspectele „informaționale” circumscrise domeniului *intelligence* decât pe aspectele „organizatorice”, deși este vorba de puncte de vedere ale unor experți și organizații care produc / utilizează informații.

Concluzii

Având în vedere aceste aspecte, putem opta mai degrabă către o descriere a conceptului sau a activității de „*intelligence*”, decât pentru o definire a acestuia. Astfel, putem spune că „*intelligence-ul*” reprezintă mai mult decât o sumă de informații, acesta presupune o îmbinare de cunoștințe și înțelesuri relevante, pentru o serie de circumstanțe unice, care sunt furnizate unui anumit beneficiar.²⁹ Procesarea specifică produsului de „*intelligence*” reprezintă colectarea continuă de informații, verificarea și analiza acestora pentru ca rezultatul final să ducă la înțelegerea unei probleme sau a unei situații în termeni acționabili care să stea la baza unui rezultat optim, potrivit cerințelor și necesităților beneficiarului.

Activitatea de „*intelligence*” reprezintă în mod tradițional un atribut al organizațiilor guvernamentale servind nevoilor de fundamentare a deciziilor în planul securității naționale, iar *intelligence* reprezintă atât informațiile, cât și sistemul organizat de culegere și exploatare a acestor informații, dar, în esență, este o activitate de stat care reclamă secretizarea. De aceea, în sens tradițional, *intelligence* cuprinde sfera informațiilor de securitate, adică a celor care sunt utilizate în deciziile privind securitatea unei națiuni.

²⁸ Council on Foreign Relations (Richard N. Haass, director de proiect), „Making Intelligence Smarter: Report of an Independent Task Force” (New York, NY: Council on Foreign Relations, 1996), p. 8.

²⁹ Captain William S. Brei, „Getting Intelligence Right: The Power of Logical Procedure”, Occasional Paper Number Two, Washington DC, Joint Military Intelligence College, January 1996, p. 4, apud Lisa Krizan, „Intelligence essentials for everyone”, Joint Military Intelligence College, Washington, DC, June 1999.

Caracteristicile noului mediu internațional de securitate, precum și noile amenințări și riscuri specifice societății globalizate, obligă comunitatea de informații a fiecărui stat să-și asume rolul de „sistem de avertizare timpurie” prin identificarea și implementarea, pe de o parte, a unor noi concepte privind activitatea de *intelligence* și, pe de altă parte, de configurare a unor structuri instituționale de tip „senzori de mișcare” și dezvoltarea unor noi capacități de analiză și estimare. *Intelligence*-ul este solicitat, tot mai mult, să ofere nu doar produse ale procesării informațiilor, ci și soluții acționale, în baza unor modele scientizate de proiectare a deciziilor, modele capabile să simuleze consecințele deciziilor strategice și să vizualizeze variantele benefice.³⁰

Intelligence-ul devine tot mai mult o activitate bazată mai ales pe analiza informațiilor deschise și pe utilizarea unor specialiști din mediile academice / private în modelarea societală.³¹

În concordanță cu aceste mutații, un *intelligence* modern înseamnă capacitatea de a rezolva probleme și situații noi, de a prelucra informații, de a colecta informații, inclusiv de a beneficia în mod optim de informație științifică, tehnologică, militară, economică și politică.³²

În secolul al-XXI-lea, lumea globală pretinde o altă raportare la informație. Informația despre care vorbim aici nu este accesibilă oricui. Este o informație pe care o extrage, o administrează și o distribuie o elită, un anumit tip de elită intelectuală, o informație care trebuie oricând să

³⁰ dr. Francisc Tobă, „Securitate națională”, <http://www.securitatenationala.ro/e107>.

³¹ Nu întâmplător, în ultimii ani, folosirea termenului *intelligence* a fost integrată, în mod inovativ, și în mediul economic privat prin adaptarea modelului din sfera securității naționale la activitățile proprii de planificare strategică. Astfel, *intelligence-ul competitiv* sau managementul informațiilor economice a devenit o necesitate a sectorului privat, mai mult ca oricând. Transpus la nevoile strategice și tactice ale securității naționale, *intelligence-ul competitiv* este gândit și coordonat pe monitorizarea competitorilor, oriunde și oricare ar fi aceștia, într-un cadru specific de acțiune. Aceasta implică mai multe metode tactice la nivelul de colectare a informației, dar, de asemenea, impune integrarea într-o infrastructură informațională, analiză și distribuie a informației, și, în final, calcularea deciziilor pe baza informațiilor și a analizelor obținute.

³² Ionel Nicu Sava, „Studii de securitate”, București, Centrul Român de Studii Regionale, 2005, p. 208.

reprezintă premise pentru actul politic dar, în egală măsură, reprezintă și un fundament în tot ceea ce înseamnă fiziologia democrațiilor noastre de astăzi.

Dinamica și așteptările beneficiarilor se vor schimba; beneficiarul tipic al deceniului al doilea al secolului al-XXI-lea va fi reprezentat de o nouă generație de guvernanți obișnuiți să aibă sprijin instantaneu, familiarizați cu schimbările tehnologice și nefamiliarizați cu faptul că *intelligence*-ul este o sursă privilegiată. Asemenea beneficiari se vor aștepta ca serviciile de informații să le ofere sprijin „la cerere”, personalizat, interactiv și se vor aștepta să fie tratați ca parteneri – atât ca sursă, cât și ca beneficiar final.³³ Această perspectivă determină un nou tip de *intelligence*, util, demn de încredere, disponibil la timp și prezentat într-o formă corespunzătoare, ca să facă economie de resurse și să nu implice *traducători de intelligence* pe lângă factorii politici.³⁴

De aceea, noile cerințe ale activității de *intelligence* impun reconsiderări inclusiv în ceea ce privește educația și pregătirea profesională a ofițerilor de informații, definirea noilor atribuții și, implicit, a competențelor asumate de aceștia, dezvoltarea abilităților de management, promovarea unei culturi profesionale în care excelența este recompensată, talentul este dezvoltat, calitatea este valorificată, iar asumarea riscului legitimată.

³³ Directorul Informațiilor Naționale (*Director of National Intelligence* – DNI) J. M. McConnell, „Viziunea 2015. O organizație globală și integrată de Intelligence”, p. 6.

³⁴ George Cristian Maior, „Cuvânt de deschidere”, Masa rotundă „*Societate, democrație, intelligence*”, organizată de Serviciul Român de Informații, 8 octombrie 2008.

„Interesul național” – o abordare teoretică

Conf. univ. dr. Irena DUMITRU

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

Running in the security studies is often at first marked by the concept of "national interest". National interest leads to the formulation of a national strategy and of the calculation of the power necessary to support that strategy. Although it has lain at the very heart of many analysis (including intelligence), it seems to be a difficult concept to define.

The most frequent meaning is crisp and clear: what's good for the nation as a whole. But "what's good for the nation?" And who defines the national interest? Upon reflection, one realizes how hard it is to offer a complete definition and turn "national interest" into working strategy. Even harder if considering that the concept of national interest is more often assumed than analysed in the dynamic context of domestic and international politics.

Argument

Abordarea de față are ca punct de plecare evaluarea utilizării conceptului de „interes național” în spațiul public din România. Frecvent invocat, interesul național primește rareori conceptualizări complete, care să permită o înțelegere corectă a realității pe care o desemnează. Dimpotrivă, comunicatorii spațiului public românesc apelează la acest concept asemenea unui *passepourtout*, termen căruia aparent i se poate acorda o definiție unanimă, „un dat”, aparent general acceptat, care este exersat ca argument în exprimarea opiniilor.

Dat fiind că nu există un standard sau o definiție unanim acceptată a conceptului, accepțiunile rolului și a semnificației conceptului de interes național diferă de la o parte implicată la alta, dar și de la un context spațiotemporal la altul. Napoleon și-a asumat campania împotriva Rusiei în numele interesului național al Franței, Adolf Hitler și-a justificat politica expansionistă de anexare a Austriei și Cehoslovaciei invocând interesul național al Germaniei, guvernele socialiste au fost instaurate în țările Europei de Est din considerente legate de interesul național al Uniunii Sovietice, iar Benazir Bhutto a declarat că este interesul Pakistanului să intervină pentru destabilizarea provinciei Jammu și Kashmir.

Nu în ultimul rând, în plan practic, înțelegerea sau construirea unei politici coerente nu este posibilă în absența unui cadru de referință. Plecând de la aceste considerații, lucrarea își propune să ofere o perspectivă teoretică asupra termenului de referință și o încadrare conceptuală, ca rezultat al parcurgerii și radiografierii literaturii de specialitate consacrate domeniului.

O perspectivă istorică asupra utilizării conceptului „interes național”

Istoria „interesului național”, ca reper în conduita diplomatică, trimite la stadiile incipiente ale formării statului modern, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, la început în Italia și apoi în Anglia. Unul dintre primii teoreticieni a fost Nicolo Machiavelli a cărui perspectivă „realistă” a clătinat abordarea gânditorilor „idealiști”. Lucrarea „Principele” a pregătit conturarea interesului național ca principiu organizator al relațiilor internaționale, prin două contribuții concrete. În primul rând, principele trebuia să știe când să folosească puterea. În al doilea rând, „prudența” era considerată un instrument în atingerea unor obiective politice specifice. Iar autoritatea dată de lege era subsidiară conceptului de interes. Dat fiind că Machiavelli era cu precădere interesat de consolidarea puterii în interiorul țării, termenul de „interes” a fost definit în secolul al XVI-lea ca fiind reprezentat de aspirațiile celor care sunt ghidați de calcul rațional, cu obiective urmate „cu prudență” (Shembilku, 2004).

Prin contribuția lui Duke Henri de Rohan, termenul „interes” a început să fie aplicat scopurilor și acțiunilor statelor (Clinton, 1994). Ideea conform căreia „principii conduc popoarele și interesul conduce principii” era dublată de convingerea că ar fi inutil ca politica externă să se bazeze exclusiv pe principii etice, dar, în egală măsură, ar fi contrar propriilor obiective ca politica externă să se articuleze doar pe propriul egoism.

Secolul al XVIII-lea a adus consolidarea termenului, cu accent pe interesul statului. Iluminismul a dat naștere credinței într-un sistem politic ordonat în care oamenii politici acționează pentru a echilibra interesele diplomatice, permițând statelor să evolueze pe direcții predictibile. Europa, așa cum remarcă Edmund Burke, era privită ca fiind „o societate federativă sau, cu alte cuvinte, ... o republică diplomatică”. Conform standardelor acestei societăți, interesul statului trebuia să fie formulat ca și concluzie a unei argumentații logice, convingătoare, care să fie adaptată sistemului de stat.

Un exemplu care ne poate ajuta în definirea limitelor și potențialului conceptului „interes” este cel al Statelor Unite ale Americii. Începuturile sale au stat sub semnul intenției de a fonda o națiune bazată pe „libertate, înțelegere ca egalitatea șanselor și minimalizarea controlului politic”. Regăsim o definiție ilustrativă dată interesului național într-unul din discursurile lui Washington:

„Indiferent de profesia pe care o au, toți cetățenii să aibă certitudinea (viitorul o va dovedi cu siguranță) că națiunile, asemenea indivizilor, acționează pentru propriile interese și nu pentru ale altora, cu excepția cazurilor când interesele proprii sunt convergente cu ale altora” (Morgenthau, 1950).

Mulți ani mai târziu, interesul național a început să fie privit ca instrument de analiză. De altfel, începutul secolului al XX-lea a marcat defăimarea interesului național. Plecând de la deficiențele „balanței de putere”, președintele Woodrow Wilson a anunțat apariția unei Noi Lumi în care democrația era garantată, iar interesul național inexistent. Însă

realitățile dure ale celor două războaie mondiale au încurajat reîntoarcerea la interesul național ca termen care putea fi utilizat pentru „a descrie, a explica și a accesa politica externă a statelor” (Morgenthau, 1951). În anul 1930, Charles Beard scrie „Ideea interesului național” (Beard, 1934 *apud* Clinton, 1994), unul dintre primele texte care a dezvoltat conceptul *interes național* și care a marcat diferențierile prin raport cu „interesul public” (care se referă la politica internă a statelor).

Definirea conceptelor „interes” și „interes național”

Conform *Dicționarului Politic*, interesul este definit ca fiind „ceea ce contează, ceea ce este important”, având ca resort trebuințele, nevoile unor persoane sau grupuri sociale (Tămaș, 1993, 133). Interesant este faptul că printre accepțiunile diferite ale conceptului nu se regăsește și cea a „interesului național”. Cu toate acestea, reținem două definiții care se dovedesc a fi utile demersului nostru: cea a „interesului general” ca „ansamblu al intereselor comune ale diferiților indivizi care compun o societate” și cea a „interesului public”, definit ca „ansamblul intereselor care afectează societatea în întregime”.

În literatura de specialitate anglo-saxonă, se regăsește o distincție utilă prezentului demers, și anume distincția dintre „interesul național” și „interesul public”, interesul național fiind versiunea politicii externe pentru „interesul public” sau „ceea ce este recomandabil pentru națiune” în relațiile sale cu alte state. Așadar, interesul național are ca resort valorile care delimitează conduita „bună”, recomandată, în relațiile internaționale, pe când interesul public implică palierul intern.

Definirea conceptului „interes național” este dificilă deoarece presupune clarificarea relației dintre interesele particulare și interesul național. Un al doilea obstacol este dat de bivalența vocilor care au teoretizat conceptul de-a lungul timpului: fie în sens larg (și implicit vag), fie în sens restrâns (limitându-se la anumite componente ale interesului național). Așa cum remarcă Philip W. Quigg:

„Oamenii vorbesc despre interes național (...) ca și când le-ar putea furniza răspunsuri pentru cele mai năstrușnice întrebări ale politicii externe. Pentru unii critici este suficient a afirma că o anumită politică nu este conformă cu interesul nostru național, este sinonim cu a afirma că respectiva politică nu este bună de nimic” (Quigg 1971 *apud* Clinton, 1994, 21).

Mai mult, dificultatea acordării unei definiții are ca resort și ambiguitatea termenului de „interes”, utilizat cu varii sensuri. Prin „interes” înțelegem (1) „preocuparea de a obține un avantaj, un succes, un profit”, sens în care termenul poate apărea și în sintagme precum „grup de interese”, „interes egoist”, (2) „efort depus pentru atingerea anumitor scopuri” sau (3) orientare activă și durabilă a cuiva spre anumite lucruri, din dorința de a le cunoaște și a le înțelege” (*Micul dicționar academic*, 2003). Clark E. Cochran sintetizează ilustrativ această „încărcătură” terminologică susținând că „un copil poate să vrea să bea dintr-o sticlă cu detergent lichid, dar asta nu înseamnă că este în interesul lui să procedeze astfel” (Cochran, 1973, *apud* Clinton, 1994). Cu alte cuvinte, diversitatea semnificațiilor și dependența acestora de contexte diferite pot conduce la confuzie și ambiguitate, care se răsfrâng implicit și asupra conceptului „interes național”.

Similar, conceptul „interes național” are înțelesuri diferite, care nu pot fi întotdeauna reconciliate. Mai mult, literatura de specialitate nu oferă o tipologie explicită a acestor înțelesuri diferite, iar termenul „național” pare să se refere atât la națiune – ca grup social – cât și la stat, ca formă de organizare politică. În majoritatea cazurilor, referința se face la stat, însă acesta devine la rândul său ambiguă dacă luăm în discuție interesele care transcend granițele unui stat.

În alte abordări, „interesul național” este sinonim cu cel public, ca sumă a intereselor specifice ale unei societăți. Spre exemplu, Beard a definit interesul național ca fiind „un agregat de elemente așezate ca ouăle într-un coș”, iar elementele fiind parte a binelui comun sau public. Interesul național nu poate fi suma intereselor individuale, ci o sinteză a unor forțe în

interacțiune, în cadrul căreia se regăsesc și interesele individuale (Beard, 1934 *apud* Clinton, 1994).

Doctrina pluralistă privește interesul național ca fiind reflectarea preferințelor unor grupuri și nu a unei realități obiective, dar nu oferă un standard obiectiv de măsurare a intereselor individuale: procesul de luare a deciziilor este o negociere purtată între nevoile și doleanțele unor grupuri diferite, o negociere care se poate purta cu instrumente democratice sau autoritariene. Așadar, conținutul concret al interesului național este dat de deciziile individuale ale decidenților și se adaptează permanent la „modificările suferite de cerințele sau aspirațiile națiunii”.

Stephen Krasner a propus un alt înțeles al interesului național definit ca „preferințele decidenților politici” (Krasner *apud* Clinton, 1994, 29-30). Așadar, o variabilă subiectivă, având în vedere că decidenții politici au mandate limitate, iar interesul național suferă modificări în acord cu ideile lor sau în acord cu obiectivele punctuale ale strategiilor acestora. De unde rezultă că interesul național nu poate fi un reper în evaluarea politicii externe.

Într-o altă accepțiune, interesul național depinde de tipul regimului la care se raportează: regimuri diferite au obiective diferite și reclamă politici externe diferite care să asigure atingerea acestor obiective. Astfel, conform cu Raymond Aron, „the political idea of the state” reprezintă unul dintre factorii determinanți ai acțiunilor întreprinse de stat și, totodată, un instrument de măsurare a succesului sau eșecului acțiunilor acestuia (Aron, 1973).

Totodată, există voci care susțin că interesul național este un concept exclusivist și depășit. În contextul în care statul națiune aparține trecutului, „interesele” sale sunt caduce: orice politică dezvoltată în termenii interesului național va trata de pe poziții de adverse alte state, în detrimentul cooperării. Mai mult, o asemenea strategie s-ar hrăni din egoism național, fiind o justificare a unei politici externe agresive. Acestea trebuie să i se substituie abordările în termenii cooperării și interesului internațional, conform cărora interesul național se referă la obligativitatea protejării și promovării binelui comun (Clinton, 1994) .

În România, *Strategia de securitate națională a României* (2007) este documentul în care regăsim conceptualizat „interesul național”. Acesta este definit în strânsă conexiune cu cel de „valori naționale”: „Strategia de securitate națională a României urmărește promovarea, protecția și apărarea valorilor și intereselor naționale”. Interesele naționale reflectă percepția dominantă, relativ constantă și instituționalizată cu privire la valorile naționale. „Ele vizează promovarea, protejarea și apărarea – prin mijloace legitime – a valorilor prin care națiunea română își garantează existența și identitatea (...)” (SSNR, 2007, 8-9), iar procesul complex de promovare și garantare a valorilor și intereselor naționale vizează progresul, prosperitatea și securitatea națională ale României.

Prin urmare, interesele naționale trec dincolo de mutațiile minore care pot surveni în fluxul istoriei și sunt asumate oficial sau traduse în discurs „instituționalizat”. Termenul care păstrează un semn de întrebare este (percepția) „dominantă” deoarece rămâne neclar dacă interesul național reflectă opinia/percepția majorității ori opinia/percepția majorității liderilor? Sau percepția celor care se pot face auziți ca voce dominantă?

Legătura directă dintre interesele naționale și securitatea națională explică de ce definirea intereselor naționale este dependentă de informațiile disponibile, de percepția riscurilor, de importanța atașată diferitelor probleme (precum cele sociale sau economice), de relațiile cu comunitatea internațională, de relațiile dintre diferitele forțe politice.

Cu aceste întrebări demersul prezent se întoarce la disputa de mai sus, privitoare la cine „impune”, care este interesul național. În termeni constructiviști, stabilirea intereselor naționale integrează și „discursul social” sau percepția actorilor sociali (și nu doar a decidenților politico-militari). Însă nici percepția opiniei publice, măsurată pe baza sondajelor de opinie, nici definiția acordată de diferiți actori sociali semnificativi nu poate fi suficientă. În termenii lui Joseph Nye (2002), relevantă este „opinia conturată în urma dezbaterilor și deliberărilor publice. Din aceste considerente, este atât de important ca liderii să se implice în promovarea unui cadru de dezbateri amplu în privința interesului nostru național”.

Realism și constructivism în definirea interesului național: material și obiectiv versus ideal și subiectiv

Hans Morgenthau a fost cel care a favorizat definiția conform căreia interesul național poate fi definit în mod obiectiv, ca o constantă a tuturor statelor, indiferent de „valorile” acestora: „Politica internațională, asemenea oricărei politici, este o luptă pentru putere” (Morgenthau, 1985, *apud* Roskin, 1994)). Așadar, regăsim în această perspectivă un standard sau o referință de evaluare a politicii externe.

De altfel, contribuția lui Hans J. Morgenthau și a școlii realiste au adus cu sine și impunerea conceptului la scară globală după cel de-al Doilea Război Mondial. Acesta din urmă a propus „o teorie realistă a relațiilor internaționale”, teorie fondată pe conceptul „interes național”. În conformitate cu Morgenthau, interesul unei națiuni este acel „tip de interes, cu rol hotărâtor în acțiunea politică a unei anumite perioade istorice, care depinde de contextul politic și cultural în cadrul căruia este formulată politica externă” (n.a. în cauză). Definit ca putere, interesul național este universal valabil și, asemenea puterii, ajută la identificarea adevăratelor interese, existente sau dezirabile (*ibid.*, 5).

Statul are o serie de interese pe care și le definește în termeni de putere, într-un mod rațional și egoist, și pe care le urmărește în scopul maximizării puterii și securității proprii. Prin urmare, interesul național în paradigma realistă este asimilabil celui *raison d'Etat* definit de Richelieu, care susținea decizia politică și acțiunea externă pe baza unor motive circumscrise interesului statului de a câștiga cât mai multă putere în sistemul internațional (Miroiu și Soare, 2006). Toate statele acționează în funcție de interesele pe care și le definesc singure în baza suveranității naționale. Interesele nu se alterează în timp și spațiu, însă atingerea lor reclamă adevărată permanentă a politicii externe la circumstanțele particulare în schimbare.

Puterea și interesul național reprezintă principalele forțe în politica internațională, forțe „materiale” și entități obiective. Conform acestei perspective, ideilor li se acordă atenție doar în măsura în care pot fi utilizate pentru a derula acțiuni dictate de interese materiale (Jackson, 2006).

În aceeași accepțiune, interesul național poate fi un instrument în analiza politicii externe. Utilizarea acestui concept subliniază amenințările interne, dar și constrângerile externe exercitate asupra libertății de mișcare prin tratatele semnate sau alți factori care nu țin de stat, precum poziția geografică. Mai mult, abordarea realiștilor în evaluarea politicii externe se concentrează pe securitatea națională ca punctul-cheie al interesului național. „Interesul statului” și „interesul de securitate națională” sunt, așadar, concepte foarte apropiate.

Prin comparație, constructivismul argumentează că cel mai important aspect în relațiile internaționale este cel de factură socială, în detrimentul celui de factură materială. Realitatea socială nu este obiectivă sau externă observatorului, iar sfera socială și politică nu sunt entități separate de conștiința umană. Prin urmare, sistemul internațional se constituie și se construiește ca set de idei și nu ca sumă a forțelor materiale (prin comparație cu perspectiva realistă). Simultan, actorii internaționali există ca actori sociali determinanți prin înțelesul, rolul și acțiunea lor, toate concepute în interiorul și în funcție de percepția asupra coordonatelor sistemului internațional (Todorean, 2006: 159). Un rol esențial în determinarea interesului național revine proceselor de construire a identității proprii și de atribuire a identității celorlalți actori.

Prin urmare, identitățile și interesele statelor sunt create prin procese de interacțiune. Dacă pentru școala realistă identitățile și interesele sunt date, statele le cunosc și, evident, și le recunosc înaintea oricărei interacțiuni, pentru Wendt tocmai interacțiunea cu ceilalți „creează și impune o anumită structură a identităților și intereselor, structură care nu poate exista și nu poate genera putere în absența acestui proces” (Wendt 1992: 394).

Martha Finnemore (1996) propune o perspectivă constructivistă diferită, axată nu pe interacțiunea socială dintre state, ci pe normele existente în „societatea internațională” și pe modalitatea în care acestea influențează identitățile și interesele statelor. Conform autoarei, identitățile și interesele sunt definite de forțe internaționale, cu alte cuvinte, prin

normele care modelează comportamentele în societatea internațională. Aceste norme, transmise statelor prin intermediul organizațiilor internaționale, ghidează politicile naționale „predând” statelor „lecția” intereselor adecvate.

Un alt punct de vedere ilustrativ este cel propus de James Rosenau, un critic sever al interesului național și al perspectivei obiectiviste. Principalul argument este acela că interesul național are ca resorturi valori diferite ale unor state care urmăresc scopuri diferite. Ipotezei școlii obiective, conform căreia „interesul este definit ca putere”, îi lipsește metoda prin care putem măsura puterea unui stat. Mai mult, măsurarea puterii necesită introducerea în analiză a valorilor și a importanței componentelor puterii. Prin urmare, analiștii nu pot ajunge în mod sigur la rezultate similare în ceea ce privește interesul național al unui stat, dictat de nevoia sa de putere: este posibil să existe o „realitate obiectivă”, însă nici predictiv, nici retrospectiv, componentele sale nu pot fi identificate (Rosenau, 1980).

Concluzii

„Interesul național” se conturează ca fiind o declarație compozită, bazată pe cele mai prețuite valori ale unei națiuni: libertate și securitate. Dificultatea definirii sale este în mare parte cauzată de efectele distorsionante date de ideologie, norme, cultură, valori și convingeri naționale, de mass – media sau de inerție în formularea politicilor. Dar utilitatea acestui concept controversat rezidă în aceea că ne ajută să ne ridicăm întrebări importante, precum „cum și în ce măsură permite o măsură / politică sau o strategie atingerea unui anumit interes național?”

În mod concret, interesele sunt exprimate în termenii securității fizice, ai prosperității economice și ai suveranității politice. Lista este deschisă, fiind modelată prin dezbatere și decizie politică. Așadar, interesul național oferă standarde obiective în relațiile internaționale și în formularea strategiilor naționale. Dincolo de dificultatea definirii conceptului în sine, este evident dificil să definim care este / ar trebui să fie interesul național.

Prin urmare, „binele public” poate fi definit printr-un exercițiu rațional, dublat însă de evaluarea elementelor care pot asigura societății beneficiul optim. Acest exercițiu începe cu definirea principiilor și continuă cu politici publice care pot facilita implementarea acestor principii.

Demersul se fundamentează invariabil pe două premise: anumite valori sunt mai importante decât altele și nicio societate nu manifestă neutralitate valorică prin respingerea „binelui comun”.

Bibliografie

- ****Micul dicționar academic*. (2003). București: Univers Enciclopedic.
- ****Strategia de securitate națională a României* (2007), disponibil la presidency.ro
- Aron, Raymond. (1973). *Peace and War: A theory of International Relations*. N.Y. Garden City.
- Clinton, W. David. (1994). *The Two Faces of National Interest*, Louisiana State University Press
- Cochran, Clarke E. (1973). The Politics of Interest: Philosophy and the Limitations of the Science of Politics, în *American Journal of Political Science*, XVII, noiembrie.
- Finnemore, M. (1996). *National Interests in International Society*. Londra: Cornell University Press.
- Jackson, Robert și Sorensen, Georg. (2006). *Social Constructivism în Introduction to International Relations. Theories and Approaches*, Oxford University Press.
- Jervis, Robert, (1976). *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton: Princeton University Press.
- Krasner, Stephen D. (1978). *Defending the National Interest: Raw Materials Investments and US Foreign Policy*, Princeton: Princeton University Press.

- Miroiu, A. și Soare, S. (2006). Realismul. În *Manual de relații internaționale* (coord. Miroiu, A. și Ungureanu, R. S.). Iași: Editura Polirom.
- Morgenthau, Hans J. (1950). *The Purpose of American Politics*, New York: Alfred A. Knopf. 1950
- Morgenthau, Hans J. (1951). *In Defence of the National Interest*, New York: Alfred A. Knopf.
- Morgenthau, Hans J. (1985). *Politics Within Nations*, 6th ed, New York: Knopf.
- Nye Jr., Joseph S. (2002). *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go it Alone*, Oxford University Press.
- Roskin, Michael G. (1994). *National Interest: from Abstraction to Strategy*, disponibil la www.strategicstudies.army.mil
- Shembilku, Rozeta E. (2004). *The "National Interest" Tradition And The Foreign Policy of Albania*, disponibil la <http://fletcher.tufts.edu>
- Tămaș, S. (1993). *Dicționar Politic*. București: Editura Academiei Române.
- Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Guvernare, economie și securitate. Provocări la adresa statelor naționale

dr. Alexandra Sarcinski

Cercetător științific gradul III,
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

dr. Cristian Băhnăreanu

Cercetător științific,
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Abstract

The modern state has existed in International Relations for over three hundred years. In the present context, the survival of the State addresses two main dimensions: the national dimension specific to the modern national state, and the institutional dimension, which includes, inter alia, issues of governance, economics and security. The authors perform in this paper a careful analysis of the relationship between these three components of the institutional dimension of the modern state's existence, focusing on the current economic and financial crisis that transcends real or symbolic borders of the States and of the international community.

Discursul științific asupra statului național este centrat, în prezent, pe impactul globalizării asupra acestuia. Pe de o parte, sunt voci care afirmă că globalizarea a influențat negativ statul național, reducându-i funcțiile și rolul, iar pe de altă parte, unii analiști afirmă că acesta s-a adaptat provocărilor globalizării, dimensiunea sa instituțională transformându-se, dar păstrându-și eficiența. Indiferent de teoria la care aderăm, statul național se află într-o perioadă de transformare, în urma căruia unele nu vor reuși să supraviețuiască. În ambele cazuri, dimensiunea națională are mai multe

șanse de a rezista globalizării decât cea instituțională, constituind baza pentru aceasta din urmă.

Problematica supraviețuirii statului național este deosebit de complexă și, în principal, este centrată pe conceptul de *interes național*. Pentru a o analiza, este esențială plasarea într-un context istoric ce a modelat, la momentul respectiv, imaginea decidenților politici asupra a ceea ce se constituie în interes național. Un punct de plecare ar putea fi constituirea unei tipologii a intereselor unui stat modern pe baza domeniilor în care acestea se manifestă: interese economico-ecologice (bunăstarea economică și / sau ecologică pe termen lung a populației) sau interesele politice și / sau de securitate (maximizarea capacității respectivului stat de a răspunde rapid și eficient la orice provocare sau amenințare viitoare).¹ Scopul acestei analize este de a evidenția principalele cauze ale eșecului unor state de a realiza obiectivul lor esențial, anume supraviețuirea, mai ales în contextul economico-financiar actual. În funcție de performanțele proprii, adică de gradul de eficiență a furnizării de bunuri publice în cadrul celor două dimensiuni esențiale, națională și instituțională, statele cu probleme pot fi: state slabe, state care eșuează și state care colapsează. De aici derivă o terminologie vastă, care, de multe ori, este redundantă: state fragile, state eșuate, state periculoase, state în deconstrucție², state colapsate etc.

Slăbiciunea, eșecul și / sau colapsul unui stat

Statele slabe sunt definite drept acele state care nu au capacitatea de a furniza sau nu doresc să furnizeze unele dintre bunurile politice

¹ Sanders, David, „Relațiile internaționale: neorealism și neoliberalism”, în *Manual de știință politică*, coord.: Robert E. Goodin și Hans-Dieter Klingemann, Editura Polirom, Iași, 2005, pp. 375-389.

² Conceptul „stat în deconstrucție” nu se referă strict la deconstructivismul anilor '60-'80, promovat de Jaques Derrida, ci la noile războaie care generează procesul invers prin care statele moderne au fost construite (scăderea veniturilor, creșterea corupției, privatizarea securității și a violenței, scăderea legitimității etc.). A se vedea Farrar, J. J., *Back to the Future: "Predicting the International System"*, în "The Brown Journal of World Affairs", Volume VI, Issue 2, Summer/Fall 1999, pp. 239-250.

fundamentale asociate statalității: securitate fizică, instituții politice legitime, management economic și bunăstare socială.³ Ele au devenit un subiect la modă în relațiile internaționale începând cu a doua parte a anilor '90, fiind privite ca o epidemie a sistemului internațional, ale cărei simptome, născute prin combinarea unei largi varietăți de factori, lăsate netratate, ar putea contribui la propagarea instabilității în regiuni vaste ale lumii. Cel mai des vehiculat scenariu era cel în care violențele dintr-un stat slab ar lua amploare afectând și statele vecine, iar comunitatea internațională ar fi nevoită să intervină.⁴ Acest scenariu a devenit realitate în cazul destrămării Iugoslaviei și în cel al intervențiilor militare în Orientul Apropiat.

Cauzele slăbiciunii diferă de la stat la stat. Este evident că sărăcia erodează capacitatea statului prin degradarea capitalului uman, împiedicarea dezvoltării instituțiilor și a piețelor eficiente, crearea unui mediu favorabil guvernării corupte, alimentarea conflictelor. Deși sărăcia accentuează slăbiciunea statului, slăbiciunea este consecință și a deficitului altor capacități: lipsa de legitimitate politică, lipsa de competență în guvernarea economică și în asigurarea serviciilor esențiale către populație, dar și prin absența securității evidențiate prin prezența conflictului și a instabilității. Fiecare dintre aceste probleme de capacitate pot, la rândul lor, să exacerbeze sărăcia.⁵

În ceea ce privește *eșecul*, acesta este înregistrat atunci când statul respectiv nu poate furniza decât o cantitate foarte limitată de bunuri politice esențiale. Aceste state își pierd treptat rolul de furnizori principali de bunuri politice în favoarea unor actori nonstatali sau chiar a unor „lorzi ai războiului”. Astfel, un stat eșuat este o formă de organizare politică lipsită de conținut, care nu este capabilă sau nu dorește să își îndeplinească

³ Patrick, Stewart, "Weak States and Global Threats: Fact or Fiction?", în *The Washington Quarterly*, No. 29:2, Spring 2006, pp. 27-53.

⁴ Closson, Stacy R., *The Nexus of the Weak State and International Security: It All Depends on the Location of Sovereignty*, Paper presented at the British International Studies Association, 2006 Annual Conference, University of Cork, Ireland, p. 2.

⁵ Brainard, Lael; Derek Chollet (Eds.), *Too Poor for Peace? Global Poverty, Conflict, and Security in the 21st Century*, The Brookings Institution, Washington, 2007, p. 34.

obligățiile fundamentale ce-i revin ca stat-națiune în lumea contemporană. Într-un asemenea stat, instituțiile sunt defectuoase, dezbateră democratică este absentă, juridicul este derivat din executiv și nu independent, cetățenii știu că nu se pot baza pe sistemul judiciar, birocrăția și-a pierdut simțul responsabilității profesionale și este un factor al oprămării cetățenilor. Problema statelor eșuate rămâne, totuși, cea a politicilor eficiente pe termen lung. Lipsa lor favorizează apariția conflictelor. Conform lui Robert Rotberg, în statul eșuat se înregistrează un grad ridicat de tensiune internă, conflict profund și contestarea puterii de către diverse facțiuni, iar forțele militare guvernamentale sunt puse față în față cu grupări înarmate conduse de unul sau mai mulți pretendenți la putere.⁶ Aceste state favorizează instabilitatea regională, un exemplu fiind patruleterul conflictual Sierra Leone – Liberia – Guineea – Coasta de Fildeș. În acest sens, comunitatea internațională pune problema analizei cost-beneficiu, considerând că este mult mai avantajoasă prevenirea eșecului unui stat decât intervenția *post factum*. Totuși, situații precum cele din Afganistan sau Irak demonstrează că este deosebit de dificil să eviți eșecul chiar și pentru o organizație de anvergura Națiunilor Unite.

De asemenea, în analiza sistemului internațional se operează și cu conceptul *colaps al statului* și cu trei premise de bază. Prima se referă la prăbușirea instituțională. William Zartman definește colapsul statului drept o situație în care structura, autoritatea (puterea legitimă), legea și ordinea politică au fost distruse și trebuie să fie reconstruite într-o formă veche sau nouă.⁷ Cea de-a doua premisă pe care este construită această teorie este aceea că prăbușirea instituțională este, în general, legată de prăbușirea societății. Motivul principal este acela că, într-o societate slabă, există o

⁶ Rotberg, Robert I. (ed.), *When States Fail: Causes and Consequences*, Princeton University Press, 2003, p. 5.

⁷ Zartman, William, *Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority*, Boulder, Lynne Rienner, 1995, apud Raeymaekers, Timothy, "Collapse or Order? Questioning State Collapse in Africa", *Households in Conflict Network Working Paper* 10, Brighton, 2005, p. 4.

instabilitate generală ce alimentează lipsurile instituționale și slăbește structurile guvernamentale. Este vorba aici despre existența unei fracturi în principiile bunei guvernări. Astfel, organizarea și alocarea bunurilor politice devin victimele „lorzilor războiului” și liderilor de grupări mafioate, care, adesea, fac apel la elementele etnice ca sursă de identitate și control, în absența unui contract social care să lege cetățenii de stat. Cea de-a treia premisă este existența unei legături evidente între colapsul unui stat și conflictul armat. În țări precum Somalia și Republica Democrată Congo, agenții statali naționali sunt incapabili să recâștige monopolul asupra mijloacelor forței, iar bunăstarea și securitatea sunt fragmentate gradual între un anumit număr de părți conflictuale care încep să acționeze pe cont propriu. Rezultatul imediat constă adesea în creșterea în amploare a violenței armate, ca și în pierderea spațiului economic și politic în favoarea actorilor nonstatali (rebeli, militanți etc.) care se nasc din lipsa de autoritate provocată de guvernul colapsat.

În viziunea lui Robert Dorff, expert în securitate internațională la Institutul de Studii Strategice din SUA, slăbirea statului, eșecul statului și colapsul statului sunt părți ale unui continuum în care un anumit stadiu al eșecului conduce automat la altul.⁸ În timp ce diferența dintre aceste stadii este, în principal, una de grad, punctul lor comun este acela că toate au aceeași origine, anume prăbușirea generală a corpusului de reguli formale și informale ce guvernează o societate, însoțită de dispariția autorității formale sau a sursei sale.

Guvernare, economie, securitate – delimitări conceptuale

Slăbiciunea, eșecul sau colapsul unui stat sunt stabilite în funcție de trei elemente interrelaționate, cuprinzând standarde occidentale de dezvoltare: guvernarea, economia și securitatea.

⁸ Dorff, Robert, "Democratization and Failed States: The Challenge of Ungovernability", în "*Parameters*", Summer 1996, pp. 17-31, apud Raeymaekers, Timothy, *op. cit.*, 2005, p. 5.

Guvernarea este, în același timp, cauză și consecință a eșecului în sfera economică și a insecurității. Francis Fukuyama afirma că lipsa capacității statului în țările sărace a ajuns să bântuie lumea dezvoltată după sfârșitul războiului rece, în anii '90, colapsul sau slăbiciunea unor state provocând deja dezastre umanitare majore în Somalia, Haiti, Cambodgia, Bosnia și Herțegovina, Kosovo etc.⁹ Momentul 11 septembrie 2001 și evenimentele ce au urmat au demonstrat că situația din statele slabe trebuie să preocupe întreaga comunitate internațională, ca provocare de importanță strategică.

Fukuyama pornește de la premisa că în secolul al XX-lea, politica a fost masiv influențată de controversele privitoare la dimensiunile și puterile adecvate pentru state. Corelând-o cu afirmația analistului conform căreia reducerea dimensiunilor sectorului de stat a fost tema dominantă a politicii, mai ales în ceea ce privește „sectoarele de stat atotcuprinzătoare ale lumii comuniste”¹⁰, dar și cu cele mai noi tendințe intervenționiste ce se manifestă în economia mondială, suntem îndreptățiți să ne întrebăm dacă nu cumva acest discurs în favoarea reducerii rolului statului în viața socială, deși menit să introducă o nouă ordine mondială, a fost sortit eșecului deoarece, în cele mai multe cazuri, problema reducerii ponderii statului a surclasat-o pe cea a reconstrucției lui. Fukuyama remarcă faptul că reforma de liberalizare a eșuat în anumite țări, absența cadrului instituțional adecvat dăunându-le mai mult decât le-ar fi dăunat lipsa reformei.

Modelul de analiză a statului propus de politologul american se bazează pe distincția între *anvergura activităților statului* și *forța instituțiilor statului*. Primul element se referă la diferitele funcțiuni și scopuri asumate de guverne, pe când, cel de-al doilea reflectă posibilitatea statului de a planifica și executa politici și de a aplica legile corect și transparent. Preluând funcțiile statului din Raportul de Dezvoltare Mondială din anul 1997, al Băncii Mondiale, Fukuyama construiește o matrice a

⁹ Fukuyama, Francis, *Construcția statelor. Ordinea mondială în secolul XXI*, București, Editura Antet, 2004, p. 6

¹⁰ Ibidem, p. 12.

statalității în care axa X reprezintă gama funcțiilor statului, iar axa Y forța instituțiilor statului. Gama funcțiilor statului cuprinde, conform preluării din Raportul Băncii Mondiale, trei tipuri de funcții generale: **minimale**, plasate începând de la punctul de origine al axei X (oferirea bunurilor publice pure; apărare, lege și ordine; drepturi de proprietate; management macroeconomic; sănătate publică; ameliorarea echității; protejarea săracilor); **intermediare** (abordarea elementelor externe; învățământ; protecția mediului; reglementarea monopolurilor; asigurări, reglementări financiare; asigurări sociale) și **activiste**, plasate departe de originea axei X (politică industrială, redistribuirea averii). Pe axa Y este plasată forța capacităților instituționale ce reprezintă capacitatea: de a formula și îndeplini politici; de a concepe și aplica legi; de a administra eficient și cu un minimum de birocrație; de a controla mita, corupția și traficul de influență; de a menține un înalt nivel de transparență și responsabilitate în instituțiile guvernului; de a aplica legile.

Observăm că definiția dată de către Fukuyama forței instituționale a statului este similară cu cea a conceptului de *bună guvernare*, introdus în strategiile de securitate națională de la începutul anilor '90. Matricea propusă de politologul american este împărțită în patru cadrane, reflectând atât nivelul de dezvoltare a statului, cât și o proiecție asupra dezvoltării sale economice. Astfel, dacă un stat se deplasează prea mult spre originea axei și nu reușește să realizeze funcțiile minime, cum ar fi protecția dreptului de proprietate, va avea probleme în dezvoltarea sa economică. Un asemenea caz este Sierra Leone, aflată pe locul 222, din cele 229 de state analizate de experții CIA, în ceea ce privește produsul intern brut pe cap de locuitor.¹¹ Sierra Leone reprezintă tipul de stat fragil, sprijinit în dezvoltarea sa de forțe militare și civile internaționale (în special ONU și Marea Britanie). Anii de război civil (1991-2002) au lăsat urme adânci în dezvoltarea capacității instituționale a statului, guvernul fiind aproape în

¹¹ CIA – *The World Factbook 2009, Country Comparisons: GDP – per capita (PPP)*, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html.

întregime dependent de donațiile organizațiilor internaționale pentru a furniza populației serviciile de bază, în ciuda unei dezvoltări surprinzătoare a sectoarelor agricol și minier.

În ceea ce privește plasarea unui stat cât mai departe de originea axelor, putem vorbi despre două cazuri, anume SUA, Franța și Japonia sau Brazilia și Turcia. SUA, afirmă politologul, au un stat mai puțin extensiv decât Franța, neîncercând să administreze tranzițiile sectoriale prin alocarea de credite precum Japonia. În același timp, nici nu au pompat mari procente din PIB către sectoarele de stat și nu au coordonat industrii naționalizate, precum Brazilia și Turcia.

Totuși, deși nu există îndoială că, la momentul publicării cărții lui Fukuyama, analiza sa este corectă, situația din momentul de față conduce la reanalizarea plasării acestor state în matricea statalității, deoarece criza economică mondială a determinat statele să recapitalizeze sau să naționalizeze parțial sau total anumite bănci și să configureze și să aplice planuri ample de asistență financiară pentru diverse societăți private. Acesta este și cazul SUA, respectivele acțiuni ale statului determinând replasarea sa mai aproape de originea axei X a gamei funcțiilor acestuia.

Reorientarea statelor spre un nou tip de politici în funcție de contextul economico-financiar și social impus de criza mondială aduce în discuție problema guvernării. Conform specialiștilor Băncii Mondiale, guvernarea este definită ca tradiții și instituții prin care este exercitată autoritatea într-o țară.¹² Aceasta include: procesul prin care guvernele sunt alese, monitorizate și înlocuite; capacitatea guvernului de a formula și implementa eficient politici; respectul cetățenilor și al statului pentru instituțiile care guvernează. Banca Mondială a stabilit șase dimensiuni ale guvernării, ce corespund acestei definiții: vizibilitate și responsabilitate (măsoară respectarea drepturilor politice, civile și umane), stabilitate politică și absența violenței (măsoară posibilitatea declanșării unor manifestări

¹² Kaufmann, Daniel; Aart Kraay și Massimo Mastruzzi, *Governance Matters VII: Aggregate and Individual Governance Indicators 1996-2007*, The Development Research Group Macroeconomics and Growth Team & World Bank Institute Global Governance Program, varianta on-line <http://ssrn.com/abstract=1148386>, 2008, p. 7.

violente, inclusiv terorism și schimbări în guvernare), eficiența guvernării (măsoară competența administrației și calitatea serviciilor publice), calitatea procesului normativ (măsoară incidența politicilor de piață ostile), domnia legii (măsoară nivelul respectării legii, dar și posibilitatea declanșării unor acțiuni violente / criminale) și controlul corupției (măsoară exercițiul public al puterii în scopuri private, inclusiv mita și corupția la nivel înalt).

Este evidentă relația dintre guvernare și economie, dar nu în sensul premiselor contestate de datele Băncii Mondiale. Statele cu o guvernare slabă, în cele mai multe cazuri, nu reușesc să întrunească precondițiile pentru aplicarea modelelor standard de dezvoltare economică. În general, acest tip de state sunt caracterizate de un grad ridicat de violență internă ce face și mai dificilă ajutorarea lor. Cele mai grave situații se înregistrează în statele eșuate, unde eroziunea capacității statului a atins cote înalte, perspectivele economice sunt negative, iar posibilitatea apariției unui conflict violent este foarte mare.

Situația economică actuală și mediul de securitate. Statele lumii între criza economică și cea a securității

Pentru prima oară în ultimii 50 de ani, sistemul economic capitalist a fost pus serios sub semnul întrebării, iar criza, falimentul, reducerile și disponibilizările predomină starea economică globală. În aceste condiții, cea mai importantă caracteristică a lumii actuale, aflată în pragul recesiunii economice, este efortul și preocuparea marilor actori de a *salva și redresa sistemul economic* național și, prin extensie, cel regional și internațional.

Cele două planuri de stimulare și relansare a economiei americane în valoare de 700 mld. dolari¹³ (din septembrie 2008) și 789 mld. dolari¹⁴ (din februarie 2009) vizează stabilizarea piețelor financiare, reduceri de taxe, cheltuieli și investiții publice, asistență socială, resuscitare a

¹³ US Government, *Emergency Economic Stabilization Act of 2008*, 3 October 2008, www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-110publ343/pdf/PLAW-110publ343.pdf.

¹⁴ US Government, *American Recovery and Reinvestment Act of 2009*, 17 February 2009, www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-111publ5/pdf/PLAW-111publ5.pdf.

industriei auto etc. Se speră că aceste măsuri și planuri de contracarare a efectelor crizei și de redresare economică vor produce efecte nu doar în Statele Unite, ci în întreaga lume. Astfel, sunt așteptate efecte directe în economiile interconectate cu cea americană, cu precădere cea niponă, chineză sau a zonei euro.

Confruntată cu o situație economico-financiară tot mai dificilă, Uniunea Europeană a elaborat în noiembrie 2008 un plan de redresare economică¹⁵ menit, în principal, să restabilească încrederea în domeniul afacerilor. Planul se bazează pe două elemente care se sprijină reciproc: măsuri pe termen scurt pentru stimularea cererii, menținerea locurilor de muncă și restabilirea încrederii; „investiții inteligente” pentru a determina o creștere mai importantă și prosperitate durabilă pe termen mai lung. Se recomandă un impuls financiar imediat, de aproximativ 200 mld. euro (1,5% din PIB-ul UE), și un pachet de zece acțiuni prioritare, bazate pe Strategia de la Lisabona și adaptate la provocările reale ale economiilor.

De asemenea, Rusia și Japonia au adoptat mai multe seturi de măsuri anticriză ce vizează redresarea economiilor naționale. Astfel, administrațiile de la Moscova¹⁶ și Tokyo¹⁷ au alocat sute de miliarde de dolari pentru stimularea cheltuielilor guvernamentale, reluarea creditării, susținerea sectoarelor strategice, un nivel de trai cât mai ridicat al populației etc. China a disponibilizat circa 586 mld. dolari¹⁸ pentru a stimula economia prin investiții în dezvoltarea infrastructurii și a bunăstării sociale.

O altă realitate a zilelor noastre este accentuarea tendinței de *detronare a SUA din fotoliul de lider economic* mondial, ca urmare a problemelor tot mai grave cu care se confruntă mai ales după evenimentele nefericite din 11

¹⁵ European Commission, *A European Economic Recovery Plan*, Brussels, 26 November 2008, http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/Comm_20081126.pdf.

¹⁶ Government of Russian Federation, *Anti-Crisis Programme of the Government of the Russian Federation for 2009*, <http://premier.gov.ru/eng/anticrisis>.

¹⁷ Prime Minister of Japan and His Cabinet, *Emergency countercharge in the present economic conditions*, www.kantei.go.jp/foreign/keizai/index_e.html.

¹⁸ Chinese Government, *China unveils stimulus package for 10 sectors*, 26 February 2009, http://english.gov.cn/2009-02/26/content_1243481.htm.

septembrie 2001, și creșterea influenței la nivel global a țărilor cu rate foarte mari de dezvoltare (China, India, Brazilia sau Rusia). Conform ultimelor cifre date publicității de Fondul Monetar Internațional, în ultimii ani, PIB-ul realizat la nivelul Uniunii Europene l-a depășit pe cel al Statelor Unite.

PIB (mld. dolari)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
SUA	10.642	11.142	11.868	12.638	13.399	14.078	14.441
UE	9.387	11.431	13.180	13.775	14.676	16.939	18.388
Global	33.187	37.301	41.974	45.385	49.115	55.270	60.917

Figura nr. 1: Situația comparativă a PIB-ului SUA, UE și la nivel global

Sursa: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2009

Mai mult, ponderea economiei SUA la formarea PIB-ului mondial a înregistrat un nivel din ce în ce mai scăzut: de la 32,07% în 2002 la 25,47% în 2007 și, chiar 23,71% în 2008. Spre deosebire, contribuția UE a urcat de la 28,29% în 2002 la peste 30% în 2007 și 2008. Totuși, dincolo de aceste cifre mai mult sau mai puțin relevante, nu putem să facem abstracție de faptul că puterea economică a SUA se traduce și printr-un control și influență semnificativă la nivel politic, economic și militar în multe zone ale lumii și printr-o supremație și dominanță în majoritatea „jocurilor” și circuitelor economice internaționale.

Probabil un efect de anvergură al actualei crize economice va fi remodelarea ordinii economice internaționale și restructurarea sistemului financiar al lumii, având în vedere că: reglementările financiarbancare și comerciale internaționale trebuie schimbate; modelul economic capitalist de liberalizare și integrare economică și-a arătat limitele și vulnerabilitățile; dependențele și interdependențele economico-financiare s-au accentuat; dolarul american dă semne de slăbiciune față de euro, riscând să-și piardă statutul de principală monedă de referință la nivel global; gradul de îndatorare a economiilor dezvoltate a crescut și deficitele s-au mărit semnificativ, în special cel al SUA; Rusia dispune de imense rezerve de

hidrocarburi; China și economiile emergente asiatice dispun de uriașe rezerve valutare și fonduri financiare.

Efectele negative ale globalizării și criza profundă a economiei mondiale duc la *adâncirea tot mai periculoasă a disparităților economice* între regiunile lumii. Chiar dacă acum se confruntă cu probleme, statele / uniunile de state bogate (SUA, UE, Japonia) vor reuși, mai devreme sau mai târziu, să își refacă bogăția. În schimb, zonele în curs de dezvoltare sau subdezvoltate (Africa, Asia de Est și de Sud-Est) vor deveni tot mai sărace. Astfel, creșterea dominației economice a unor state sau organizații / corporații multinaționale și presiunile exercitate asupra unor zone mai puțin dezvoltate sau instabile economic accentuează problemele legate de: demografie (creșterea populației / consumului în raport cu resursele planetei, condițiile insalubre de trai și răspândirea bolilor infecțioase, urbanizarea irațională etc.), hrană (sărăcia, foametea, consumul în exces, degradarea terenurilor cultivabile și a resurselor de apă etc.) și economie (menținerea unor modele nesustenabile de producție, instabilitate socială legată de existența lipsurilor și a distribuției inegale a resurselor etc.).

Acest ansamblu de factori împieteează procesul de dezvoltare a zonelor mai puțin favorizate de creșterea economiei globale din ultimii ani. Cu adevărat îngrijorător este faptul că aproape 40% din populația cea mai săracă a lumii adună doar 5% din veniturile globale, ceea ce înseamnă că peste 3 miliarde de oameni trăiesc cu mai puțin de 2,5 dolari pe zi¹⁹. Un alt raport al specialiștilor de la ONU asupra distribuției veniturilor între statele lumii demonstrează faptul că prăpastia dintre țările bogate și cele sărace se adâncește tot mai mult: 3 la 1 în 1820, 7 la 1 în 1870, 11 la 1 în 1913, 35 la 1 în 1950, 44 la 1 în 1973 și 72 la 1 în 1992²⁰. În prezent, se pare că distanța dintre cele două categorii a ajuns la un raport de peste 80 la 1.

¹⁹ Shah, Anup, *Poverty Facts and Stats*, 22 March 2009, www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats.

²⁰ United Nations Development Programme, *Human Development Report 1999*, Oxford University Press, New York, 1999, p. 17 și p. 51, http://hdr.undp.org/en/media/HDR_1999_EN.pdf.

În plus, Indicele de Dezvoltare Umană (IDU) – ia în calcul speranța de viață, alfabetizarea și educația, nivelul de trai –, publicat anual de Programul de Dezvoltare al Națiunilor Unite²¹, arată că o bună parte a statelor lumii înregistrează un grad de sărăcie de mare amploare și din ce în ce mai persistentă. Multe țări din regiunea Asia de Est și de Sud-Est se găsesc în categoria cu IDU mediu (între 0,500-0,799), iar majoritatea statelor africane în cea cu IDU scăzut (sub 0,499).

Fără îndoială, această situație economică dificilă are ca efect și o *cooperare mai strânsă* între actorii internaționali pentru reducerea și contracararea efectelor crizei. Puterea unei națiuni și voința de colaborare a statelor lumii poate fi măsurată doar atunci când aceasta este pusă în fața unei situații dificile, precum actuala criză economică.

Astfel, Summitul G20 din capitala SUA²², din 15 noiembrie 2008, a reprezentat un moment în care țările dezvoltate și în curs de dezvoltare, care generează 85% din PIB-ul mondial, au inițiat un proces de cooperare fără precedent pentru a gestiona problemele economiei mondiale. Această tendință de rezolvare concertată a continuat la întâlnirea G20 din 2 aprilie 2009 de la Londra²³, când s-au făcut pași importanți în ceea ce privește procesul de restructurare / întărire a arhitecturii financiare globale și de redresare a economiei mondiale. Cea mai concretă acțiune în acest sens s-a consemnat în luna octombrie 2008, când Rezerva Federală Americană (Fed) a demarat împreună cu Banca Centrală Europeană și cele din Anglia, Canada, Suedia și Elveția, o acțiune destinată încetinirii evoluției crizei financiare. În acest sens, în ziua de 8 octombrie băncile respective au anunțat reducerea ratelor dobânzilor de referință cu 50 puncte procentuale.

²¹ United Nations Development Programme, *Human Development Indices: A statistical update 2008*, 18 December 2008, <http://hdr.undp.org/en/mediacentre/news/title,15493,en.html>.

²² Washington Summit, *Declaration Summit on Financial Markets and the World Economy*, 15 November 2008, www.g20.org/Documents/g20_summit_declaration.pdf.

²³ G20, *London Summit – Leaders' Statement*, 2 April 2009, www.g20.org/Documents/g20_communique_020409.pdf.

Separat, banca centrală a Chinei a redus și ea rata dobânzii cu 0,27%, iar banca Japoniei și-a anunțat sprijinul pentru aceste acțiuni de politică monetară. Reușita acestei inițiative a demonstrat o coordonare mai apropiată între băncile centrale, comparativ cu încercarea similară care a avut loc în urma atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001.

O altă caracteristică ce se manifestă, mai ales la nivel național, este accentuarea *protecționismului* în domeniul economic, practică respinsă de regulile economiei de piață. Totuși, intervenția statului în economie a constituit dintotdeauna o pârghie prin care guvernele diferitelor țări ale mapamondului își protejează sectoarele strategice ale sistemului economic național. Ținând cont de situația actuală în care condițiile economice fără precedent cer măsuri fără precedent, această practică a devenit mult mai evidentă la nivelul majorității actorilor sistemului internațional. De exemplu, Statele Unite, modelul sistemului economic capitalist, au adoptat în ultimul plan de relansare a economiei americane din februarie 2009 o măsură cu vădit caracter protecționist.

Clauza „Buy American”²⁴ stipulează că fierul, oțelul și alte materii prime achiziționate pentru a fi prelucrate în industrie din fondurile oferite de programul guvernamental trebuie să provină din SUA. Mai mult, naționalizarea a devenit indispensabilă în anumite cazuri în care infuziile parțiale de capital în anumite companii și instituții financiare nu au fost suficiente pentru a le salva de la faliment. Astfel, statul a devenit în multe țări cel mai mare proprietar de acțiuni în domeniul bancar sau al afacerilor.

Prin urmare, se poate spune că mecanismele economiei de piață nu au fost adaptate să facă față la astfel de dificultăți economice și financiare. În condiții de criză, sistemul financiar și, în general, economia depind încă de intervenția statului, care prin punerea în mișcare a unor pârghii – resurse, cadru legislativ, modificarea unor reguli, acces la informații confidențiale etc. – poate rezolva orice problemă apărută.

²⁴ US Government, *op. cit.*, 17 February 2009, p. 303.

Ultima, dar nu cea din urmă, tendință ce caracterizează mediul de securitate actual este o anumită *reorientare a priorităților de apărare și de securitate* ale principalilor actori militari ai scenei internaționale. Pe fondul scăderii tot mai pronunțate a fondurilor pentru apărare, unele puteri militare își revizuiesc strategiile de securitate și doctrinele militare, altele derulează diverse programe de reformare și transformare a organizării și structurii forțelor, a modului de acțiune și a desfășurării în teatrele de operații externe, a tehnicii, a tehnologiilor și a mijloacelor de luptă. Toate aceste acțiuni sunt, desigur, subsumate procesului continuu de adaptare, profesionalizare și modernizare a puterii militare, credibilă și capabilă să contracareze noile amenințări la adresa securității.

Analiza participării statelor lumii la misiuni militare peste hotare reliefează, cel puțin conform cifrelor din anul 2008, dorința țărilor lumii de a contribui la menținerea unui climat de pace și de securitate pe plan zonal, regional sau internațional. Altfel, cu puține excepții, toate țările mapamondului sunt angrenate militar în diferite operații conduse de ONU, NATO, UE, OSCE sau de coaliție în funcție de interese și posibilități. Deși resursele economice le-ar putea permite să-și aducă aportul la securitatea lumii, Arabia Saudită, Coreea de Nord, Cuba, Emiratele Arabe Unite, Kuweit, Irak, Iran, Israel, Mexic, Oman, Siria, Venezuela sau Vietnam refuză să participe din diverse motive, precum: probleme interne sau cu vecinii, neînțelegeri ori interdicții impuse de comunitatea internațională, lipsa voinței politice, reforma sectorului de securitate, reconstrucția armatei etc. Altele sunt angrenate în diverse tensiuni, crize și conflicte interne sau cu alți actori din vecinătatea apropiată, astfel încât comunitatea internațională a desfășurat în țara respectivă operații de pace, ca de exemplu în: Afganistan; Israel, Siria și Liban; Coasta de Fildeș; Republica Democrată Congo; Liberia; Sudan; Timorul de Est; Somalia etc. De altfel, multe dintre forțele armate ale lumii au fost dezvoltate în ideea unui posibil conflict interstatal, ceea ce nu le califică pentru a desfășura operații de menținere a păcii, stabilizare sau contrainsurgență. Astfel de misiuni necesită structuri militare

bine organizate, pregătite și echipate, care să fie capabile să reinstaureze buna guvernare sau domnia legii.

Din punct de vedere al contingentelor care participă la misiuni peste hotare, SUA au desfășurat aproximativ 177 000 de militari²⁵ în special în operațiile din Afganistan și Irak sau cele ale Alianței Nord-Atlantice și alocă anual zeci de miliarde dolari pentru susținerea acestora. În plus, participă cu o fregată în misiunea NATO din Mediterana „Active Endeavour”, un distrugător, patru dragoare și Flota a 5-a în operațiile de securitate maritimă din Golful Persic, Golful Oman și Oceanul Indian. De asemenea, principalul aliat al SUA, Marea Britanie, contribuie cu un total de 13 000 militari la diferitele operații de pace, din care în jur de 8 500 la cele ale Alianței și 4 100 la cele de coalitie. Participări cu personal militar semnificativ au și celelalte puteri economice ale Europei, precum Franța (12 320 oameni), Italia (7 753), Germania (6 046). Totodată, în cadrul misiunilor ONU, se remarcă contribuțiile importante ale Pakistanului cu efective de 9 829 militari, ale Indiei cu 8 164 militari sau ale Bangladeshului cu 8 138 militari.

Ultima intervenție din Irak, foarte costisitoare din punct de vedere al resurselor, demonstrează că puține state din coaliția constituită la începutul acțiunii au fost disponibile și capabile să participe la eforturile de stabilizare și reconstrucție pe termen lung. Astfel, numărul celor care au contribuit la forța multinațională ce a acționat în Irak s-a redus de la 33 de țări în 2003 la 17 țări la sfârșitul lui 2008²⁶, pe parcurs renunțând Ungaria, Republica Dominicană, Honduras, Noua Zeelandă, Nicaragua, Filipine, Spania, Thailanda, Norvegia, Italia, Olanda și Portugalia. Bulgaria, Tonga și Ucraina și-au retras trupele în perioada 2004-2005, dar au revenit în anul 2007. În consecință, numărul forțelor desfășurate s-a diminuat de la 156.654 persoane în 2003 și 173.567 persoane în 2007 la 149.213 persoane la

²⁵ The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2009*, Routledge, Abingdon, UK, January 2009, pp. 426-440.

²⁶ SIPRI, *Multilateral Peace Missions Overview*, http://conflict.sipri.org/SIPRI_Internet.

sfârșitul anului 2008. Probabil că până la 31 august 2010, termenul stabilit pentru retragerea trupelor americane²⁷, în Irak va mai rămâne doar un număr limitat de militari care să antreneze și echipeze forțele irakiene.

Și în cadrul misiunii NATO din Kosovo, totalul trupelor s-a redus de la 42 500 persoane în anul 1999 la 14 411 persoane în 2008. Efectivele UE din operația EUFOR Althea au scăzut de la 6 610 militari în 2004 la 1 976 militari la sfârșitul lui 2008. În concluzie, se poate spune că aportul țărilor lumii la misiunile militare de peste hotare va continua să se diminueze, având în vedere că astfel de operații necesită resurse considerabile.

Concluzii

Așadar, întrucât eșecul unui stat poate constitui o sursă de insecuritate pentru o regiune și, extrapolând, pentru o mare parte a globului, organizațiile internaționale au fost preocupate de dezvoltarea unor mijloace și instrumente care să refacă statul respectiv, adresându-se domeniilor în care acesta a dat greș.

Intervențiile de acest tip au evoluat de la acțiunile din timpul „războiului rece”, când trupele ONU erau desfășurate pentru a separa combatanții, pentru a demilitariza anumite zone și monitoriza acordurile de încetare a focului, la refacerea societăților divizate, dezarmarea părților în conflict, demobilizarea foștilor combatanți, organizarea alegerilor, instalarea unor guverne reprezentative, promovarea reformelor democratice și a creșterii economice. Unele dintre aceste operații au reprezentat un real succes, în ciuda dezbaterilor aprinse pe care le-au născut, intervențiile militare dovedindu-se a fi cele mai eficiente mijloace de prevenire a eșecului unor state și a întoarcerii societăților respective la conflict. În literatura americană, aceste operații se numesc operații de construcție a națiunii (*nation-building operations*) și implică folosirea forței militare ca

²⁷ The White House, Remarks of President Barack Obama – Responsibly Ending the War in Iraq, Camp Lejeune, North Carolina, 27 February 2009.

parte a unui efort mai larg de promovare a reformelor economice și politice, având drept obiectiv tranziția unei societăți dintr-o stare conflictuală într-una de pace internă și relații bune cu vecinii.²⁸ Obiectivul principal al unei operații de construcție a națiunii nu este de a transforma o societate săracă într-una bogată sau o autocrație într-o democrație, ci de a aduce pacea în societățile conflictuale. Este evident că reformele politice și dezvoltarea economică sunt esențiale pentru atingerea acestui obiectiv, însă este nevoie de un cadru mai cuprinzător. Astfel, operațiile de acest tip se adresează nevoilor de bază ale unui stat, de a căror satisfacere depinde eșecul sau succesul statului respectiv în perioada imediat următoare.

Dacă acestea sunt măsurile luate de comunitatea internațională pentru refacerea unui stat ce a trecut printr-un conflict armat, atunci care sunt măsurile ce vor fi luate în cazul unui eșec „pașnic” al acestuia? Nu este absolut necesar ca eșecul statului să conducă la declanșarea unor conflicte violente ce necesită intervenție militară. În acest caz, organizațiile internaționale au la dispoziție o serie de instrumente, precum sancțiunile și embargourile, prin care pot determina o schimbare de atitudine a guvernanților care nu au voința de a furniza bunurile politice, sau fondurile de ajutorare umanitară multilaterală, atunci când guvernanții nu au capacitatea de a furniza același tip de bunuri.

Identificarea și corijarea elementelor problematice nu este posibilă fără a identifica scopul efectiv al statului, dincolo de diversele teorii vehiculate în vasta literatură de specialitate. Fragilitatea sau slăbiciunea statului, eșecul sau colapsul său sunt măsuri ale ceea ce nu face sau nu poate face statul în relație cu așteptările noastre. Unele dintre aceste așteptări sunt normative, iar altele practice, însă eficiența actului guvernării depinde de realizarea efectivă a funcțiilor și a scopurilor sale, dar și de corelarea realizării unui anumit scop cu instituția potrivită. Statele au avut întotdeauna ca principale funcții și unele de natură externă, anume apărarea teritoriului

²⁸ DOBBINS, James; Seth G. JONES; Keith CRANE and Beth Cole DeGRASSE, *The Beginner's Guide to Nation-Building*, RAND Corporation, Santa Monica, 2007, p. xvii.

propriu, definirea unei comunități politice diferite de altele, capacitatea de interacționa la nivel internațional, adică de a se defini ca entitate distinctă în sistemul internațional. Pe măsură ce mediul internațional se transformă, trebuie să fie modificate și instituțiile însărcinate cu realizarea acestor funcții. Unii experți în relații internaționale afirmă că, în acest context, statele sunt considerate fragile, eșuate sau colapsate, dacă nu mai reușesc să satisfacă așteptările marilor actori internaționali, statali sau nonstatali. Se dorește ca statul, ca membru responsabil al comunității internaționale, să fie capabil și doritor să implementeze normele internaționale, precum drepturile omului, protecția refugiaților, controlul granițelor, regimurile de control al armelor și cele de neproliferare, precum și alte obligații ce decurg din participarea la organizații internaționale de tipul Organizației Națiunilor Unite sau a Organizației Mondiale a Comerțului.

Așadar, statul este, în prezent, supus unei presiuni duble: internă – de a satisface nevoile de bază ale cetățenilor și instituțiilor sale, și externă – de a face față transformărilor ce se desfășoară la nivel internațional. Globalizarea este deja cunoscută ca unul dintre factorii principali ai erodării suveranității statului, piețele globale, rețelele transnaționale, normele internaționale și valorile cosmopolite reducând semnificativ rolul și sfera de control al / a statelor. În acest context, unii teoreticieni afirmă că s-ar putea ca, în momentul de față, limita de siguranță a acestui proces să fie deja atinsă.

Bibliografie

- Brainard, Lael; Derek Chollet (Eds.). (2007). *Too Poor for Peace? Global Poverty, Conflict, and Security in the 21st Century*. Washington: The Brookings Institution.
- Collier, Paul; V. L. Elliott; Havard Hegre and Anke Hoeffler; Marta Reynal-Querol and Nicolas Sambanis. (2003). *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. Washington: World Bank and Oxford University Press.
- Dobbins, James; Seth G. Jones; Keith Crane and Beth Cole

- DeGrasse. (2007). *The Beginner's Guide to Nation-Building*, Santa Monica: Rand Corporation.
- Doornbos, Martin; Woodward, Susan; Roque, Silvia. (2006). *Failing States or Failed States? The Role of Development Models: Collected Works*, Working Paper No. 19, Fundacion Para Las Relaciones Internacionales Y El Dialogo Exterior.
- Farrar, J. J. "Back to the Future: Predicting the International System", în *The Brown Journal of World Affairs*, Summer / Fall 1999 – Volume VI, Issue 2.
- Fukuyama, Francis. (2004). *Construcția statelor. Ordinea mondială în secolul XXI*, București: Editura Antet.
- Goodin, Robert E., Hans-Dieter Klingemann (coord.). (2005). *Manual de știință politică*. Iași: Editura Polirom.
- Kaufmann, Daniel; Aart Kraay and Massimo Mastruzzi, *Governance Matters VII: Aggregate and Individual Governance Indicators 1996-2007*, The Development Research Group Macroeconomics and Growth Team & World Bank Institute Global Governance Program, varianta on-line <http://ssrn.com/abstract=1148386>, 2008.
- Patrick, Stewart, "Weak States and Global Threats: Fact or Fiction?", în *The Washington Quarterly*, No. 29:2, Spring 2006.
- Raeymaekers, Timothy, *Collapse or Order? Questioning State Collapse in Africa*, Households in Conflict Network Working Paper 10, Brighton, 2005.
- Rotberg, Robert I. (ed.). (2003). *When States Fail: Causes and Consequences*. Princeton University Press.
- The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2009*, Routledge, Abingdon, UK, January 2009.

Studiile de intelligence în viziunea europeană și națională

Mihaela STOICA

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

The changes in politics after the 9/11, Madrid and London attacks were designed to confer more transparency in what concerns intelligence and related matters. Subsequently, a growing number of universities in Europe started to develop programs to prepare students who are interested about this phenomenon. These programs on intelligence have become more diversified and society is now much more open to such knowledge.

Studiile de intelligence au reprezentat la început un fenomen de nișă. Ele erau rezervate personalului militar specializat, fiind inițiate la recomandarea unor cercetători americani, pentru dobândirea avantajului strategic¹. Ulterior, pe fondul încetării „războiului rece”, s-a impus o redefinire a conceptului de securitate, din perspectiva estompării dimensiunii militare a acesteia și a emergenței noilor amenințări de ordin economic, societal, cultural sau ecologic. În același timp, dimensiunea națională a securității este completată și balansată de cea internațională, în condițiile accentuării procesului de globalizare. Manifestarea noilor crize de securitate la începutul secolului al XXI-lea a validat, în cele din urmă, o schimbare de paradigmă care s-a tradus și prin *demilitarizarea studiilor de securitate*.

O altă tendință majoră în politica statelor democratice privind activitatea de intelligence, în special după 11 septembrie 2001 și după

¹ Sherman Kent, *Strategic Intelligence for American WorldPolicy*, Princeton, NJ., Princeton University Press, 1949. Încă din 1935, Sherman Kent¹ emite ideea că intelligence-ul trebuie regândit drept domeniu academic.

atentatele din Londra și Madrid, constă în efortul de *sporire a vizibilității serviciilor de informații* în cadrul guvernelor, ca răspuns la necesitatea cunoașterii la nivelul opiniei publice a specificului activităților și metodelor informative. În acest context, studiile de intelligence, atât în America, dar și în Europa, au devenit tot mai accesibile publicului larg, ca parte a formării culturii de securitate.

În unele state, serviciile de informații au realizat parteneriate cu universități sau centre de cercetare pentru organizarea de cursuri, cercetări sau diverse activități conexe pe domeniul securității naționale, iar unele centre de studii organizează programe de *internship*, pentru atragerea studenților din anii terminali de la diverse facultăți, în scopul familiarizării lor cu domeniul intelligence.

Necesitatea apariției studiilor de intelligence

În anul 1960, CIA a regândit politica de pregătire în domeniul intelligence-ului, luând în considerare posibilitatea ca aceasta să aibă loc în cadrul universităților. Astfel, în următoarea perioadă de timp, tot mai multe universități au început să ofere discipline sau programe de studiu pe domeniul intelligence-ului, luând în considerare necesitatea formării resurselor umane capabile să se adapteze rapid și eficient unui mediu dinamic și concurențial. Provocările oferite de „războiul rece” au dus la crearea unei adevărate rețele de centre de studii de securitate în America, dar și în Marea Britanie, Israel, Canada și Germania. Ulterior atentatului de la 11 septembrie 2001, în tot mai multe țări are loc o deschidere la nivel teoretic a activităților de intelligence și sunt înființate centre de pregătire în domeniul securității naționale.

În Europa anului 2009 vom regăsi o multitudine de programe de studiu, atât în cadrul universităților, cât și în centre de pregătire a societății civile, la nivel guvernamental, dar și la nivelul organizațiilor de drept privat.

Un obiectiv major al studiilor de securitate a fost și rămâne racordarea la realitățile curente, pentru întâmpinarea cererii din partea

societății. În Spania, de exemplu, după atentatul de la Madrid, au fost dezvoltate numeroase programe de studiu legate de domeniul intelligence. La Facultatea de Științe Juridice – Universitatea „Rey Juan Carlos” din Madrid a fost creată în anul 2005 *Cátedra Servicios de Inteligencia y Sistemas Democráticos*, dedicată studiilor de securitate, apoi a fost creat *Máster Interuniversitario en Analista de Inteligencia*, prin colaborarea cu Universitatea Carlos III și, începând din acest an, se organizează și prima ediție a Congresului Național de Intelligence.

Se poate observa, deci, o continuă creștere a vizibilității și accesibilității informațiilor în ceea ce privește natura și obiectivele intelligence-ului la nivelul societății civile. Astfel, în ultimii ani au apărut numeroase studii și cercetări, menite să aducă în prim – plan realitățile acestui domeniu, departe de imaginea creată de filmele cu James Bond.

Pornind de la premisa că „dacă savanții nu spun cetățenilor ce au făcut serviciile de informații pentru ei în trecut, de ce se așteaptă ca cetățenii să creadă că serviciile le vor fi utile în viitor?”², curricula academică a studiilor de intelligence are ca punct de referință „lecțiile învățate” din evenimentele trecute. Astfel, includerea studiilor de gen în cadrul facultăților de științe politice sau de istorie, devine firească.

Cursurile de intelligence se diferențiază, de regulă, în funcție de specialitatea universității în care se desfășoară; abordarea lor corespunde perspectivei programelor de bază. Astfel, dacă aceste cursuri se desfășoară în cadrul unui departament de relații internaționale, ele se vor axa pe rolul intelligence-ului în contextul relațiilor politice internaționale; în vreme ce în cadrul departamentului de istorie, se va urmări evoluția istorică a activității de intelligence și se vor analiza momente istorice determinante din acest punct de vedere etc. Programele de masterat direcționate pe relații internaționale, în particular, tind să scoată în relief interdisciplinaritatea, integrând abordările academice cu cele profesionale, cu discipline care converg spre specificul

² E. R. May, „Studying and Teaching Intelligence”, in *Studies in Intelligence* 38, no. 5 (1995): 1.

unor zone ale politicii, acestea fiind distincte de orientarea teoretică a celor mai multe programe. În același timp, multe studii de masterat includ anumite cursuri necesare în domeniul pentru care sunt proiectate, de exemplu, curs de analiză a metodelor, de economie sau de limbi străine.

Într-una dintre primele abordări teoretice privind studiile în domeniul analizei informațiilor, Stafford Thomas identifica patru paradigme³ interpretative ale disciplinei: (1) abordarea istorico-biografică – axată pe experiențe din trecut, cronologii evenimențiale, personalități; (2) abordarea funcționalistă – axată pe activități operaționale și procese; (3) abordarea structuralistă – axată pe rolul agențiilor și serviciilor de informații în gestionarea politicii externe și a relațiilor internaționale; (4) abordarea politologică – concentrată pe dimensiunea politică a intelligence-ului, respectiv pe procesele de luare a deciziilor și de formulare a politicilor publice.

Toate aceste paradigme ne sunt de ajutor pentru identificarea într-o formă empirică a acestor cursuri. Dintr-o altă perspectivă, studiind programele analitice specifice universităților din Statele Unite, Marea Britanie, Europa sau Australia, se poate constata că prototipul unui curriculum pentru disciplina studiilor de intelligence cuprinde trei elemente⁴:

- *cursuri obligatorii*: cursuri în materia intelligence-ului care oferă baza conceptuală necesară avansării academice în domeniu;

- *cursuri complementare*: cursuri ale unor discipline incluse în arii academice înrudite;

- *cursuri opționale*: cursuri recomandate pe tematica intelligence-ului care vizează aspecte specifice / particulare ale domeniului informativ.

³ Michael S. Goodman and Sir David Omand, „Teaching Intelligence Analysts in the UK. What Analysts Need to Understand: The King’s Intelligence Studies Program”, în *Studies in Intelligence* Vol. 52, No. 4 (Extracts, December 2008), care se regăsește pe site-ul www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol-52-no-4/teaching-intelligence-analyst-in-the-uk.html

⁴ Martin Rudner, „Intelligence Studies in Higher Education: Capacity-building to meet societal demand”, în *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, nr. 22, 2009, pp. 110-130.

Această îmbinare de cursuri obligatorii, complementare și opționale asigură coerența interdisciplinară a programei studiilor de intelligence, dublată de garantarea unei flexibilități care să atragă interesul studentului.

Amestecul de cunoștințe de bază, cunoștințe specifice și cursuri opționale asigură coerența interdisciplinară a programelor de studii de intelligence.

Evoluții în domeniul studiilor de intelligence din Europa

În Europa, după atentatele din Londra și Madrid, a devenit necesară cunoașterea la nivelul opiniei publice a specificului activităților și metodelor informative. Or, maniera în care opinia publică poate fi educată în materia intelligence-ului este învățământul superior, atât ca disciplină de sine stătătoare, cât mai ales inserată în programa analitică a disciplinelor de studii politice și relații internaționale. Astfel, în Europa secolului al XXI-lea vom regăsi ca preocupare în creștere pregătirea în domeniul informațiilor pe diferite niveluri de studiu, de la domeniul de licență și până la pregătirea de studii și cercetări în domeniu, realizată de universități sau de centre de pregătire private ori guvernamentale.

În paralel cu instituționalizarea emergentă a studiilor de intelligence s-a manifestat o explozie a cercetării și scrierilor academice pe tematici legate de domeniul informativ.

În Marea Britanie, apariția studiilor de intelligence s-a produs după anul 1970, deși bazele intelligence-ului modern au fost puse încă din anul 1909. Așa cum remarcă Michael Goodman, „în timp ce intelligence-ul nu este un fenomen nou, studiile de intelligence sunt”⁵. Astăzi, Marea Britanie este unul dintre cele mai experimentate state în pregătirea academică pe profil intelligence din Europa și are cele mai multe universități care organizează cursuri de pregătire universitară și postuniversitară în domeniul intelligence. Astfel, la Universitatea Wales, găsim atât cursuri de licență, cât

⁵ Michael S. Goodman, „Studying and Teaching About Intelligence: The Approach in the United Kingdom”, în *Studies in Intelligence* Vol. 50, No. 2, 1996, p. 57.

și cursuri de masterat, adresate atât începătorilor, cât și profesioniștilor. Alte centre universitare care organizează cursuri de intelligence în Marea Britanie sunt: Cambridge, Salford, Kings College, University of London, Birmingham University, Brunel University, Edinburgh University, Queen Mary College, Liverpool John Moores, Nottingham University, Reading University, Sheffield University, University of St. Andrews.

La Brunel University⁶ sunt prezentate, spre exemplu, ca module de bază: conceptul intelligence – politici și teorii; creșterea nevoii de securitate națională; intelligence-ul și amenințările nonconvenționale; agențiile de intelligence și managementul comunității; studii de caz: subiecte privind succesul și eroarea în intelligence; exerciții și simulări în analiza de intelligence.

Totuși, o privire generală asupra practicilor de predare de astăzi din Marea Britanie sugerează faptul că studiile de intelligence reprezintă acele discipline care, deși se pot integra ușor într-o varietate de departamente universitare, nu vor fi niciodată acasă în niciuna dintre ele.⁷

În Franța, domeniul învățământului de Intelligence în mediul academic a început să ia amploare de relativ scurt timp – anul 1995 când, la inițiativa Amiralului Lacoste, fost director al serviciului de informații francez, s-a organizat în cadrul Universității Marne-la-Vallée un Centru de studii științifice de apărare: *Centre d'études scientifiques de défense* (CESD).

Platforma cursurilor de Intelligence este acoperită de două instituții reprezentative: Centrul Francez de Cercetare a Intelligence-ului, *Centre Français de Recherche sur le Renseignement* (CF2R) și Centrul de analiză politică comparată, de geostrategie și relații internaționale, *Centre d'analyse politique comparée, de géostratégie et de relations internationales* (CAPCEGRI). Cele două instituții colaborează în organizarea unui curs în domeniu.

La CF2R se desfășoară un program de studiu de trei luni, care se adresează celor care urmează să își desfășoare activitatea în intelligence

⁶ <http://www.brunel.ac.uk/about/acad/sss/research/centres/bciss>

⁷ Michael S. Goodman, op.cit., p. 58.

(viitori conducători sau membri ai conducerii unui serviciu de informații, ofițeri și cadre ale forțelor armate, ale poliției) sau să interacționeze cu intelligence-ul (funcționari internaționali și membri ai organismelor internaționale, diplomați, parlamentari, înalți funcționari și membri ai cabinetelor ministeriale, prefecți etc.); conducători de întreprinderi de intelligence, de investigații și economic, responsabili cu securitatea sau intelligence-ul economic incluzând și sectorul vamal; personalului care provine din lumea universitară, jurnaliști sau personal din ONG-uri care urmează să cunoască mai bine domeniul informațiilor și practicile sale în vederea promovării culturii de securitate în societatea civilă

În aproape toate țările din Europa de azi există centre de pregătire în domeniul intelligence-ului, fie că sunt afiliate serviciilor sau agențiilor de securitate, fie că sunt cursuri realizate de universități civile sau în parteneriat cu agențiile de securitate. În Germania, de exemplu, *Școala de Informații BND* – este al șaptelea Departament al Serviciului Federal de Informații (Bundesnachrichtendienst – BND). Aceasta face parte și dintr-o structură federală mai amplă, numită *Facultatea Federală de Specialitate*; Școala BND apare și cu titulatura „*Institutul pentru Tehnica Informațiilor*”. În Spania, cursurile se realizează într-un parteneriat realizat între Centrul Național de Informații și Universitatea „Rey Juan Carlos”.

La nivel european, deși în întârziere față de centrele de studiu din America, se poate percepe o dezvoltare a ceea ce înseamnă studii de securitate, atât în cadrul universităților, cât și al centrelor de cercetare.

Evoluția și tendințele studiilor de intelligence și securitate din România

În România, implementarea unei adevărate „culturi de securitate” reprezintă încă o provocare datorită moștenirii reprezentate de imaginea publică privind perioada comunistă și abuzurile comise în perioada respectivă de către „Securitate” în numele siguranței naționale. Cu toate acestea, după anul 1990 au avut loc diverse încercări de reconceptualizare a domeniului securității și

implementării în cadrul diverselor instituții universitare sau private, ajungându-se în acest moment la o adevărată deschidere în ceea ce privește studierea intelligence-ului în tot mai multe instituții, universități, asociații etc. Această deschidere se datorează, în parte, și celor două mari procese strategice ale istoriei recente – aderarea la structurile UE și NATO, ce au marcat în mod irevocabil destinul democratic al României.

Conceptul de intelligence a cunoscut o adevărată recunoaștere, odată cu apariția obligativității de protejare a datelor din interiorul instituțiilor de stat sau chiar al firmelor private. Astfel, la nivel guvernamental s-a creat *Grupul interministerial pentru cercetare-dezvoltare în domeniul securității*, cu responsabilități diverse la nivel de cercetare, dezvoltare de proiecte științifice, acte normative și alte atribuții în domeniul securității naționale, iar în 2001 a fost creată *Asociația Română a Industriei de Securitate (ARIS)*, ca structură organizată a industriei de securitate și care reunește companii și specialiști din domeniul securității private din România.

Pregătirea în domeniul informativ a cunoscut o evoluție de la cursurile de pregătire specializate de scurtă durată din cadrul instituțiilor în domeniu, la instituționalizarea studiilor de intelligence în cadrul academiilor sau universităților.

Datorită faptului că studiile de intelligence reprezintă un punct sensibil în formarea viitoarelor resurse umane implicate în problemele de securitate, expertiza în domeniu constituie un avantaj. Astfel, vom regăsi cursuri la toate nivelurile de interes axate pe domeniul intelligence, în instituții precum Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, care pregătește atât cadrele proprii, cât și membri ai societății civile, prin cursuri de licență, masterat, doctorat și cursuri postuniversitare, Universitatea de Apărare „Carol I”, destinată educării universitare și postuniversitare în materia securității naționale, apărării, intelligence-ului militar, pregătirii personalului participant în operațiunile multinaționale și JOINT, Academia Tehnică Militară, Direcția de Informații a Armatei, instituții cu expertiză în domeniu.

Cursurile de intelligence din România au luat amploare în ultima perioadă în universități din toată țara, fiind integrate în cadrul facultăților de

informații, de științe politice, istorie, relații internaționale sau chiar în curricula academică a facultăților pe domenii de științe ingineresti sau de științe juridice. Vom regăsi atât studii de licență, cât și de masterat în centre universitare precum București, Sibiu, Cluj, Iași, Craiova, Timișoara. Abordările sunt diversificate, în funcție de problematica majoră abordată în domeniul de bază specific studiilor.

Unele organizații, cum ar fi Fundația EURISC – *The European Institute for Risk, Security and Communication Management*, organizează programe de pregătire, de cercetare sau conferințe pe teme de securitate, dar și programe de internship, dedicate studenților aflați în ultimul an la facultăți cu profil de științe politice sau economie, interesați de relațiile internaționale, de studii strategice, de relațiile dintre societatea civilă și cea militară și de integrarea euroatlantică.

Însă preocupările privind fenomenul de intelligence nu se leagă strict de programele universitare, existând la ora actuală numeroase programe de cercetare pe domeniul securității naționale organizate de instituții de învățământ superior, dar și organizații nonguvernamentale din România, cum ar fi: Centrul de Studii NATO – S. N. S. P. A. ; Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară; Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Securitate Minieră și Protecție Antiexplozivă etc.

La Universitatea Națională de Apărare „Carol I” funcționează Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate având activitate de cercetare științifică structurată pe mai multe direcții, materializate în studii variate și complexe: terorismul contemporan, dezvoltări ale securității regionale în bazinul Mării Negre; modalități de gestionare și luptă împotriva riscurilor și amenințărilor asimetrice în plan regional; interesele României și Europei în asigurarea navigației libere pe Dunăre și în asigurarea echilibrului ecologic în Delta Dunării etc.

Deși studiile de intelligence din Europa și în special din România au avut un început mai dificil, apariția lor și diversificarea rapidă a acestora

reprezintă un semnal pozitiv pentru evoluția lor viitoare. Pentru remedierea situațiilor ce privesc raportarea intelligence-ului la valorile morale din timpul perioadei comuniste din România, dezvoltarea acestor studii poate avea efecte benefice, iar inițiativele academice – dar nu numai – în domeniu sunt privite cu mai multă deschidere.

Bibliografie

- Michael, S. Goodman and Sir David, Omand. „Teaching Intelligence Analysts in the UK. What Analysts Need to Understand: The King’s Intelligence Studies Program”, în *Studies in Intelligence* Vol. 52, No. 4 (Extracts, December 2008).
- Claudia, Cristescu. *Studiile de intelligence în învățământul universitar public. Prototipul programei analitice a studiilor de intelligence*, în vol. Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională „Strategii XXI”, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 09-10 aprilie 2009, pp. 790-805.
- Martin, Rudner. „Intelligence Studies in Higher Education: Capacity-building to meet societal demand”, în *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, n° 22, 2009, pp. 110-130.
- Sherman, Kent.(1949). *Strategic Intelligence for American World Policy*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence>
- Michael S. Goodman, (1996). „Studying and Teaching About Intelligence: The Approach in the United Kingdom”, în *Studies in Intelligence* Vol. 50, No. 2.

**Postmodernism în informații –
o analiză a transformărilor și tendințelor
în activitatea de informații**

Drd. Sorin-Gabriel COZMA

Serviciul Român de Informații

Abstract

The topic of this article is the security environment and its extreme changes taking into consideration geopolitical and geostrategic context characterized by a continuous chain of crises. The author's endeavour is to define as well the post-modernism concept focusing on key-elements, each of them seen as technology levers to estimate trends in the evolutionary framework of intelligence structures.

Introducere

În ultimii 15-20 de ani, serviciile secrete au fost nevoite să facă față unei succesiuni de **schimbări radicale în mediul de securitate**, cele mai dramatice fiind, de departe, *sfârșitul „războiului rece”* și *atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001*, care au determinat schimbări importante de obiective și tipul de misiuni. În același timp, „*revoluția informatică*” a ridicat probleme noi legate de prelucrarea datelor, eficiența metodelor și flexibilitatea structurilor instituționale. Se poate aprecia că, în ultima decadă, **serviciile secrete au fost nevoite să acționeze într-un mediu din ce în ce mai haotic și puțin previzibil**, eforturi intense de adaptare fiind depuse atât în planul metodelor și mijloacelor, cât, mai ales, în plan conceptual.

Abordarea clasică apreciază că evoluția în activitatea de informații este condiționată de o serie de discontinuități, de schimbări bruște (*shifts*) în

contextul geopolitic sau în domeniul tehnologiilor, de constrângeri bugetare ori presiuni politice. În această viziune, având în vedere viteza cu care se derulează evenimentele pe plan internațional, **mediul de securitate evoluează din criză în criză**, în care perioadele de *război rece* (tensiuni politice) alternează sau se suprapun cu cele de *pace fierbinte* (război economic).

Dezvoltările conceptuale de pe această platformă teoretică păcătuiesc prin **lipsa de sistematizare** și prin faptul că, fiind focalizate în principal pe „porțiuni” și mai puțin pe ansamblul mediului de securitate, reușesc să fie **descriptive**, dar prea puțin **predictive**. Acest lucru l-a resimțit din plin întreg Departamentul de analiză din **BND** – Germania, ce a fost desființat în totalitate în anul 1991 și reconstruit din temelii în anul următor pentru că, deși a evaluat corect căile de prăbușire a comunismului și sfârșitul „războiului rece”, nu a anticipat destrămarea Uniunii Sovietice (la vremea respectivă, argumentul BND a fost că în Constituția URSS nu era prevăzută posibilitatea secesiunii). Mult mai, recent, aceeași soartă a împărtășit-o, în anul 2006, și programul **NOC** (*non-official covert*) al CIA de edificare a unei rețele de companii fantomă-în Europa și alte locații pentru a facilita intrarea în contact și, în final, penetrarea unor rețele teroriste¹.

Ce este postmodernismul? Ce este posmodernitatea?

Grosso modo, dacă **postmodernismul** este curentul de gândire, instrumentul analitic, **postmodernitatea** reprezintă obiectul de studiu al postmodernismului, adică modul de organizare a societății în timp și spațiu, cu relațiile complexe dintre procesele economice, politice și culturale de la sfârșitul secolului trecut.

Ca **instrument analitic**, așa cum este văzut de **P. M. Rosenau**, postmodernismul „refuză certitudinile epistemologice, respinge convențiile

¹ Greg Miller, *CIA's ambitious post-9/11 spy plan crumbles*, Los Angeles Times, February 17, 2008, „Sub presiunea exercitată de Congres, 12 astfel de companii au fost înființate în perioada 2002-2004 în cadrul unui program estimat ca valoare la „sute de milioane de dolari”. Abordarea elitistă, lipsa oricărei interferențe cu mediul specific și amplasarea total nepotrivită, departe de orice țintă de interes, au condus la lipsa de rezultate și abandonarea programului.”

metodologice, ocolește căile bătătorite ale cunoașterii, contestă toate versiunile adevărului și alungă recomandările de conduită”².

J. F. Lyotard merge mai departe când afirmă că abordarea postmodernă a cunoașterii pune la îndoială metodele obiectiv-științifice și că „adevărul depinde de context și este determinat de cultură”³.

P. Drucker consideră că postmodernismul înlocuiește abordarea, specifică modernismului, liniar-progresivă a evoluției în general și a istoriei în special, cu „non-liniaritatea, recurența și haosul (n.n. – teorii despre haos)”⁴.

În acest moment al prezentării trebuie să fie destul de dificil de apreciat în ce măsură acest concept poate contribui la **descrierea** și, cu atât mai mult, la **modelarea** unei activități cât se poate de obiectiv-realiste și politic condiționate, cum este cea de informații, context în care se impune trecerea în revistă a câtorva elemente de interes privind **postmodernitatea**, concept în legătură cu care s-au impus în literatura de specialitate **trei perspective generale**.

Prima viziune consideră că nu există, de fapt, o ruptură, o discontinuitate, o diferență de fond, de substanță între modernitate și postmodernitate și că, finalmente, contemporaneitatea nu reprezintă decât o subfază a modernității, un fel de „modernitate superioară”, în care structurile birocratice ale statului și societății capitaliste se „intensifică” și „combină” pentru a elimina „ultimele vestigii ale societății tradiționale”.

De asemenea, fenomenul actual al globalizării nu ar reprezenta decât o accelerare și intensificare a proceselor declanșate încă din cursul secolului al XVI-lea⁵. **În concluzie**, această viziune este liniar-evolutivă, continuu determinată și, prin urmare, reprezintă o critică destul de severă a conceptului.

² P. M. Rosenau, *Postmodernism and the Social Sciences: Insights, Inroads and Intrusions*, Princeton, UP, 1992, p. 3.

³ J. F. Lyotard, *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, Manchester UP, 1994, p. 17.

⁴ P. Drucker, *Landmarks of Tomorrow: A Report on the New „Post-Modern World”*, London, Transaction Publishers, 1996, p. 22.

⁵ R. Robertson, "Mapping the Global Condition: Globalization as the Central Concept", în *Waters et al. 8 note 31*, pp. 397-410.

Cea de-a *doua perspectivă* consideră contemporaneitatea ca o fază de tranziție către era postmodernă, în care coexistă forme sociale de organizare specifice deopotrivă perioadelor premoderne, moderne și postmoderne⁶. Spre deosebire de precedenta, această viziune recunoaște posibilitatea ca schimbări sociale radicale să aibă loc neuniform în spațiu și timp (discontinuități), dar numai pe perioade suficient de mari de timp.

A *treia perspectivă* consideră că ne aflăm în plină eră postmodernă, care marchează o ruptură radicală față de epoca modernă a societății⁷.

Indiferent de viziunea îmbrățișată, majoritatea analiștilor consideră că **suntăm în prezent martorii unor schimbări majore**, economice și tehnologice, cu impact asupra structurilor sociale și indivizilor, cu fragmentarea și restructurarea sistemelor politice și economice odată cu trecerea de la producția de masă, dependența de capital și națiunile urbanizate, la puterea economică a cunoașterii și la sisteme disperse și globalizate de organizare.

Peisajul contemporan este desenat de **trei elemente cheie**⁸:

- **Postindustrialismul** – concept ce scoate în evidență modul în care a evoluat raportul dintre volumul forței de muncă și valoarea adăugată în tranziția de la producția de bunuri în industrie la „industria” informației în sectorul de servicii, cu înlocuirea muncii brute și capitalului cu informația și cunoașterea ca factori de producție, cu trecerea de la tehnologia mecanică la tehnologia informației, de la Rockefeller sau Vanderbilt, la Bill Gates (Microsoft) ori Larry Page și Sergey Brin (Google).

- **Postfordismul** – ce evidențiază declinul producției de masă și compromiterea definitivă a idealului Taylorian, cu apariția produselor personalizate și emergența piețelor specializate (de nișă), cu personal implicat atât în procesul de producție, cât și în cel de decizie.

⁶ D. Bell, *The Coming of Post-Industrial Society*, Basic Books, NY, 1999.

⁷ P. Drucker, *Landmarks of Tomorrow: A Report on the New „Post- Modern World”*, London, Transaction Publishers, 1996, p. 22.

⁸ A. Rathwell, *Towards Postmodernism Intelligence, Intelligence and National Security*, Vol. 17, No. 3 (Autumn 2002), Frank Cass, London, pp. 94-95.

• **Globalizarea** – concept care subliniază faptul că, din moment ce procesele sociale, economice și informaționale au loc la scară planetară, entitățile centrale din epoca modernă, statele sau corporațiile pierd în bună măsură controlul acestor fenomene. Este vremea piețelor integrate (fără bariere vamale), organizațiilor suprastatale (Uniunea Europeană) și a societăților transnaționale.

În general este acceptat faptul că forța motrice a acestor elemente de postmodernitate o reprezintă dezvoltările tehnologice, care influențează în mod hotărâtor comportamentul diferitelor entități (*state, grupuri sociale ori indivizi*) în efortul de adaptare la un mediu social în schimbare, de construire a unei identități în condițiile în care certitudini din epoca modernă se dizolvă și valori tradiționale sunt abandonate. Apar identitățile multiple, uniunea dintre om și mașină și cyberspațiul ca alternativă la cartezianul mod de orientare și localizare spațiu-timp.

Folosind aceste elemente pentru descrierea societății contemporane, se pot identifica cinci teme principale ale postmodernității, astfel:

■ **Sfârșitul cunoașterii exhaustive și al teoriilor grandioase.** Una dintre temele principale ale postmodernismului o reprezintă respingerea gândirii moderniste, preocupată de elaborarea unor teorii unificate privind societatea și cunoașterea și a apetenței pentru explicații cuprinzătoare și detaliate în ceea ce privește activitățile sociale. Elementele care nu se potrivesc în imaginea de ansamblu sunt considerate excepții sau cazuri particulare menite să ilustreze imperfecțiunile teoriei și motiv de continuare a eforturilor de conceptualizare. Prin contrast, postmodernismul admite discontinuitățile, materia diferită, trepte (salturi de valori) în parametri, ca elemente ale aceluiasi întreg, cu avantajul că permite un discurs alternativ și accesul la fragmente dispartate ale aceleiași realități.

■ **Sfârșitul preocupării pentru adevăruri incontestabile.** Postmodernismul refuză noțiunea de adevăr obiectiv, recunoscând în schimb rolul cercetătorului de parte și participant în evoluția realității studiate. În

locul „observațiilor” privind o realitate unificată, postmodernismul furnizează „interpretări” ce țin seama de structura socială și lingvistică pe care se sprijină crearea cunoașterii.

■ **Absența reperelor stabile și identități incerte.** Postmodernismul pune la îndoială gândirea modernistă legată de identitatea individuală, considerând că schimbările tehnologice, sociale și economice dizolvă construcțiile moderne sociolingvistice binar-contradictorii precum bărbat / femeie (postmodernismul consideră *persoana*), om / mașină (*resursa*) sau local / global (*partea din întreg*).

■ **Limite fluide.** La nivel conceptual, granițele bine conturate dintre teorii moderne concurente sau rivale (*liberalism-marxism, determinism tehnologic-constructivism social, politic-economic etc.*) devin permeabile în abordarea multiunghiulară din gândirea postmodernistă. La nivel empiric, practic, granițele dintre state, regiuni, culturi sau corporații devin din ce în ce mai vagi ca rezultat al schimbărilor economice, tehnologice și sociale.

■ **Economia cunoașterii.** Sunt în general acceptate emergența economiei cunoașterii și „demasificarea” producției ca elemente de postmodernitate ce au condus la „dezorganizarea” societății contemporane prin înlocuirea structurilor ierarhice cu rețele interconectate, a mass-mediei cu interactiv-media personalizate, cu apusul loialității de tip corporatist și apariția „muncitorilor în cunoaștere” (programatori, de exemplu) autonomi.

Perspectiva analitică și cadrul conceptual oferite de postmodernism aplicate în activitatea de informații

În *domeniul informațiilor*, considerat ca fiind cel mai fin și sensibil dintre structurile conservator-birocratice ale statului, eforturile s-au îndreptat în direcția **depășirii construcțiilor analitice unidimensionale** de tip post-„războiul rece” ori post-9/11 și pentru a **descrie și descifra schimbările** din mediul politic-instituțional, economic și social și, mai ales, pentru **adaptarea rapidă** a propriei identități (*structură / obiective / misiuni*) la aceste schimbări (*cu transformări în natura cunoașterii și modul de instituționalizare a activităților de cunoaștere*).

Este interesant de observat cum cele cinci teme majore ale postmodernismului se reflectă în schimbările de dată recentă din domeniul informațiilor⁹, astfel:

➤ **Fragmentarea țințelor, a obiectivelor și a misiunilor.**

Cunoașterea exhaustivă a dispărut odată cu „războiul rece”, iar relaxarea conceptuală (abordări incrementale și liniare) în comunitatea de informații a luat sfârșit în septembrie 2001, când s-a confruntat brusc cu o realitate neliniară, dinamică și haotică, ce reclama conturarea și individualizarea cât mai clară a țințelor, particularizarea obiectivelor și specializarea misiunilor (de exemplu, *fragmentarea țințelor*: nu combaterea corupției, ci compromiterea lui X sau destrămarea grupului Y; *fragmentarea obiectivelor*: nu cunoașterea anticipată etc., ci stabilirea modalității de acțiune; *fragmentarea misiunilor*: nu folosirea mijloacelor tehnice, ci instalarea mijlocului Z pe perețele de nord la locația W etc.).

➤ **Certitudini parțiale, nu incertitudini generale.**

În abordarea tradițional modernă, există o realitate obiectivă care trebuie înțeleasă și cunoscută cât mai bine, valorificarea unui produs informațional fiind o chestiune de oportunitate condiționată de echilibrul dintre nivelul de incertitudine și nevoia de acțiune.

Postmodernismul nu acceptă noțiunea de realitate obiectivă, ci interpretează manifestările exterioare ale diverselor fenomene și își ia libertatea de a destructura rezultatele în realități paralele sau complementare și admite, prin urmare, că la o singură întrebare pot exista mai multe răspunsuri.

În **BND** (*Bundesnachrichtendienst – Serviciul Federal de Informații din Germania*), de exemplu, există conceptul de *gestionare a beneficiarilor*, iar un întreg sector în departamentul de analiză are rolul de a descompune și modela produsul informațional în „felii” și „forme” care să poată fi asimilate de fiecare dintre beneficiari, căroră, altfel, „realitatea obiectivă” nu le-ar fi accesibilă. De asemenea, fiecare notă informativă, pe lângă relatarea sursei și alte observații, conține un segment ce cuprinde interpretarea și modul de implicare a ofițerului operativ.

⁹ Idem, pp. 97-98.

► **Identitatea.** Identitatea în domeniul informațiilor devine neclară atât la nivel micro (cadre), cât și macro (instituții). Identitatea personalului este pusă la încercare din mai multe direcții, cea mai importantă fiind acea determinată de progresul tehnologic și de atenuarea dihotomiei om / mașină (în procesul de prelucrare a informației, de exemplu, omul nu mai poate fi separat de calculatorul lui). La nivel macro, identitatea se dispersează prin subordonări sau coordonări multiple, participări în diverse organizații multinaționale, cu diversificarea continuă a beneficiarilor, atât pe plan național, cât și internațional („noi pentru cine lucrăm?”).

► **Limite fluide.** Diverse limite ale epocii moderne au devenit permeabile și stau ca mărturie în acest sens: cooperarea est-vest; transferul de tehnologii clasificate către sectorul privat ori, invers; externalizarea unor servicii în activitatea de informații și colaborarea cu sectorul corporatist (în domeniul IT, de exemplu), iar modul de organizare se deplasează dinspre structuri naționale verticale către rețele orizontale de cunoaștere și informare.

► **Falimentul „uzinei de informații”.** Reprezintă corespondentul în informații al declinului producției industriale de masă, produsele informaționale fiind din ce în ce mai puțin standardizate și din ce în ce mai mult personalizate, cu apariția unor „piețe” de nișă (beneficiari inediți, precum agenții, structuri de strategie ori supraveghere și control etc.).

Pentru a aprofunda aspectele anterior prezentate este util să analizăm modul în care elemente de schimbare definitorii pentru postmodernitate influențează activitatea de informații, fiind vorba despre *revoluția informatică*, „*explozia*” *surselor deschise* și *emergența operațiunilor informaționale*.

Revoluția informatică. Există analiști care consideră că telematica și tehnologiile digitale vor transforma structurile sociale, economice și politice în aceeași măsură în care au făcut-o în secolul trecut mașina, telefonul și televiziunea. Ceea ce este sigur este că tehnologia informației și a comunicațiilor (ICT) are efecte profunde în planul activității de informații, atât din punct de vedere organizațional, cât și cultural. Structurile birocratice de informații provin din era modernă și, în general, au ca model, „uzina de

informații”, sunt ierarhice, suprapuse în „burlan”, suprasaturate de middle-manageri și relativ inflexibile. În ziua de azi, ICT reclamă și permite în același timp structuri mai plate, cu rețele orizontale de activitate, mai flexibile, organizate și orientate pe obiective.

Implicațiile din punct de vedere cultural sunt pe cât de profunde, pe atât de dificil de evaluat. În orice caz, pe măsură ce cunoașterea devine un factor de producție tot mai important, se schimbă și creează valori, se organizează structuri specializate, apare o conștiință de sine și sentimentul specific de apartenență, precum și cel de recunoaștere socială, odată cu accesul la poziții înalte în ierarhia structurilor de informații.

„Explozia” surselor deschise. Importanța surselor deschise (OSINF – Open Source Information) a crescut foarte mult în ultima perioadă, ca efect al unor factori precum schimbări de natură geopolitică (statul autoritar a pierdut controlul surselor deschise) sau „revoluția informatică” în procesul de colectare, prelucrare și diseminare a informațiilor ori diversificarea și creșterea fără precedent a numărului ținutelor operative, care a făcut ca bazele de date ale comunităților de informații să fie depășite în raport cu sarcinile și misiunile. S-a ajuns în acest fel la situația în care exploatarea surselor deschise poate oferi o bază de pornire pentru întreaga activitate de informații și poate răspunde la multe întrebări de interes operativ.

Exploatarea surselor deschise ridică probleme fundamentale legate de *procesele* și *structurile* implicate în informații, deoarece într-un mediu OSINF se pune mereu întrebarea *ce este informația brută și care este valoarea adăugată într-un produs informațional* care trebuie să fie neapărat ceva mai mult decât rezultatul colacionării.

Tradiționalul compromis între *oportunitate*, *acuratețe* și *cuprindere* necesită reconsiderare într-o eră în care beneficiarul legal poate primi instantaneu rapoarte prin intermediul televiziunii prin satelit. OSINF crește suplimentar presiunea creată de „revoluția informatică” asupra structurilor de informații, iar rezultatul îl reprezintă, de regulă, crearea unor rețele orizontale, transnaționale și neclasificate, a căror eficiență ridică un

semn de întrebare privind integrarea pe verticală, secretizarea și compartimentarea ca principii tabu ale muncii de informații (în perioada 2004–2007, departamentul OSINF al BND a crescut numeric de aproximativ 2,5 ori, tendințe similare înregistrându-se și la CIA).

Operațiunile informaționale (IO – Information Operations).

Apar și influențează activitatea în aproape în toate domeniile vieții economice, politice și sociale. La fel ca și în celelalte domenii, și în informații acest tip de operațiuni presupune eforturi sistematice, profunde și pe termen lung, cu acumulări (date, analize) de ordin psihologic, cultural și politic, derulate de cele mai multe ori în medii, comunități ori rețele noninformative, în scopul de a descrie și înțelege cât mai bine țintele operative (operațiuni *ofensive*). De asemenea, este vorba despre monitorizarea cuprinzătoare și în timp real a spațiului informațional, prin posibilități proprii sau în cooperare cu rețele publice, private și transnaționale (operațiuni *defensive*).

Elementele definitorii ale postmodernității ca pârgă de evaluare a tendințelor și perspectivelor de evoluție în cadrul structurilor de informații

Dacă din cele de mai sus se poate aprecia asupra postmodernismului ca instrument de analiză și de interpretare a schimbărilor din lumea contemporană și felul în care acestea își lasă amprenta asupra activității de informații, este interesant de explorat posibilitățile de a evalua tendințe și a face previziuni pe baza temelor și elementelor definitorii ale postmodernității.

Tendințele și previziunile pot fi abordate pe **două coordonate**; din punct de vedere *organizatoric* și în plan *conceptual*.

O tendință vizibilă pe tot mapamondul este aceea de **transformare, de reformă** în cadrul structurilor de informații, iar principalul obiectiv îl reprezintă îmbunătățirea modului de organizare a activității, printr-o abordare de regulă modernă, adică tehnicistă și birocratică, drept efect al aplicării unor norme legale și pe baza concluziilor diferitelor comisii.

Apetența pentru comisii, specifică epocii moderne, nu va dispărea prea curând (*în Statele Unite, în noiembrie 2002 a fost înființată o comisie de evaluare a activității în comunitatea de informații, înainte ca precedentă, constituită imediat după 9/11 2001, să-și fi formulat concluziile*), iar soluțiile vor fi, în mod previzibil, cele cu care astfel de comisii ne-au obișnuit deja: **înființarea unei noi funcții de coordonare**, la un nivel superior (directori, directori executivi, consilieri pe probleme de ... etc.), **rearanjarea și restructurarea unor instituții**, prin modificarea unor subordonări sau coordonări, înființarea (integrarea) unor departamente noi etc. și **acordarea de noi atribuții autorităților competente**, ca o consecință logică a precedentelor două.

În planul imediat următor, este de așteptat însă ca, din cauza constrângerilor bugetare și nevoii de creștere a **capacității operaționale** (pentru a face față unor amenințări și ținte din ce mai diversificate și mai puțin convenționale), mai mult prin management decât ca efect al unor acte legislative, procesul de reformă să se orienteze spre **creșterea capabilităților** (în special în departamentele HUMINT), a căror lipsă nu poate fi compensată de organizare, indiferent cât de bine fundamentată, și **eliminarea structurilor intermediare**, așa-zis integratoare („burlane” organizatorice).

Nevoia de oportunitate în acțiuni va determina **coborârea** treptată a nivelului de decizie, **creșterea** gradului de autonomie funcțională și flexibilitate organizatorică și conceptuală (echipe constituite pe obiective sau misiuni, colective de specialiști care își pot schimba componența și lista de sarcini etc.). De aici, este previzibilă **apariția** unor instrumente administrative noi care să permită realocarea rapidă a personalului și resurselor ca răspuns la schimbările din spațiul informațional.

Creșterea capabilităților ICT la nivel de execuție (un sistem de videoconferințe, de exemplu) va influența radical modul de coordonare și va da un alt înțeles comunicării pe orizontală.

Nevoia de fuziune a surselor de informații și de a separa în timp cât mai scurt informațiile foarte importante de cele importante din avalanșa

informațională, **va transforma** modul de prelucrare și interpretare a datelor, prin programe expert, agenți informatici etc. și o reorientare a resurselor spre departamentele de analiză și evaluare.

Relativa izolare a personalului de analiză va cunoaște o diminuare prin colaborarea cu mediul academic, de afaceri, media etc. și, în general, cu toate sursele disponibile de expertiză.

De asemenea, nu este departe timpul când la **întocmirea** produselor informaționale **se va ține seama de particularitățile** de personalitate și abilitățile cognitive ale beneficiarilor.

O altă tendință o **reprezintă multiplicarea identității structurilor de informații** pe măsura diversificării competențelor și misiunilor. Serviciul Român de Informații este, de exemplu, autoritate națională în materie antiteroristă și în domeniul informațiilor clasificate, este parte într-o numeroasă serie de acorduri și protocoale, cu diverse sarcini și coordonări, este în membru în Conferința Central Europeană (MEC) și întreprinde demersuri pentru a accede în Grupul de la Berna. Este de așteptat ca acest proces de multiplicare a tipului de misiuni să se diminueze, iar structurile de informații să revină și să se concentreze pe „obiectul” principal de activitate.

Această identitate multiplă și complexă a structurilor de informații se transmite și personalului care se confruntă, pe de o parte, cu diversitatea misiunilor, iar pe de alta cu nevoia de specializare. Din această perspectivă, este posibil ca pe viitor, nivelul de acces la informații să depășească nivelul regulat de competență (o dezvoltare conceptuală a principiului *need to know*), iar pe de alta, ca pregătirea din punct de vedere psihologic a cadrelor să fie sistematică, profesionalizată, proactivă și extinsă la toate categoriile de personal.

De asemenea, ca efect al tendinței de a stabili un standard comun de securitate, cooperarea internațională va depăși barierele impuse de legislația sau de normele proprii de protecție, fiind previzibilă constituirea unor structuri informative comune autonome, conectate pe orizontală la rețelele naționale de informații.

În general, se poate aprecia că viitorul aparține structurilor plate și activității în rețele orizontale (prin comparație cu construcțiile ierarhice,

birocratice și rigide) și măsurilor simple și practice (față de planurile grandioase și complexe de transformare din epoca modernă), în scopul de a crea capacitățile de gestionare a provocărilor de securitate într-o lume dinamică, neliniară și haotică.

Concluzii

Elemente ale gândirii postmoderne pot constitui un **instrument util** în analiza, interpretarea, descrierea societății contemporane și evaluarea modului în care temele principale ale postmodernității se regăsesc în activitatea de informații.

De asemenea, postmodernismul **poate fi folosit** pentru evaluarea tendințelor de evoluție a modului de organizare și funcționare a structurilor de informații.

Ca răspuns la trăsăturile definitorii ale lumii contemporane, se poate aprecia că **domeniul informațiilor se îndreaptă spre instituții cu o structură cât mai plată**, lucrul în rețele orizontale, flexibilitate conceptuală, diversificarea capacităților.

Bibliografie selectivă

- A., Rathwell.** *Towards Postmodernism Intelligence, Intelligence and National Security, Vol. 17, No. 3 (Autumn 2002).* London: Frank Cass.
- Greg, Miller.** *CIA's ambitious post-9/11 spy plan crumbles.* Los Angeles Times, February 17, 2008.
- P. M., Rosenau.** (1992). *Postmodernism and the Social Sciences: Insights, Inroads and Intrusions.* Princeton, UP.
- J. F., Lyotard.** (1994). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge.* Manchester UP.
- P., Drucker.** (1996). *Landmarks of Tomorrow: A Report on the New „Post-Modern World”.* London: Transaction Publishers.
- R., Robertson.** "Mapping the Global Condition: Globalization as the Central Concept", în *Waters et al. 8 note 31.*
- D., Bell.** (1999) *The Comming of Post-Industrial Society.* NY: Basic Books.

Modificările sistemului internațional. Continuitate și schimbare în activitățile de intelligence

Karin MEGHEȘAN

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

Different approaches to intelligence during the Cold War and contemporary intelligence come both from different characteristics in activity, and from various changes in the international environment. The new (kind of) intelligence is nothing but the effect of these changes and it faithfully reflects the states' capacity to adapt and develop in an external environment characterized by uncertainty. This essay reviews some of the problems intelligence services have to face both at a theoretical-doctrinal level and at a practical level. I consider these problems to be only a part of the effects triggered by the changes in the organization and functioning of the international system.

Puține generații au avut șansa (sau ghinionul) „de a trăi vremuri atât de interesante”. Foarte rar, în istoria ultimelor patru secole, schimbările la nivelul organizării sistemului internațional s-au succedat cu o asemenea repeziciune și au căpătat profunzimi neexperimentate până acum și mai ales nepronozate vreodată.

Cea de-a doua jumătate a secolului trecut, perioadă cunoscută mai ales sub numele de „război rece”, cu toată complexitatea și mutațiile produse, cu toată teama nucleară și conflictele ideologice, cu toate revoluțiile, mai marile sau mai micile conflicte izbucnite de jur împrejurul pământului, pare astăzi o scurtă perioadă de acalmie, o liniște dinaintea furtunii. O furtună a schimbărilor la nivelul alianțelor, organizațiilor, la

nivelul finanțelor mondiale, la nivelul mediului și al climei, al valorilor, al credințelor, al idolilor.

Perioada ce a urmat „războiului rece”¹ a fost foarte bine caracterizată de cuvintele lui Paul Valéry: „Două lucruri amenință lumea: ordinea și dezordinea”². O ordine, în care paradoxal, rolul și funcțiile organizațiilor internaționale a fost preluat deseori de către una dintre combatantele „războiului rece”, Statele Unite, o ordine în care, legea internațională a fost deseori încălcată, o *ordine sistemică a cărei caracteristică principală este dezordinea*, atât la nivel teoretic, cât și acțional. Dezordinea sau „noua ordine mondială” a avut ca efect pe termen scurt creșterea necesității de redefinire a intereselor naționale cu accent pe latura lor axiologică, a politicilor de securitate și mai ales a restructurării și modernizării structurilor guvernamentale, statale cu responsabilități în îndeplinirea obiectivelor de interes național. Intelligence reprezintă fără doar și poate atât sursă a puterii naționale (poate una dintre cele mai importante componente intangibile ale puterii), cât și instrument al politicii externe, utilizat în vederea îndeplinirii obiectivelor de interes național. Diferențele de abordare dintre intelligence-ul „războiului rece” și intelligence-ul contemporan nu vin atât din schimbarea caracterului activității (din acest punct de vedere intelligence este una dintre cele mai „conservatoare” arii de activitate), cât din profunde schimbări ale mediului internațional. Noul intelligence nu reprezintă decât efectul acestor schimbări, dând măsura adevărată a capacităților de adaptare și sporire a puterii statelor într-un mediu exterior,

¹ Din punctul meu de vedere, „războiul rece” nu a fost încheiat pe deplin. Strategii și decidenții lumii au respectat doar un „armistițiu”, și-au redefinit interesele, și-au reconfigurat sferele de influență și mai ales și-au reconsiderat și modernizat instrumentele, mijloacele necesare cuceririi acestor sfere de influență. Pe același model se înscriu și reformele serviciilor secrete; reconfigurarea intereselor naționale vitale sau dezirabile a determinat reorientarea activității acestor servicii. Modificările apărute în abordarea securității naționale și conștientizarea faptului că aceasta nu mai este asigurată doar de componenta militară au determinat apariția unor noi domenii de interes și linii de acțiune pentru intelligence.

² Citat disponibil pe www.world-governance.org.

caracterizat în general de incertitudine.

„De la sfârșitul „războiului rece”, serviciile tot încearcă să se reformeze, dar evenimentele se pare că au luat-o, din păcate, în mod tragic, înaintea acestor încercări marcate, impregnate de timiditate, clișee și o gândire strategică sterilă”³.

Kenneth Waltz dezvoltă remarcabil ideea numărului polilor și consecințele acestor „numere” asupra politicii internaționale⁴, argumentând că o structură bipolară este mai stabilă decât o structură multipolară dominată de trei sau mai multe puteri (când se referă la bipolaritate Waltz vorbește doar despre existența a două mari superputeri).

„În sistemele multipolare, există prea multe puteri pentru a permite oricăreia dintre ele să traseze limite clare și fixe între aliații și adversarii lor, și prea puține, pentru a menține efectele abandonurilor la nivel scăzut. Acolo unde sunt trei sau mai multe puteri, flexibilitatea alianțelor menține relațiile de prietenie și de adversitate într-o stare de mobilitate, făcând ca estimarea oricăreia, cu privire la ecuația de forțe prezente sau viitoare, să fie nesigură”⁵.

Activitățile de intelligence încearcă, astăzi, să ofere estimări cât mai exacte referitoare la aceste ecuații de forțe, încearcă să reducă starea de nesiguranță caracteristică sistemului internațional actual, reprezintă și acum unul dintre cele mai importante suporturi decizionale diversificându-și nu atât metodele și mijloacele, cât aria preocupărilor, ca urmare a extinderii dimensiunilor securității naționale. Printre efectele imediate ale acestor obiective generale se numără reformele sistemelor informative, revalorizarea factorului uman (atât la nivelul surselor, cât și la cel al lucrătorilor, prin noi politici de personal), conceperea unor noi paliere de lucru pe problema intelligence atât între actorii statali, dar și între state și

³ George Maior, „Studiu introductiv” la lucrarea *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, coord. Steve Tsang, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 10.

⁴ Kenneth Waltz, *Teoria Politicii Internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 181.

⁵ Ibidem. p. 229.

actori nonstatali (aici vorbim despre conexiunile⁶ interservicii într-o epocă în care competiția se poate face prin cooperare, iar cooperarea este de cele mai multe ori competitivă⁷, cât și la dezvoltarea fără precedent a intelligence-ului privat și la realizarea unor echivalențe între intelligence și diplomația clandestină sau criptodiplomație⁸) și reafirmarea importanței analizelor strategice considerate a fi „relevante pentru trasarea unui curs rațional al politicilor prin labirintul contextelor și situațiilor care structurează realitatea în dinamica sa. Analiza strategică poate elimina subiectivismul generat de percepții sau interese imediate, de ideologii neclare, aducând la lumină în zone altfel acoperite de vălul incertitudinilor și al prejudecăților, de ceața faptelor neconcludente (...) sau a evenimentelor minore în raport cu marile mize politice”⁹.

„Simplitatea” organizării bipolare, cunoașterea și înțelegerea corectă a prietenilor și a dușmanilor au determinat și regulile unui „joc” bine și clar definit al intelligence-ului. Cunoașterea și înțelegerea acțiunilor desfășurate în perioada „războiului rece” oferă o imagine mult mai corectă asupra evoluției și viitorului activităților de intelligence. Studiul deciziilor politice trecute, al liniilor directe ale politicilor externe, al metodelor utilizate de intelligence pentru sporirea influenței, puterii și capacității de îndeplinire a

⁶ Se utilizează termenul de conexiuni pentru a defini legăturile de cooperare, colaborare, în domeniul intelligence-ului la nivel internațional. Pentru cooperarea la nivel național între diferitele agenții sau servicii secrete cu atribuții în domeniul intelligence se folosesc termenii cooperare, coordonare, integrare, termeni legați direct de conceptul comunitate de informații. În literatura de specialitate anglo-saxonă termenul utilizat pentru conexiuni este *liason* și este înțeles ca „o varietate largă de forme și grade de colaborare, dincolo de granițele naționale, între servicii guvernamentale sau neguvernamentale de intelligence.” (Westerfield, "America and the World of Liaison", în *Intelligence and National Security*, vol.11., 1996, p. 523-560).

⁷ Westerfield, op.cit., p. 552.

⁸ pentru detalii referitoare la utilizarea termenului diplomație clandestină vezi Len Scott, "Secret Intelligence, Covert Action and Clandestine Diplomacy", în *Intelligence and National Security*, vol.19, nr. 2, 2004, pp.322-341; pentru definirea criptodiplomației vezi Westerfield, loc. cit.

⁹ George, Maior, în prefața la A. Shulsky, G. Schmitt, *Războiul Tăcut*, Editura Polirom, 2008, p. 12.

intereselor naționale, în timpul „războiului rece”, constituie baza unor analize de substanță asupra continuității sau necesității schimbării comunităților de informații și activităților specifice de intelligence. Abordarea istorică, „fără obsesii ancorate în trecut” și fără a rămâne „fixați în istorie și ideologii abstracte”¹⁰ oferă pe de o parte posibilitatea de a diferenția aspectele comune și perpetue de cele efemere și inconsecvente, dar, pe de altă parte, poate da naștere distorsiunilor și erorilor de interpretare. Nu se poate întotdeauna judeca corect o decizie trecută. Studiul trecutului îți oferă ușurința judecării unui anumit gest politic, estimarea exactă a efectelor unei reacții politice, dar nu trebuie uitat că analiza unei decizii trecute nu este făcută „la cald”, sub presiunea faptelor și a timpului limitat de acțiune. Perspectiva prezentă oferă alte date, informații și alte interpretări; cel mai important aspect fiind cel al posibilității „judecării” efectelor unei anumite decizii. Ce poate părea „politically corect” pe termen scurt se poate dovedi eroare cu efecte profunde pe termen lung.

Evenimentele ultimului deceniu au readus în discursul public problematica utilității, utilizării și eficacității intelligence-ului.

În ultimii ani, schema, deja clasică, a ciclului *intelligence*: căutare→colectare→analiză→diseminare este completată cu utilizatorul *intelligence*, prezent ca nod extern procesului de *intelligence*¹¹, fără a se explica modul în care produsul finit de *intelligence* își găsește utilitatea în procesul decizional, sau modul în care acțiunea politică rezultată în urma „livrării” unei anumite informații poate declanșa la rândul ei o „reacție” având capacitate de modificare a întregului proces de *intelligence*. Ca orice sistem, sistemul *intelligence* are nevoie de autoreglare, deci de existența unui *feedback*, iar acest aspect al studiului *intelligence* a fost superficial sau unilateral studiat. Studiul reacțiilor, al deciziilor, al acțiunilor politice și măsura în care acestea pot modifica orice palier de lucru din cadrul ciclului

¹⁰ George, Maior, „Studiu introductiv” la lucrarea *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, coord. Steve Tsang, București, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 14.

¹¹ John A., Jenny, *The need for System Analysis in the US Intelligence community*, Center for International Security and Armes Control, Stanford University, 1984, p. 7.

de *intelligence* constituie o etapă absolut necesară în încercarea de definire corectă a conceptului „intelligence”. Putem considera procesul decizional cutia neagră și *intelligence* unul dintre *input*-uri. Eficacitatea *intelligence*-ului este maximă atunci când produce o schimbare a *output*-ului (decizia și acțiunea politică) în condițiile în care toate celelalte *input*-uri rămân nemodificate. În realitate, este foarte greu de obținut această stare de funcționare a unui sistem. Și atunci cum măsurăm utilitatea, eficacitatea *intelligence*?

De cele mai multe ori utilitatea *intelligence*-ului se măsoară post factum. Studiarea cursului evenimentelor poate dovedi dacă *intelligence* a determinat o decizie politică având rezultat acțional benefic asupra intereselor naționale. Dar oare, ceea ce pare la început o decizie „*politically correct*” bazată pe un *input intelligence* valoros nu se poate transforma în eșec decizional și acțional? În literatura de specialitate, discuțiile asupra utilității *intelligence*-ului și a modului în care este legată de procesul politic decizional intern sau internațional sunt de-abia la început. Faptul că, așa cum sublinia și fostul director al CIA, R. James Woosley, „Războiul rece s-a sfârșit dar nu și istoria, nu și conflictele” – o demonstrează realitatea de zi cu zi, iar „președinții din secolul al XXI-lea, ca și predecesorii lor din perioada „războiului rece”, vor continua să considere că un sistem global de informații secrete extrem de scump este supus greșelilor, dar și indispensabil”¹².

Pornind de cuvintele lui Richard J. Aldrich¹³ „într-o lume a amenințărilor în schimbare, comunitățile de informații trebuie să înțeleagă spiritul vremii; o identificare corectă a acestuia este extrem de importantă” putem spune că spiritul acestor vremi poate fi înțeles mult mai ușor prin buna cunoaștere și înțelegere a vremurilor trecute. În ceea ce-i privește pe cei ce vor analiza și judeca mâine, schimbările de astăzi, sarcina lor este aceea de a „construi pe trecut, dar nu păcăliți de acesta, pentru a înțelege

¹² Christopher, Andrew, *CIA și Casa Albă*, București, Editura ALL, 1998, p. 484.

¹³ Richard J., Aldrich, „Stabilirea priorităților într-o lume a amenințărilor în schimbare”, în Steve Tsang, *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 311.

continuitatea și schimbarea”.¹⁴ Pentru a-l parafraza pe un alt mare specialist al relațiilor internaționale, Joseph S. Nye (2005) trebuie cu toții să ne însușim teoriile tradiționale și apoi să le adaptăm la împrejurările existente. Extrapolând, preocupările postmoderne în domeniul intelligence trebuie înțelese, studiate, dar mai ales adaptate realităților românești, începând chiar cu definirea și modelarea lexicală a termenului intelligence.

Preocupări de actualitate

În anul 1976, prim-ministrul Marii Britanii, Harold Wilson, spunea că este periculos și nefast pentru interesul general național să se discute public despre problemele de securitate și *intelligence*. „*The essential skill of a secret service is to get things done secretly and deniably*”¹⁵ (Abilitatea esențială a oricărui serviciu secret constă în desfășurarea tuturor acțiunilor în deplin secret și în afara oricăror suspiciuni privitoare la posibila sa implicare).

Democratizarea cvasigenerală a societății globale, urmare a stingerii conflictului ideologic dintre comunism și capitalism, a produs schimbări esențiale și la nivelul relației societate civilă-servicii de intelligence. Din ce în ce mai des în discursul academic referitor la intelligence apar cuvintele etică și moralitate. Oliver Cromwell spunea că „există ocazii deosebite în care anumiți oameni sunt chemați să aducă servicii deosebite națiunii pe care o slujesc, iar în ducerea la îndeplinire a acestor servicii acești oameni pot fi exceptați de la regulile obișnuite ale moralității”.¹⁶

Pentru democrațiile tinere problema eticii și a moralității este cu atât mai complexă cu cât serviciile de informații ale acestor democrații au fost nevoite, pentru o lungă perioadă de timp, să lupte pentru recâștigarea încrederii populației, a societății civile în utilitatea și eficacitatea activității de intelligence.

Acum cinci decenii, Sherman Kent¹⁷ studia pentru prima dată, într-o

¹⁴ Joseph S., Nye, *Descifrarea conflictelor*, București, Editura Antet, 2005, „Prefață”.

¹⁵ John Bruce, Lockhart (fost Director SIS), "Intelligence: A British View", în *British and American Approaches to Intelligence*, Basinsgtoke, Macmillan, 1987, p. 46.

¹⁶ Apud Michael, Quinlan, "Just Intelligence: Prolegomena to an Ethical Theory", în Harold, Shukman, *Agents for Change*, London, St. Ermin's Press, 2000, pp. 61-71.

¹⁷ Sherman, Kent, *Strategic Intelligence for America World Policy*, Princeton NJ, Princeton University Press, 1949.

manieră științifică, academică, problematica *intelligence*, în lucrarea „*Strategic Intelligence for American Foreign Policy*”. Kent a realizat pentru prima dată (1949) o delimitare clară a palierelelor de analiză a conceptului *intelligence*: *intelligence* ca formă de cunoaștere (apropierea dintre *intelligence* și epistemologie a revenit, de curând, în discursul teoretic de profil, dar de data aceasta cu accent pe activitatea de analiză și prognoză informativă¹⁸), structurile specializate care primesc, analizează și produc ulterior material informativ și, nu în ultimul rând, întreaga paletă de activități, mijloace și metode utilizate de către aceste structuri specializate.

În anii '80, doi cercetători britanici, Christopher Andrew și David Dilks vorbeau pentru prima dată de *intelligence ca dimensiune de sine stătătoare a relațiilor internaționale* subliniind obligativitatea studiului *intelligence* în acest context¹⁹. Andrew (1995) este de altfel și autorul a cărui lucrare „*For the President's eyes only*” deschide drumul studiilor de *intelligence* ca parte integrantă a analizelor proceselor decizionale în politica externă. Dacă științele politice au operat schimbări importante în conceptele și doctrinele de securitate și relații internaționale, în domeniul *intelligence* lucrurile au mers anevoios.

Necesitatea schimbărilor radicale atât în aria conceptelor, metodelor și mijloacelor, cât și în structura organizațională este dată de caracteristicile sociale, culturale și tehnologice ale secolului al XXI-lea. Fragmentarea și diversificarea amenințărilor la adresa statului națiune, apariția unor noi competitori statali pe arena globală și pericolul crescând al amenințării actorilor nonstatali trebuie să aibă ca efect atât schimbări la nivel organizațional, birocratic în serviciile secrete, cât și la nivelul percepției populare asupra *intelligence*-ului și necesității acestei arii de activitate²⁰.

¹⁸ Vezi *The International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, winter 2006-2007, nr. 4, articolul "The Intelligence Analyst as Epistemologist".

¹⁹ Christopher Andrew; David Dilks, *The Missing Dimension: Governments and Intelligence Communities in The Twentieth Century*, Urbana IL, University of Illinois Press, 1984.

²⁰ Olivier Forcade, Sebastien Laurent, *Serviciile Secrete. Puterea și Informația secretă în lumea modernă*, Chișinău, Editura Cartier, 2008.

Olivier Forcade și Sebastien Laurent (2008)²¹, profesori de istorie, sunt printre primii europeni care încearcă în lucrarea lor *Serviciile secrete* să demonstreze rolul serviciilor de informații în configurarea scenei internaționale. Chiar dacă în capitolul „Serviciile de Informații în crizele internaționale” lipsesc rigurozitatea și subtilitățile unei abordări interdisciplinare a unui subiect de o deosebită profunzime, fapt ce poate reprezenta un punct de plecare pentru studii și cercetări ulterioare.

David Kahn realizează, în revista de specialitate *Intelligence and National Security*, o trecere în revistă a preocupărilor franceze, germane și spaniole din domeniu²². Obişnuţi cu abundenţa studiilor anglosaxone, cu transparenţa şi bogăţia datelor şi informaţiilor pe care aceste studii le oferă, uităm deseori faptul că pentru aceleaşi probleme se pot găsi metode diferite de rezolvare şi că, în mod cert, pentru probleme diferite este foarte important să abordezi diferit rezolvarea.

Literatura şi site-urile de specialitate abundă în studii, cercetări, legate de subiectul reformelor serviciilor de informaţii şi modele²³ pentru flexibilizarea şi eficientizarea intelligence-ului. Preocuparea pentru studiul academic al intelligence-ului nu este nouă. De la atât de frumos intitulata carte a lui Allen Dulles²⁴ (1963), *The Craft of Intelligence*, sau efortul lui Laqueur de a stabili utilitatea şi limitele intelligence-ului²⁵ şi până la noile

²¹ Olivier, Forcade; Sebastien, Laurent, *Serviciile Secrete. Puterea şi Informaţia secretă în lumea modernă*, Chişinău Editura Cartier, 2008.

²² David, Kahn, "Intelligence Studies on the continent", în *Intelligence and National Security*, vol. 23, nr. 2. aprilie, 2008, pp. 249-275.

²³ Vezi modelul britanic intitulat National Intelligence Model, în studiul comandat de către Association of Chief Police Officers, modelul GISES, propus în *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, *GISES Model for Counteracting Organized Crime and Terrorism*, nr. 3/2005 sau în aceeaşi revistă de specialitate (nr. 2/2005) studiile intitulate: *A European Union Intelligence Service for confronting Terrorism şi Evaluating Intelligence. A Competency Based Model*.

²⁴ Allan, Dulles (unul dintre cei mai apreciaţi directori ai CIA, mai ales datorită înclinaţiei sale către folosirea metodelor conspirative, a acţiunilor acoperite şi a metodelor clandestine) *The Craft of Intelligence*, 1963, traducere Direcţia Învăţământ, Departamentul Securităţii Statului, 1967.

²⁵ Walter, Laqueur, *World of Secrets, The Uses and Limits of Intelligence*, New York, Basic Books, 1985.

aparitii editoriale (Shulsky, Schmitt, Durandin, Forcade, Laurent, 2008)²⁶ metodele, mijloacele și activitățile serviciilor de informații au fost prezentate sub diferite forme și publicului neavizat. Necesitatea restructurării serviciilor de intelligence și regândirii activității specifice în funcție de noile realități ale stării de securitate națională și internațională este tratată extensiv și în revistele de specialitate (International Journal of Intelligence and Counterintelligence, Intelligence and National Security, European Security, Jane's Intelligence)²⁷.

În sprijinul efortului de recunoaștere socială a *intelligence*-ului poate veni și cercetarea științifică istorică. „Agențiile de informații care își ignoră trecutul sunt la fel de vulnerabile ca indivizii care își pierd memoria” scria Christopher Andrew în anul 1997. Declasificările serviciilor de informații și posibilitatea studierii arhivelor vor permite analize riguroase ale eficacității și utilității estimărilor de *intelligence* în decizia politică și a modului în care comunitatea de informații a cules, prelucrat-analizat și diseminat informațiile. Pentru România, cercetarea istorică poate oferi șansa unei „împăcări cu trecutul”, ne poate învăța să nu repetăm greșelile trecutului, ne ajută să ne revalorizăm părțile bune, părțile de înalt profesionalism ale unei meserii ce a fost atât de blamată după anii '90. Eforturile românești în intelligence, academice sau din planul muncii informative de zi cu zi trebuie să pornească în primul rând de la înțelegerea clară a locului pe care îl

²⁶ Abram N., Schulsky și Gary J., Schmitt, *Războiul tăcut*, Iași, Editura Polirom, 2008, Catherine, Durandin – *CIA, cinci ani de furie*, Chișinău, Editura Cartier, 2008; Olivier, Forcade și Sebastien, Laurent, *Serviciile Secrete. Puterea și Informația secretă în lumea modernă*, Chișinău, Editura Cartier, 2008.

²⁷ Vezi pe larg articolele: International Journal of Intelligence and Counterintelligence: *A new direction for theory building in Intelligence Studies* (nr. 4/2006), *US Intelligence Reform: Problems and Prospect* nr. 2/2006, *A European Intelligence Service in Confronting Terrorism*, nr. 2/2005, *Intelligence Reform and the Politics of Entrenchment, Learning from Intelligence Failures*, nr. 3/2005, *Romanian Intelligence Community. From an Instrument of Dictatorship to Serving Democracy*, nr. 4/2007, *Intelligence and National Security: Intelligence Sector and Information flows in CFSP*, nr. 1/2006, *The study of Intelligence in Theory and Practice*, nr. 2/2004, *Objective Intelligence or Plausible Denial: An Open Source Review of Intelligence Methods and Process*, nr. 5/2006, *Intelligence Crises Security. Lessons of History*, nr. 5/2006.

ocupăm pe scena globală. Trebuie să ne fixăm, ca națiune, interese naționale vitale pe termen lung și nu dezirabile în funcție de contextele internaționale de moment. Interesele naționale și politica externă a României trebuie gândite pe termen lung, astfel încât intelligence-ul românesc să poată acționa fără a mai suferi modificări de formă și de fond odată la câțiva ani.

Trebuie să fim conștienți de faptul că există un intelligence al marilor puteri, menit a susține eforturile acestor puteri de maximizare a influențelor globale, și există un intelligence al „restului lumii”. Statele ce nu se înscriu în lista „actorilor principali” trebuie să evite, cu dibăcie, vasalitatea în intelligence, vasalitate care în timp poate duce la erodarea capacității de îndeplinire a obiectivelor de interes național.

„În fața unui context strategic care poate suferi modificări bruște, a unei lumi în care efectele globalizării se traduc printr-o continuă schimbare a parametrilor politici, economici, sociali și de securitate la care ne raportăm, noua față a serviciilor de informații (...) este una maleabilă, una care se poate modela de la sine, cu ușurință, în funcție de misiunile și rolurile ce îi sunt atribuite”²⁸

În momentul în care nu se va mai alege soluția celui mai mic numitor comun, critica constructivă nu va mai fi întâmpinată cu suspiciune iar opinia alternativă nu va mai fi considerată „deviantă” (câteva dintre capcanele gândirii de grup²⁹), atunci putem spune cu adevărat că intelligence-ul românesc a evoluat fiind capabil de flexibilitate și adaptabilitate sporită. O altă condiție esențială a modernizării, care de

²⁸ George, Maior, „Studiu introductiv” la lucrarea *Serviciile de Informații și Drepturile Omului în era terorismului global*, coord. Steve Tsang, București, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 11.

²⁹ În 1983 Irving, Janis (*Groupthink: Psychological studies of policy decisions and fiascoes*) eticheta procesul luării deciziilor sub influența conformității atitudinale *gândire de grup - group think* și susținea ideea conform căreia cu cât este mai puternic sentimentul de „esprit de corp” – (identificare la toate palierele cognitiv, axiologic, atitudinal, comportamental cu grupul de apartenență) cu atât este mai mare pericolul ca orice punct de vedere individual critic să fie înlocuit cu gândirea de grup ce poate, la rândul ei, din cauza absenței punctelor de vedere divergente să ducă la decizii iraționale sau unilaterale. Capcanele gândirii de grup au fost menționate și de Richard J., Aldrich în S., Tsang, Op.cit. p. 328.

această dată nu ține de servicii, ci de factori legislativ-politici, este legislația. Coperarea și competiția, performanța și recunoașterea socială nu se pot obține în condițiile unor legi de acum 18 ani.

În cazul României, modelarea și adaptarea de la sine va fi posibilă atunci când structura ierarhică, birocratică greoaie va renunța la prejudecăți și stereotipii și va lăsa locul celei în care stimularea creativității și nivelul de implicare personală vor crește, expertiza și analiza specializată vor fi însoțite de pregătire practică și teoretică de înalt nivel intelectual.

O altă problemă ce constituie, în opinia mea, o piedică în calea flexibilizării și capacității sporite de adaptare a serviciilor este cea a rivalității³⁰ dintre mediile academice (cercetarea științifică) și profesionistul în intelligence, rivalitate ce nu face decât să încetinească procesul de modificare a mentalităților, de îmbunătățire a calității dezbaterilor de profil.

Indiferent de controverse, abordări conceptuale diverse, mutații de fond și de formă în activitatea de *intelligence*, asupra unui singur aspect sunt de acord profesioniștii *intelligence*, istoricii, politologii, sociologii și decidenții politici: deținerea informațiilor de valoare este la fel de importantă ca acum două mii de ani; schimbările rapide, profunde și fără sfârșit ale peisajului global necesită flexibilitate, acuratețe, capacitate sporită de previzionare, acțiune și mai ales structuri capabile să facă față noilor cerințe în *intelligence*. Abordarea academică a *intelligence-ului*, utilizarea modelelor de cercetare științifică specifice științelor sociopolitice pot reprezenta, dacă nu un sprijin pentru activitatea de zi cu zi, măcar un fundament necesar al schimbărilor doctrinare și al reducerii gradului de birocratizare inefficientă a activității serviciilor de *intelligence*. Un veteran al comunității informative americane declara: „...agențiile trebuie să-și canalizeze atenția mai puțin către căutarea brută a informațiilor și mai mult către ceea ce înseamnă o informație cu adevărat.”³⁰

Dar ce înseamnă o informație (intelligence) cu adevărat?

³⁰ Loch K., Johnson "The CIA's Weakest Link: Forget James Bond. What Our Intelligence Agencies Need are More Professors", în *Washington Monthly* iulie-august 2001, p. 6.

Serviciile de intelligence: de la războiul rece la noile provocări

Sorin APARASCHIVEI

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

During the Cold War the international intelligence and security architecture was very similar to a dual monolithic structure – corresponding to East and West blocs, reluctant to any changes. Starting with 1989, intelligence and security agencies were in a position to adapt themselves to a reform process, prioritizing the parliamentary oversight and improving their efficiency. September 11, 2001 and the subsequent “war on terrorism” as proclaimed by U.S. president George W. Bush have utterly transformed the role and standing of intelligence in world politics. This article has the purpose to underline the most important steps in intelligence services' reform process as well as the challenges they are confronting.

Activitatea serviciilor de intelligence s-a schimbat fundamental în ultimii 20 de ani. La sfârșitul secolului al XX-lea, arhitectura de securitate și intelligence se prezenta ca un set instituțional foarte rigid, imun la transformări, având la bază o ideologie monolitică a confruntării, care a funcționat în toată perioada „războiului rece”.

Două au fost schimbările spectaculoase care au reconfigurat concepția privind activitatea și organizarea intelligence-ului după anul 1989. Prima dintre acestea a fost dispariția aproape completă a distincției între amenințările interne și cele externe – a modului de confruntare dintre acestea; cea de-a doua se referă la integrarea și implicarea aproape în întregime a instituțiilor de ordine publică, la toate nivelurile guvernământului, în activitățile de securitate națională.

Toate acestea au drept rezultat final mutarea centrului de greutate de la intelligence-ul tactic și strategic la acela centrat pe nevoile interne ale comunității, crescând astfel ponderea evaluărilor intelligence-ului generat de factorii interni¹. În acest context, prin dezideratele lor și prin implicații, Strategiile de securitate au devenit o constantă în viața comunităților democratice.

Intelligence-ul occidental în perioada „războiului rece”

În anii 1960, intelligence-ul occidental s-a concentrat pe amenințările venite din partea Uniunii Sovietice, pe posibilitatea purtării unui război în vestul Europei și pe sprijinirea unui eventual conflict în sud-estul Asiei. Amenințările respective furnizau cadrul în care erau colectate și analizate informațiile de către diversele organizații de intelligence.

Sarcinile principale ale serviciilor de intelligence aveau un pronunțat caracter militar; de exemplu, în SUA, 80% din bugetul alocat intelligence-ului era destinat agențiilor din cadrul Departamentului Apărării². Erau executate activități de monitorizare, de supraveghere radar, *signal intelligence*, recunoaștere aeriană și marină. De asemenea, organisme de poliție securitară deveniseră agenții de contraspionaj de prim rang între instituțiile statului democratic, fiind responsabile cu monitorizarea și investigarea crimelor împotriva securității statului (spionajul, infiltrarea, subversiunea, sabotajul, propaganda comunistă).

Prin anii 1970, poliția de securitate a început să-și concentreze eforturile și asupra activităților contrateroriste (de exemplu, Facțiunea Armată Germană, Organizația pentru Eliberarea Palestinei, Partidul Muncitorilor din Kurdistan, Armata Republicană Irlandeză).

Schimbările rapide și dramatice în politica și securitatea europeană de la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990 au avut efect și în redefinirea activității, a obiectivelor și a instituțiilor de intelligence. Apariția

¹ Kevin A., O'Brien, *The Changing Security and Intelligence Landscape in the 21st Century*; apărut la: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR), King's College London, octombrie, 2008, pp. 2-4.

² James Jay, Carafano, *An Agenda for Responsible Intelligence Reform*, 13 mai 2004, <http://www.heritage.org/research/homelandsecurity/em931.cfm>, p. 1.

unor noi domenii de interes a scos în evidență faptul că în majoritatea statelor occidentale sistemele naționale de intelligence deveniseră demodate, fiind incapabile să facă față eficient noilor provocări: criza petrolului, transferul tehnologiilor, problema refugiaților și a migrației ilegale.

Angrenate în disputa informativă cu Estul comunist, organizațiile occidentale de intelligence deveniseră o problemă delicată și în interiorul democrațiilor liberale. Modalitățile de culegere a informațiilor, în special cele tehnice, au generat discuții aprinse privind rolul serviciilor de intelligence în apărarea democrațiilor, a statului de drept și a respectării drepturilor omului. În ochii opiniei publice, instituțiile de intelligence deveniseră de necontrolat. Constant, așa numitele „scandaluri de intelligence” învrăjbeau climatul politic și credibilitatea democratică din Marea Britanie, Germania de Vest, Franța sau statele scandinave³.

Despre o eventuală colaborare instituțională a organizațiilor de intelligence din cele două blocuri politico-militare adverse (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Organizația Tratatului de la Varșovia), evident că nu putea fi vorba în această perioadă de aprigă tensiune. Inclusiv modul de abordare a relațiilor interagenții era diferit. În timp ce serviciile de informații ale statelor aliate NATO colaborau condiționat și voluntar pe picior de egalitate, serviciile de informații ale statelor Alianței Tratatului de la Varșovia erau supuse unei stricte subordonări față de KGB.

În general, se poate afirma că în această perioadă metodele și etica „războiului rece” au contribuit din plin la discreditarea, în rândul publicului, a tuturor aspectelor intelligence-ului. Stigmatizarea serviciilor a încetat la începutul anilor 1990, prin creșterea interesului manifestat de către sectorul companiilor private, al băncilor și al instituțiilor publice, care au conștientizat mai eficient rolul intelligence-ului competitiv. Unul dintre analiștii de marcă ai intelligence-ului competitiv, Stevan Dedijer, considera că Europa, fie face „business intelligence”, fie nu va exista⁴.

³ Dr. Wilhelm, Agrell, *Intelligence in an Age of Transition - The Case of Sweden*, Lund University, Sweden; în lucrarea *National Security and Future*, 2000, pp. 15-24.

⁴ Pe larg în: Dedijer, S. and Jequier, N (1987), *Intelligence for Economic Development: on Inquiry into the Role of the Knowledge Industry*, Oxford: Berg.

În SUA, două evenimente majore au marcat politica și infrastructura de intelligence. Primul, a constat în dezvoltarea mijloacelor tehnice de colectare a informațiilor, precum avioanele spion U-2 și sateliții de recunoaștere foto de tip CORONA. Datorită acestora, intelligence-ul american a jucat un rol important în Criza rachetelor din Cuba, a obținut informații extrem de importante privind localizarea bazelor militare adverse, a platformelor industriale și a silozurilor de rachete deținute de Organizația Tratatului de la Varșovia. În același timp, resursele alocate HUMINT-ului au scăzut semnificativ. Poate cea mai dramatică reducere a înregistrat-o zona intelligence-ului din surse deschise, care nu interesa în mod deosebit factorul militar, deoarece rapoartele acesteia se refereau la amenințări de natură culturală, economică, politică, socială.

Al doilea eveniment major al perioadei, a fost extinderea numărului de agenții de informații, din nevoia guvernului de a face față afluxului uriaș de date și informații provenit din intelligence-ul tehnologic. Rezultatul, a fost o comunitate de informații destul de pestriță, integrarea activităților de intelligence devenind o problemă din ce în ce mai greoaie pentru factorul de decizie⁵.

Legea Securității Naționale, din anul 1947, acorda directorului CIA unele responsabilități privind coordonarea intelligence-ului din SUA, dar în realitate acesta nu avea un control direct asupra resurselor, a personalului sau a bugetului acestor agenții, situația fiind agravată și de rivalitatea dăunătoare dintre acestea.

Prin Decretul nr. 12 333, din timpul președintelui Ronald Reagan, s-a dorit o delimitare mai coerentă a atribuțiilor și a responsabilităților membrilor comunității de informați. Pentru prima dată, rolul și misiunile serviciilor de informații erau clar definite, dar cu toate acestea nu a fost

⁵ James Jay Carafano, *The Case for Intelligence Reform: A Primer on Strategic Intelligence and Terrorism from the 1970s to Today*, 24 iulie 2004, <http://www.heritage.org/research/nationalsecurity/hl845.cfm>, p. 2.

rezolvată satisfăcător problema controlului direct asupra tuturor elementelor intelligence-ului național.

FBI, Departamentul de Stat, Trezoreria, Agenția de Securitate Națională își mențineau în continuare controlul asupra propriilor bugete, a personalului și a resurselor.

Din acest motiv, poate cea mai cerută reformă după Decretul nr. 12 333 a fost crearea unui Directorat al Intelligence-ului Național, care să impună un control direct asupra întregii comunități de informații. Susținătorii argumentau că prin existența acestuia se va permite directorului CIA să concentreze, să integreze și să coordoneze mai eficient comunitatea de informații.

Tranziția serviciilor din statele ex-comuniste după anul 1989

Reforma sectorului de securitate și intelligence din spațiul ex-comunist nu poate fi urmărită și tratată separat, în afara contextului politic, economic și social existent aici.

Reorganizarea și restructurarea serviciilor speciale s-a înscris ca una dintre prioritățile societății de tip democratic. Elitele intelectuale, societatea civilă în general, cereau cu tenacitate curățarea și împroschătarea sectorului de securitate și intelligence, bănuind încă de exercitarea vechilor practici comuniste, multe dintre aceste state având la guvernare forțe politice de sorginte comunistă și după anul 1989.

Greutățile tranziției economice, haosul social și confuzia politică deveniseră probleme ale țărilor comuniste, membre încă ale Organizației Tratatului de la Varșovia, dar care visau să adere la NATO. Germania de Est declanșase procesul de reunificare, Iugoslavia era zdruncinată de naționalism, Cehoslovacia era în proces de separare, URSS era în plină dezintegrare, măcinată de lupte interne pentru putere etc.

Inițial, raportându-se la instabilitatea generală din regiune, unele guverne au considerat că reforma serviciilor speciale nu constituie o prioritate, în condițiile în care acestea și-au asigurat deplina fidelitate a acestora, excepție făcând doar înlocuirea frecventă a directorilor, pe motiv de ... „neîncredere politică”.

Însă, amânarea reformelor nu putea dura la nesfârșit. Evoluțiile democratice, transformările economice și sociale, acțiunile de integrare euroatlantică, noile amenințări și necesități de securitate au făcut ca valul reformelor să cuprindă și domeniul intelligence-ului, proces complex a cărui desfășurare a însemnat⁶:

- Adoptarea unui nou cadru legal privind funcționarea activităților de securitate-intelligence a fost cea mai importantă dintre priorități. Noile legi ar fi trebuit să fie expresia generală a standardelor europene, să fie în armonie cu Convenția Europeană privind Drepturile Omului. Cum o singură lege ar fi fost insuficientă, a fost nevoie de un întreg pachet de acte normative pentru a umple vidul legislativ care a dus la funcționarea defectuoasă a structurilor de intelligence.

- Trecerea de la democrația populară și partidul unic (partidul stat) la democrația liberală pluripartidistă, de la un sistem economic etatist la un sistem economic al economiei de piață concurențiale, a marcat o nouă provocare pentru agențiile de intelligence și securitate. Obiectivele, sarcinile și responsabilitățile acestora s-au schimbat radical și fundamental, în condițiile în care parte din personalul acestor agenții era specializat pe spionaj militar, economic și poliția politică, pe clivajul politico-economic dintre societatea închisă și cea deschisă.

- Sarcinile, atribuțiile și competențele profesionale ale serviciilor de intelligence ar fi trebuit să fie bine definite de către lege și, pe cât posibil, foarte detaliat. Era în interesul societății ca serviciile să funcționeze foarte bine, fără suspiciunea săvârșirii unor abuzuri.

- Un imperativ democratic era stabilirea și implementarea unui sistem coerent de control civil asupra agențiilor de securitate și intelligence. În fruntea acestui mecanism trebuia situat controlul parlamentar, de regulă printr-o comisie specială a parlamentului.

⁶ A se vedea și studiul: Amb. Kalman Kocsis, *Reform in intelligence and security services in transition countries*; <http://se2.dcaf.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=21&fileid=D89AE935-21ED-340C-659F-98E27349F5AD&lng=en>.

- Controlul executivului asupra serviciilor de intelligence era, de asemenea, esențial. Agențiile de securitate și intelligence sunt parte organică a ramurii executive, de unde-și primesc sarcinile și unde dau socoteală pentru acțiunile lor. Conform Recomandării 1402 (1999), a Consiliului Europei, trebuia numit un ministru răspunzător de activitatea serviciilor speciale. Recomandare foarte importantă, deoarece are în vedere faptul ca șefii serviciilor să posede doar atribuții profesionale, iar nu politice, deci aceștia nu pot fi persoane politice.

- Agențiile sunt înarmate, iar prin mijloace secrete pot penetra drepturi sau spații private care țin de drepturile individuale ale omului și ale cetățeanului. Toate aceste activități trebuie să fie supuse unui strict control judiciar.

- Deși sunt numeroase statele ex-comuniste care au devenit membre ale Uniunii Europene, aici nu existau norme europene general acceptate privind numărul și structura agențiilor de securitate și intelligence. Există state care au intelligence intern separat de cel extern, în altele avem o singură organizație care se ocupă de ambele domenii, altele cumulează atribuțiile civile cu cele militare etc. De exemplu, în Ungaria există cinci agenții, în timp ce în Bosnia și Herțegovina avem doar una. Opinia generală ar fi că, un serviciu de dimensiuni mai mici ar fi mai ușor de controlat, deși se consideră că o astfel de structură ar fi un obstacol pentru o funcționare eficientă.

- Se impune ca serviciile de intelligence să fie bine delimitate și din punct de vedere instituțional, pentru a preîntâmpina orice amestec sau abuz al puterii politice.

- Agențiile au fost nevoite să treacă printr-un amplu proces intern de democratizare. Erau necesare planuri și programe care să ducă la transparența publică a acestor structuri, să permită ocuparea prin concurs a diferitelor poziții din cadrul acestora. Astăzi, ca un serviciu de informații să posede un *web site* pare ceva firesc, în urmă cu 15-20 de ani subiectul era tabu.

- Ieșirea statelor ex-comuniste din izolarea ideologică, participarea la procesul de globalizare și contactul cu noile amenințări de tip global, a făcut necesară cooperarea internațională între agențiile de intelligence. Ele au început să fie, gradual, acceptate în cadrul diferitelor cluburi internaționale de

intelligence, membrii și conducătorii acestora fiind supuși unor practici și influențe pozitive care au dus la schimbarea mentalităților serviciilor.

- În exercitarea atribuțiilor și îndeplinirea sarcinilor, agențiile de intelligence nu pot funcționa eficient dacă nu au și sprijinul politic și social; devenit foarte important în condițiile în care statele foste comuniste au moștenit o atmosferă de neîncredere față de activitatea serviciilor din partea publicului, a presei, a propriilor politicieni și a partenerilor externi. Obținerea încrederii și a sprijinului din partea societății este cea mai grea sarcină, pentru o agenție aflată în plin proces de tranziție.

Se mai poate constata că, au fost state precum Cehoslovacia, Ungaria și Polonia care și-au transformat radical organizațiile de intelligence. Altele, precum cele baltice și-au reconstruit serviciile de la zero. Toate, au beneficiat de un sprijin consistent și din partea Occidentului. În schimb, în statele din Sud-Estul Europei reforma sectorului de securitate și intelligence a decurs mult mai anevoios, asistența și expertiza occidentală lipsind aproape total.

Din perspectiva tuturor acestor trăsături specifice, se poate conchide că procesul de reformă a sectorului de securitate și intelligence din statele ex-comuniste, din perioada anilor 1989-2001, a fost axat pe întărirea controlului civil și supravegherea democratică, pe reducerea rolului agențiilor de intelligence în domeniile non-intelligence și pe asigurarea respectului pentru drepturile civile.

Cum s-a schimbat contextul de securitate? Diversificarea amenințărilor

Conceptul tradițional de autoapărare avea la bază amenințările reprezentate de invazii. După „războiul rece”, mediul de securitate a devenit unul al frontierelor deschise în care aspectele interne și cele externe sunt legate în mod indisolubil. Fluxul comerțului și al investițiilor, dezvoltarea tehnologiei și răspândirea democrației au generat libertate și prosperitate pentru multe persoane.

Noile amenințări la adresa securității civilizației europene sunt

identificate ca fiind: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale, eșecul statelor și criminalitatea organizată⁷.

Spre deosebire de vechile amenințări din timpul „războiului rece”, foarte clar definite, nici una dintre amenințările noi nu este pur militară și niciuna nu poate fi abordată numai prin mijloace militare. Pentru a fi combătute, fiecare dintre acestea necesită o combinație de instrumente în care prima linie a apărării se va afla adesea peste hotare. Formele tradiționale de diviziune a muncii în serviciile de intelligence, mandatul și responsabilitățile acestora au devenit mai puțin relevante în fața amenințărilor transnaționale.

Unele din recente evoluții sunt rezultatul unor schimbări reale, pe când altele se poate să fi existat dintotdeauna și să fi devenit doar acum relevante pentru serviciile de informații. Toate au însă efect asupra operațiunilor majorității serviciilor de informații.

În același timp, conflictele și rivalitățile „tradiționale” între state, ca și păstrarea stabilității interne, rămân priorități pentru serviciile de informații din orice țară⁸.

Evoluții și transformări în cadrul organizațiilor de intelligence după anul 2001

Pașii făcuți de reforma intelligence-ului s-au dovedit a nu fi deajuns. Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au scos în evidență carențele sistemului de securitate, eșecurile și frustrările sale.

Opinia publică, profund nemulțumită, a exercitat o presiune uriașă asupra guvernanților în vederea restructurării domeniului securității naționale.

De data aceasta, reforma s-a concentrat pe eficacitatea și coordonarea funcțională a organizațiilor de intelligence, pe angrenarea tuturor factorilor instituționali statali. S-a decis că e necesară sporirea

⁷ *Strategia Europeană de Securitate*, Consiliului European, Bruxelles, din 12 decembrie 2003.

⁸ *Provocări actuale pentru serviciile de informații*, seria DCAF Backgrounders, disponibil la: www.dcaf.ch, p. 6.

comunicării și colaborării între organizațiile de intelligence la nivel național și internațional. Ramificațiile acestei decizii sunt foarte largi, implicând înființarea unor baze de date comune, crearea unor organisme de intelligence comune, inventarea unor noi forme instituționale de colaborare și chiar contopirea unor instituții⁹.

În Statele Unite, Congresul a aprobat Legea privind Reforma Intelligence-ului și Prevenirea Terorismului. Măsura poate fi considerată o încununare a eforturilor de întărire a comunității de intelligence, în condițiile în care era evident că SUA aveau nevoie de o mai bună diseminare a informației la toate nivelurile guvernamentale. După luarea în calcul a mai multor proiecte, factorii decizionali americani au propus:

- Unificarea la nivel național a capacităților care să asigure rapida îmbunătățire a culegerii informațiilor din toate sursele și accesul la produsul de intelligence în timp util și la toate nivelurile de decizie;
- Crearea unui departament pentru securitatea națională ca unic integrator al intelligence-ului național;
- Întărirea controlului asupra imigrației și a activităților de spălare a banilor.

Președintele SUA a numit un Director pentru Intelligence-ul Național, iar Congresul a trebuit să se asigure că agențiile de intelligence vor lucra mai bine în viitor și va spori colaborarea între serviciile militare. S-a adăugat o mai mare unitate a efortului, serviciile de intelligence au fost reformate, atribuțiile CIA fiind extinse prin includerea Agenției de Securitate Națională și a Agenției Naționale de Intelligence Geospațial.

Profesorul Thomas Bruneau consideră că în procesul de transformare a intelligence-ului american că au existat cinci etape: adoptarea unei noi baze legale pentru intelligence, coordonarea comunității de intelligence de către civili (transparență democratică), subordonare și răspundere în fața președintelui (șeful executivului), supravegherea și controlul parlamentar

⁹ Larry L., Watts, *Intelligence Reform in Europe's, Emerging Democracies Studies in Intelligence*, Vol. 48, No. 1, 2004, pp. 2-4.

(legislativ) și pregătirea profesională a intelligence-ului¹⁰. Transformarea nu a fost limitată doar la SUA și aliații tradiționali, ea include din ce în ce mai mult și parteneri netradiționali, de exemplu, noile democrații care recunosc în noile amenințări natura lor transnațională.

În final, s-a impus necesitatea unui management al informației de intelligence prin relaționarea obligatorie interagenției, intraagenției, intraguvernamental și internațional.

Implicarea diversificată și tot mai profundă a altor organizații statale în activități de intelligence s-a instituționalizat în țări precum Statele Unite, Marea Britanie, Canada, Australia, Olanda sau Germania, unde serviciile de intelligence colaborează intens cu forțele de poliție la contracararea potențialelor amenințări din cadrul comunității, în rolul lor dual de menținere a securității și a ordinii publice. Din ce în ce mai mult, organizațiile de intelligence sunt nevoite să intervină direct în cadrul comunității pentru a stopa terorismul și radicalismul; ele veghează la relația acesteia cu vecinii, monitorizează relațiile de afaceri și industria, activitatea guvernământului local și instituțiile societății civile.

În Marea Britanie, serviciul de poliție joacă un rol important în sprijinirea celor patru piloni ai Strategiei de luptă contrateroristă (CONTEST) – *protecție, prevenire, pregătire și urmărire*. Întrucât poliția are o mai bună cunoaștere a străzii, a comunității și a vecinilor, a interacțiunilor zilnice, s-a considerat că eșecul de intelligence este mai puțin probabil dacă există o colaborare mai strânsă între poliție și agențiile de intelligence. De aceea, în Marea Britanie, dar și în alte democrații occidentale au crescut continuu responsabilitățile poliției în materie de securitate națională, în parteneriat cu celelalte agenții de securitate. Nu numai că a fost construită o nouă relație de conlucrare între instituțiile de ordine publică și serviciile speciale, dar s-a construit și o nouă relație de încredere reciprocă între comunitatea de intelligence și parteneri

¹⁰ Bruneau, Thomas C. (2008), *Democracy and Effectiveness: Adapting Intelligence for the Fight Against Terrorism*, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, 21:3, pp. 448 - 460.

nontradiționali, precum sectorul privat și autoritățile locale. Avem de-a face cu o „spargere a monopolului” intelligence-ului guvernamental, care acum s-a mutat spre sectorul privat, cu beneficii în planul securității naționale¹¹.

Referitor la reforma intelligence-ului militar, a controlului și supravegherii democratice a acestuia, profesorul Thomas Bruneau a atras atenția că sectorul reprezintă și în prezent o preocupare minoră a majorității guvernelor, din cauză că organismele civile nu sunt pregătite să o facă și nici nu au resursele necesare. În prezent, militarii încă dețin ponderea în domeniul intelligence-ului, chiar în democrații foarte consolidate precum Franța și Statele Unite.

Franța, abia recent și doar marginal, a încercat să scoată informațiile externe de sub autoritatea completă a militarilor, iar în SUA și după recomandările „Comisiei Naționale 9/11”, din anul 2004, cele mai importante componente ale sectorului de intelligence au revenit tot militarilor. Și în viitor, aproximativ 80% din fondurile alocate intelligence-ului american se vor duce la Agenția Națională de Informații (DIA), Agenția Națională de Securitate (NSA), Oficiul Național de Recunoaștere (NRO), Agenția Națională de Intelligence-Geospațial (NGA) și la celelalte agenții din cadrul organizațiilor militare¹².

O altă latură a transformărilor din sectorul de intelligence se referă la politica de resurse umane și de instruire a personalului. Globalizarea, diversificarea amenințărilor și viteza cu care acestea acționează, necesitățile tot mai mari de abilități și cunoștințe înalt-tehnologizate (IT), au provocat o adevărată falie în schimbul de generații și în specializarea forței de muncă. Se afirmă că nu există agenție de intelligence care să nu fie afectată de procesul de întinerire, în prezent peste jumătate dintre angajații serviciilor de intelligence au vârsta sub 40 de ani¹³. Recrutarea masivă a „Generation-Y” a schimbat brutal, nu gradual, personalul agențiilor de intelligence, lipsa

¹¹ Kevin A., O'Brien, op. cit., p. 4.

¹² Bruneau, Thomas C., op.cit., pp. 457-458.

¹³ Kevin A., O'Brien îl citează pe: Jonathan Evans, *Address to the Society of Editors by the Director General of the Security Service* (5 November 2007): www.mi5.gov.uk/output/Page562.html.

experienței cognitive influențând negativ activitățile și produsul de intelligence. De cealaltă parte, există destui manageri din vechea generație care nu manifestă o prea mare înțelegere a noilor tehnologii informaționale, percepend IT-ul ca prea sofisticat.

Se adaugă problema părăsirii sistemului în favoarea celui privat. După recrutări laborioase și deprinderea tainelor intelligence-ului într-o agenție guvernamentală, tinerii sunt atrași de sectorul privat unde beneficiile sunt mai generoase. Astfel, tensiunea dintre generații, integrarea „Generation-Y” și retenția acestora constituie alte preocupări importante ale intelligence-lui actual.

Argumente privind nevoia unor schimbări în politicile actuale de intelligence național

Într-un recent studiu asupra politicii de intelligence din unele democrații consacrate, realizat pentru Departamentul Securității Naționale din SUA, se susține că pentru sporirea eficienței organizațiilor și a activităților de intelligence sunt necesare unele schimbări. Problemele la care factorii de decizie vor trebui să avanseze soluții sunt următoarele¹⁴:

Dificultăți în capacitatea de a identifica amenințări individuale provenite din cadrul unei națiuni cu o populație diversificată etnic. Terorismul va fi mereu o amenințare provenită din partea unui grup mai mic sau mai numeros de indivizi, situație în care structurile de intelligence trebuie să fie capabile să depisteze orice semnal, fie și minor, privind comportamente amenințătoare. Există îngrijorarea că efortul intelligence-ului național din SUA și din alte state, așa cum este el constituit astăzi, nu este suficient pentru a detecta toate amenințările la adresa securității; în condițiile în care se constată un dezechilibru evident între capacitatea de culegere și cea de analiză a informațiilor.

¹⁴ Brian A., Jackson (editor), *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States, Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom*, Published 2009 by the RAND Corporation, pp. 6-8.

- *Nevoia unei suficiente adaptabilități pentru a răspunde amenințărilor dinamice.* Cele mai multe organizații teroriste au demonstrat că își pot schimba rapid comportamentul, își pot adapta și readapta tacticile, în fața unor presiuni contrateroriste. Pentru a fi agile și eficiente, agențiile de intelligence trebuie să fie capabile să facă același lucru. De aceea, organizațiile cu birocrație extinsă trebuie să facă frecvent schimbări pentru a-și optimiza abilitățile – incluzând și obiectivele societale ale controlului intelligence-ului.

- *Problemele cooperării interagenții.* În SUA există sute de organizații independente, entități guvernamentale și nonguvernamentale, care în mod normal nu sunt asociate misiunilor de securitate, dar care dețin informații ce pot indica activități cu privire la amenințări. Totuși, implicarea dezorganizată a prea multor factori în activități de intelligence poate duce la creșterea riscului ca informația să fie fragmentată, duplicată și ineficientă.

- *Diferențe privind modalitățile în care operează instituțiile de ordine publică și organizațiile de intelligence.* În foarte multe state, activitățile de prevenire a terorismului sunt repartizate între diferite organizații de ordine publică și securitate și agențiile de intelligence. Cum aceste organizații prezintă culturi instituționale și priorități diferite, este destul de anevoios ca acestea să acționeze eficient și unitar în prevenirea terorismului. Se argumentează că este nevoie de o delimitare legislativă mai clară privind sarcinile de intelligence pentru fiecare organizație în parte, deși în unele cazuri analizarea informațiilor are de câștigat de pe urma cunoștințelor și experienței altor instituții ale statului care, la rândul lor, pot beneficia de expertiza specifică a agențiilor.

- *Îngrijorare privind efectele activităților de intelligence asupra persoanelor private și a libertăților civile.* Activitățile de intelligence care necesită intruziunea statului în viața privată a individului sporesc semnificativ temerea că efectele acestor activități sunt un atentat la libertatea individului și a națiunii, în general. Foarte mulți oameni și-au pus întrebări

despre tipul, modalitatea și cantitatea de informații pe care le culeg guvernele, sub motivul apărării securității naționale. O altă preocupare este legată de perioada de timp în care guvernul are dreptul de a stoca aceste informații, certitudinea distrugerii acestora la expirarea duratei de stocare și modalitatea în care statul poate fi tras la răspundere în caz de abuz.

La rândul său, Centrul de la Geneva pentru controlul democratic al forțelor armate (*DCAF*) consideră că există câteva domenii principale în care serviciile de informații trebuie să își modifice viziunea: colectarea și utilizarea informației, coordonarea și cooperarea la nivel național între serviciile de informații și cu alți actori din sectorul de securitate, schimbul de informații cu organizații internaționale și cu alte țări, acceptabilitatea publică și răspunderea democratică. Centrul de la Geneva consideră că prioritățile actuale ale intelligence-ului trebuie să fie:¹⁵

- constituirea la nivel național a unei rețele unitare în materie de informații, având capacități optime de colectare;
- întărirea expertizei, a metodelor și practicilor analitice în toate agențiile de informații și încurajarea unei atitudini deschise și creative;
- eliminarea piedicilor din calea schimbului de informații cu serviciile similare în general și cu partenerii și punerea în practică a politicilor care reflectă „nevoia de a împărtăși” toate datele, în locul atitudinii „fiecare pentru sine”;
- folosirea progresului științific și tehnic, în special în tehnologia informatică, pentru a menține și a extinde capacitatea de a face față noilor amenințări;
- crearea unei „comunități” a serviciilor, în care producătorii de informații, clienții și partenerii să poată interacționa rapid și sigur pentru evaluarea informației, atât la nivel internațional, cât și național;
- extinderea capacităților tehnologice pentru a gestiona volumul crescând de semnale interceptate;
- concentrarea eforturilor de colectare a informațiilor pe probleme de care agențiile din sectorul privat nu se ocupă în mod corespunzător, fie pentru că sunt neprofitabile, fie prea costisitoare din punct de vedere

¹⁵ DCAF Backgrounders, Provocări actuale pentru serviciile de informații, disponibil la: www.dcaf.ch, p. 6.

tehnologic, fie pentru că îi expun pe cei implicați la riscuri inacceptabile din punct de vedere legal;

- elaborarea de noi norme de bună practică democratică, consacrate prin legislație, pentru a face față provocărilor pe care le constituie progresul tehnologic și amenințările în continuă schimbare.

Concluzie

Se poate susține cu tărie că încă este nevoie de reformă în intelligence. Problemele și amenințările cu care se confruntă zilnic lumea, indică faptul că procesul transformării și adaptării intelligence-ului nu s-a încheiat. Globalizarea, internaționalizarea amenințărilor, rapiditatea și continua diversificare a acestora conduc la ideea unui intelligence dinamic aflat într-o continuă schimbare. Majoritatea guvernelor s-au adaptat situației, desfășurând eforturi atât în direcția controlului civil, cât și a sporirii eficacității agențiilor de intelligence, ca primă și majoră barieră împotriva oricăror amenințări.

Bibliografie

- Agrell, Wilhelm. (2000). *Intelligence in an Age of Transition - The Case of Sweden*, Lund University, Sweden; în lucrarea *National Security and Future*, pdf, hrcak.srce.hr/file/28772.
- Brian A. Jackson, editor (2009). *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States, Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom*, RAND Corporation, pdf, <http://www.rand.org/pubs/monographs/MG805/>.
- Bruneau, Thomas C. (2008). *Democracy and Effectiveness: Adapting Intelligence for the Fight Against Terrorism*, International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, pdf, www.ccmr.org/public/library_file_proxy.cfm/lid/5585.
- Carafano, James Jay. (mai 2004). *An Agenda for Responsible Intelligence Reform*, disponibil la: <http://www.heritage.org/research/homelandsecurity/em931.cfm>.
- Carafano, James Jay. (iulie 2004). *The Case for Intelligence Reform: A Primer on Strategic Intelligence and Terrorism from the 1970s to Today*, disponibil la: <http://www.heritage.org/research/nationalsecurity/hl845.cfm>.
- Dedijer, S. and Jequier, N (1987), *Intelligence for Economic Development: on Inquiry into the Role of the Knowledge Industry*, Oxford: Berg., www.dmu.ac.uk/.../1987%20ci%20Scholarship_tcm6-49800.pdf.
- Kalman, Kocsis, *Reform in intelligence and security services in transition countries*; disponibil la: <http://se2.dcaf.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=21&fileid=D89AE935-21ED-340C-659F-98E27349F5AD&lng=en>.

- O'Brien, Kevin A. (2008). *The Changing Security and Intelligence Landscape in the 21st Century*; apărut la: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR), King's College London, <http://scribd.com/doc/16073471/The-Changing-Security-and-Intelligence-Landscape-in-the-21st-Century-by-Kevin-OBrien>.
- Treverton, Gregory F. (2008). *Reorganizing U.S. Domestic Intelligence - Assessing the Options*, RAND Corporation, <http://www.rand.org/pubs/monographs/M6767/>.
- Watts, Larry L. (2004). *Intelligence Reform in Europe's, Emerging Democracies Studies in Intelligence*, Vol. 48, No. 1, <https://www.cia.gov/library/...intelligence/.../v48i1a02p.pdf>.

Transformarea intelligence-ului în contextul noilor provocări ale secolului al XXI-lea

Dr. Tiberiu TĂNASE
Roxana TUDORANCEA
Academia Națională de Informații

Abstract

The 9/11 events have placed intelligence issues on the forefront of public and international affairs. Intelligence communities are facing a double challenge: on the one hand, the globalization environment, the current context of increased uncertainty and a changed perception of security risks, and, on the other hand, the national debate on this topic and the internal priority of reform promotion. Nowadays, the major reason of worldwide intelligence and security services is that of offering timely and anticipative assessments in order to defend and promote the national interest. The presence of a new type of threats, besides terrorism and organized crime, strains intelligence services to cope with new challenges, in order to provide the political and military decision-makers with the intelligence products needed to counter these threats.

Secolul al XXI-lea este marcat de transformări profunde ale mediului de securitate. Lumea devine tot mai complexă și interdependentă, iar fenomenul globalizării se afirmă tot mai mult ca fiind ireversibil.

Apariția unei economii globale, puternic interconectată, reconfigurează sistemul alianțelor internaționale, accelerează adoptarea tehnologiilor și dă amploare dezvoltării unor noi centre economice; noul mediu oferă noi oportunități dar dezvoltă și semnificative riscuri pentru securitatea internațională.

Instabilitatea regională rezultată în urma răspândirii fundamentalismului religios, migrații masive de populații și competiția pentru resursele naturale, alături și de alți factori, vor fi coordonatele care vor defini noi cerințe pentru serviciile de informații și securitate.

Despre intelligence¹ s-a vorbit, se vorbește și se va vorbi foarte mult de unde și importanța deosebită a dezbaterilor, studiilor și articolelor din acest domeniu pentru securitatea globală, regională și națională.

Dezbaterile survenite în ultimii ani în cele mai reprezentative comunități de intelligence pe marginea schimbărilor realizate și a implementării lor, pe subiecte controversate sau pe tema exclusivă a imaginii intelligence-ului contemporan, au evidențiat că este esențial să se înțeleagă natura și limitările domeniului intelligence – mai concret, ce poate sau nu să facă intelligence-ul. O clarificare și o înțelegere a fenomenului asigură și o prefigurare corespunzătoare a așteptărilor avute de la intelligence ori poate preîntâmpina așa-numitele „eșecuri” de intelligence sau imaginea sceptică asupra evoluției intelligence-ului în ansamblu.²

În acest context, problema *transformării intelligence-ului*³ suscită un interes deosebit din partea specialiștilor / profesioniștilor, atât din punct de vedere al cercetării cât și pentru pregătirea / instruirea și educația de *intelligence*, producând dezbateri interesante și utile în cadrul unor simpozioane, sesiuni de comunicări, mese rotunde.

Prin urmare, transformarea implică schimbări la nivelul doctrinelor, strategiilor și politicilor de intelligence, în vederea adaptării activității de

¹ Conceptul „*intelligence*” este unul dintre conceptele complexe în sensul în care poate fi utilizat din cel puțin trei perspective, și anume: proces, organizație și produs. *Intelligence-ul* din perspectiva procesului – poate reprezenta „ansamblul operațiilor de culegere, filtrare, analiză a datelor și informațiilor și de diseminare a produselor de *intelligence* cu valoare acționabilă pentru a satisface necesitățile unui consumator specific. Mark Lowenthal, *Intelligence: from secret to policy*, Washington DC: Congressional Quarterly Press, 2002.

² În studiile realizate în lumea academică americană această imagine sceptică ar putea fi redată prin ideea că orice tip de îmbunătățiri ar surveni, sunt inevitabile și anumite forme de eșec în procesul de intelligence. Len Scott & R. Gerald. Hughes, „Intelligence in the Twenty-First Century: Change and Continuity or Crisis and Transformation?”, în *Intelligence and National Security*, Vol. 24, No.1, 6-25, February 2009, p. 24.

³ Transformarea reprezintă un proces ce trebuie să răspundă, în primul rând, nevoii de remodelare a naturii schimbătoare a cooperării și colaborării, în contextul unor noi provocări la adresa securității globale, regionale și naționale. A. K. Cebrowski, *Military Transformation: A Strategic Approach*, Office of Force Transformation, Washington DC, în *Defense AT&L*, mai-iunie 2004, p. 8.

informații la provocările actuale, cât și la cele viitoare. Procesul de transformare presupune fixarea contextului și coordonatelor cadrului de analiză: mediul de securitate fluid și tot mai schimbător în fața noilor provocări; acestea sunt generatoare de vulnerabilități, riscuri și amenințări provocate de fenomenul rapidei globalizări. Întregul proces trebuie să aibă în vedere, în primul rând, necesitatea protejării interesului național și funcționarea flexibilă și eficientă a serviciilor de informații în contextul noilor provocări de securitate – criza economică și financiară, pandemiile sau schimbările climaterice, precum și consecințele acestora.

Noile provocări pentru intelligence

Fenomenul de globalizare prezent în toate domeniile, inclusiv în cel al securității, cu efecte pozitive și negative aduce cu sine unele aspecte, aparent contradictorii, esențiale pentru securitatea statelor și comunității internaționale.

Fragmentarea și integrarea, localizarea și internaționalizarea, centralizarea și descentralizarea sunt doar câteva dintre situațiile care pot genera insecuritate. Economia globală, marcată de influența crescândă a unei clase mijlocii, sprijinită de adoptarea rapidă a noilor tehnologii, va redefini parametri sociali și de securitate dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Multe dintre societăți se vor bucura de binefacerile unui astfel de progres, în vreme ce un recul poate apărea din partea celor ale căror așteptări nu se materializează sau care nu au acces la resurse ori tehnologii.⁴

⁴ Se preconizează ca cererea de petrol din Asia să se dubleze până în 2020, în condițiile în care OPEC va conta până în 2025 cu 50% din producția mondială de petrol. Cererea pentru petrolul african va crește și ea, schimbând semnificativ economia unor zone. Activitatea industrială a lumii în dezvoltare va crea importante evaluări ale climatului și securității globale. În regiunea Arctică, așa-numita calotă de gheață s-a redus cu 40% față de anul 1979, creând noi dispute teritoriale. Lipsa de apă potabilă, nontoxică va deveni, de asemenea, un motiv major de îngrijorare. Până în anul 2025, în aproximativ 54 de țări, care găzduiesc aproape jumătate din populația globului, aprovizionarea față de cererea de apă va deveni insuficientă. SUA, *Defense Intelligence Strategy* – martie 2008, la <http://www.defenselink.mil/pubs>.

Problemele referitoare la resurse esențiale pot provoca acțiuni regionale și vor amenința stabilitatea internațională, creând un important domeniu al resurselor asupra cărora profesioniștii din informații vor trebui să se concentreze.

În acest context, problema *resurselor energetice* și a asigurării securității acestora a căpătat noi dimensiuni. Securitatea energetică este o preocupare alimentată de amenințarea terorismului, instabilitatea în unele țări exportatoare, curente naționaliste, teama de conflicte și rivalități pentru resurse, de nevoia fundamentală a țărilor de energie pentru a-și alimenta creșterea economică și în special datorită pieței tot mai concurențiale a petrolului. În același context, se mai poate afirma noua anxietate din cauza incertitudinii existenței unor resurse pentru a satisface cererile energetice în deceniile care vor urma. Astfel, într-o lume în care interdependența sporește, securitatea energetică va depinde mult de modul în care țările își gestionează relațiile dintre ele. Sărăcia extremă și extinsă în mod necontrolat ca urmare a epuizării resurselor sau a utilizării lor ineficiente precum și deficitul de democrație persistent încă în multe state provoacă turbulențe regionale și derapaje cu consecințe imprevizibile. Adâncirea polarizării sociale și economice cu efecte catastrofale între state și regiuni, implicarea insuficientă și acțiunea asimetrică a organizațiilor internaționale, precum și incapacitatea de a se plia fenomenului globalizării ar putea conduce la accentuarea instabilității globale.⁵

Dezvoltarea unor noi structuri de securitate impune întărirea instrumentelor de cooperare regională pentru a reduce sau chiar anula amenințările existente și a le preveni pe cele în curs de apariție. Din această perspectivă, alianțele și înțelegerile regionale vor rămâne trăsături ale politicii

⁵ „Din punct de vedere economic, globalizarea se va realiza într-un ritm mult mai accelerat, având în vedere progresele realizate de instituțiile internaționale numeroase existente și perspectiva dezvoltării lor”. Cristian Băhnăreanu, *Resursele energetice și mediul de securitate la începutul secolului XXI*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

internaționale viitoare, chiar dacă ele se vor adapta noilor circumstanțe.⁶

Profesioniștii din domeniul securității, intelligence și counter-intelligence vor trebui să cumuleze avantajele științifice, educative și comerciale pentru a anihila abilitatea adversarilor de a dobândi și folosi capacități pentru atacurile cibernetice.

Astăzi, globalizarea înseamnă și accelerarea vitezei dezvoltării tehnologice, care va continua din ce în ce mai mult să pătrundă în țările în curs de dezvoltare. În vreme ce pentru multe dintre acestea, procesul oferă noi oportunități, interconectarea prin Internet a sistemelor crește riscul apariției unor atacuri cibernetice împotriva sistemelor de securitate ale statelor și organizațiilor naționale și internaționale.

Dezvoltarea de noi mașini microelectromecanice, descoperirile nanotehnologiei, armele bio, capacitățile superautomatizate și inteligența artificială vor avea aplicabilitate în domeniile securității, intelligence-ului și apărării. Aceste descoperiri, în timp, pot să îmbunătățească sprijinul operațional al serviciilor de informații, al forțelor armate și de securitate, dar ele pot, în același timp, să se constituie în noi amenințări.

O altă provocare pentru serviciile de informații și securitate va fi reprezentată de evoluțiile estimate în privința migrației populației spre zonele urbane: până în anul 2020 două treimi din populația globului vor migra către zonele urbane.

Creșterea masivă a populației și migrația acesteia către zonele urbane vor crea noi cerințe de locuințe, infrastructură, asistență medicală, educație și locuri de muncă.

În același timp, fenomenul va amplifica climatul de nesiguranță din unele regiuni, în țările dezvoltate tendința îmbătrânirii populației va conduce la reducerea populației active, în țările în curs de dezvoltare înregistrându-se, fenomenul opus – de întinerire a populației.⁷

Amenințarea tulburărilor sociale transnaționale reprezintă o altă

⁶ Grigore Alexandrescu, *Amenințări la adresa securității*, București, Editura UNAP, 2004.

⁷ SUA, *Defense Intelligence Strategy* – martie 2008.

provocare pentru multe organizații, implicit pentru cele de *Intelligence*. În multe regiuni, provocările asimetrice influențează modul în care națiunile își configurează forțele de apărare și de securitate, își administrează afacerile interne și își stabilesc alianțele.

Comunitatea internațională este într-un moment de schimbare considerabilă⁸, iar evoluțiile noului context internațional – generate de schimbările politice, economice și sociale cu care se confruntă aceasta –, au dat un impuls puternic *activității de crimă organizată* și au consolidat organizațiile acesteia.⁹

În prezent se poate constata, din evaluările serviciilor de informații, că aceste organizații criminale transnaționale amenință:

- suveranitatea națională și autoritatea statelor;
- valorile democratice și instituțiile publice;
- economiile naționale, care au devenit o amenințare globală la adresa securității internaționale.

Crima organizată reprezintă un element deosebit de important în logica terorismului, care prin amploarea evoluției sale a atins cote îngrijorătoare, alarmante chiar, mai ales în acest început de secol și de mileniu.

Existența acestor tipuri de amenințări prezentate anterior impune adaptarea serviciilor de informații la noile provocări, astfel încât serviciile / agențiile de *intelligence* să fie capabile să furnizeze factorilor de decizie politică și militară informațiile necesare luării deciziilor corespunzătoare.

Creșterea importanței actorilor de securitate nonstatali este identificată, de asemenea, între amenințările asimetrice ale secolului

⁸ Ibidem. Putem menționa în acest sens: dezvoltarea economică și militară a Chinei (PIB-ul Chinei, cu o creștere estimată la 8% pe an, este așteptat a fi al doilea după cel al SUA), revitalizarea forței militare rusești (cheltuielile pentru apărare din perioada 2001-2007 s-au mărit de patru ori, existând declarații cu privire la intenția de a fi înlocuite 45% din echipamentele militare până în anul 2015) sunt factorii predominanți ai marilor actori statali din ultimele decenii. Lărgirea Uniunii Europene la 27 de țări membre poate oferi prilejul ascensiunii unei importante și noi identități strategice regionale.

⁹ Emil Hedeșiu, *Evoluții legate de fenomenul crimei organizate transfrontaliere în spațiul țărilor uniunii europene*, pp. 295-310.

al XXI-lea. Aceste acțiuni se pot concretiza în amenințări brutale sau amenințări nonviolente din partea unor organizații nonstatale, cu nivel tehnologic scăzut, precum și amenințări mixte, din partea unor organizații nonstatale, cu nivel tehnologic ridicat.¹⁰

Direcțiile de acțiune în transformarea serviciilor de informații

Una dintre rațiunile existenței serviciilor de informații și securitate – *servicii de intelligence* – din întreaga lume este aceea de a pune la dispoziția decidenților politici, evaluări obiective, oportune și anticipative, care să constituie un instrument de clarificare și optimizare a deciziei politice în sensul apărării și promovării intereselor naționale.

Transformarea serviciilor de informații, recunoscute pentru tendințele conservatoare determinate și de asigurarea unei stabilități de funcționare a sistemelor, a fost impusă de motive diferite, precum: caracterul transnațional al noilor amenințări¹¹, presiunile unor factori politici care au adus în discuție statu-quo-ul serviciilor de informații, în noile condiții ale mediului politic și dezvoltării noilor tehnologii informaționale¹², aspect care a determinat și impulsionează diversificarea și specializarea serviciilor de informații.

Amplificarea amenințărilor, impune luarea unor măsuri preventive, motiv pentru care o entitate statală are nevoie de informații, care să-i

¹⁰ Amenințări violente care, în general, nu vin din partea unui stat, ci din partea bandelor de teroriști și de crimă organizată transnațională. Indicii privind o astfel de amenințare sunt extrem de dificil de detectat în absența unei rețele umane de informații, infiltrată în asemenea medii. Amenințarea este aleatorie, are obiective militare evidente și vizează populația și prosperitatea statelor. Amenințările mixte cu un potențial tehnic scăzut sunt generate de probleme nerezolvate în timp și de necesități legitime ale unor largi grupuri de populație care intră în confruntări cu state sau cu alte grupuri de populație, cauza fiind, în esență, hrană și apă. Pentru a face față unor astfel de amenințări este nevoie de personal pregătit, provenind din culturi diferite și de traducători pentru limbile acelor grupuri. Ultimul tip de amenințări este cel mai complex, putându-se identifica anumite capacități sponsorizate deliberat de state pentru a lovi în infrastructura statelor considerate inamice, iar pe de altă parte, sunt utilizate mijloace utile în vederea desfășurării spionajului economic. *Defense Intelligence Strategy*, martie, 2008 la <http://www.defenselink.mil/pubs>.

¹¹ *Raport* prezentat de către directorul CIA la 28 ianuarie 1998 în fața Comitetului pentru Informații al Senatului.

¹² Parlamentul European, *Evaluarea Opțiunilor științifice și tehnologice*, aprilie, 1999, pp. 18-20.

permită luarea unor decizii bine documentate. Astfel, existența unei susținute activități de informații („*intelligence*”) este vitală pentru securitatea țării, mai ales în condițiile în care forțele armate, în accepțiunea clasică, se reduc. Unii analiști apreciază structurile de *intelligence* ca formând a patra categorie de forțe armate, alături de cele terestre, aeriene și navale.¹³

Intelligence-ul este necesar pentru descoperirea intențiilor agresive ale unui adversar și în definirea acestora, cum ar fi o agresiune indirectă sau pregătirea pentru următorul pas în intensificarea amenințării. Cu alte cuvinte, este nevoie de *intelligence* eficace pentru a preveni amenințările.

În aceste condiții, una dintre direcțiile de acțiune în transformarea serviciilor de *intelligence* s-a concretizat în *eforturile statelor de a perfecționa și lărgi cadrul legal de organizare* și funcționare a acestor structuri și de a le asigura suportul financiar pentru o funcționare mai eficientă. Acest efort reformativ s-a intensificat și s-a concretizat în adoptarea de *reglementări, politici de securitate, strategii și planuri de acțiune*.

La rândul lor, *serviciile / agențiile de intelligence*, au elaborat, adoptat și implementat o serie de măsuri care să asigure eficiență și adaptarea structurilor, metodelor și mijloacelor, în funcție de noua configurație a amenințărilor. În interiorul comunităților de *intelligence*, procesul de reformă a angrenat proceduri de management specifice și a făcut apel la resurse bugetare consistente și la alocarea lor eficientă.¹⁴

O importantă direcție de acțiune s-a concretizat prin apariția unor noi structuri care să faciliteze procesul de centralizare și coordonare a comunităților de informații.

Reforme structurale, efective, de sus în jos, au reprezentat un prim pas către îmbunătățirea calității *intelligence-ului*, atât timp cât a fost depășit pericolul de a vedea restructurarea agențiilor ca pe un remediu universal, ca soluția la problemele din *intelligence*.

¹³ Ionel Bucuroiu, *Serviciile de informații În secolul XXI și problemele de securitate* în *Pulsul geostrategic*, nr. 30, iunie 2008, Brașov.

¹⁴ *The Changing Face of Intelligence: NATO Advanced Research Workshop – Report*, The Pluscarden Programme for the Study of Global Terrorism and Intelligence, St Antony's College, Oxford: 9-10 December 2005.

La nivelul comunităților de *intelligence* s-a impus necesitatea existenței unor structuri centralizate. În acest proces pot fi realizate formule comparative între comunități, axate pe cadrul general istoric, evoluția comunităților în directă legătură cu amenințările la care au fost supuse, cu mențiunea că diverse state au răspuns în moduri diferite la același tip de amenințări; cazul comunității americane de *intelligence* servește ca model, dar este și unul de extremă complexitate.¹⁵

Fără îndoială că acest *proces de transformare structurală* a fost unul complex și anevoios, supus dezbaterii publice și nelipsit de contestări; au exprimat opinii exprimate de așa-zișii „sceptici”, prin care se afirmă neîncrederea în acest tip de schimbări, considerându-se că noile structuri create ar face să crească și mai mult complexitatea birocratică.¹⁶

O *direcție de acțiune prioritară a urmărit dezvoltarea capabilităților de culegere de informații*, înnoirea mijloacelor și a metodelor de culegere a datelor, precum și a tehnicilor de operare cu echipamentele deținute de serviciile de informații și de securitate.

În contextul actual, reprezentat de tehnologiile avansate, nu a fost neglijat aspectul obținerii de informații prin surse umane. Factorii de decizie au nevoie, mai mult ca oricând, de accesul la mecanismele subtile ale

¹⁵ În SUA acest fenomen a reprezentat „o lecție timpuriu învățată după 9/11 „a necesității”; Legea privind reforma serviciilor de informații și prevenirii / combaterii terorismului din 2004 (IRTPA) a instituit două structuri organizatorice esențiale comunității de informații actuale: funcția de Director al Serviciilor Naționale de Informații (*Director of National Intelligence*) – funcție de coordonare a agențiilor americane de informații și Biroul Directorului Serviciilor Naționale de Informații (ODNI), căruia îi era conferită capacitatea de realizare a viitorului proces reformativ; pe același plan se poate situa și constituirea ulterioară a Department of Homeland Security (DHS). Len Scott & R.Gerald. Hughes, art. cit, pp. 9-11.

¹⁶ S-a mers până la a se identifica o așa-numită „predispoziție” prezentă în comunitatea contemporană de *intelligence* americană, și anume, aceea de a răspunde „eșecurilor de *intelligence*” cu reforme. Ibidem, p. 11, apud Richard C. Betts, *Fixing Intelligence, Foreign Affairs*, 81/1, (Jan. – Feb. 2002), pp. 43-59. Reformerii americani s-au axat, potrivit acestei opinii, pe principiul „fixing the machine”. Schimbări au fost implementate și în Marea Britanie, ele au avut însă o amploare mult mai redusă; au reținut atenția apariția *Joint Terrorism Analysis Centre*, găzduit de Security Service (MI5) și prin instituirea unei structuri noi *Professional Head of Intelligence Analysis*, apud Peter Hennessy, *From Secret State to Protective State*, în *The New Protective State: Government, Intelligence and Terrorism* (London: Continuum Books 2007), pp. 1-41.

politicii internaționale, respectiv, să cunoască convingerile, procesele de gândire, intențiile, vulnerabilitățile adversarilor politici, iar aceste date sunt mai nuanțat culese de sursele umane; faptul că în războiul drogurilor și terorism, tehnologia de spionaj nu este încă suficient de bine adecvată a resuscitat interesul pentru HUMINT; elementul uman s-a dovedit precumpănitor pentru funcționarea oricărui serviciu de informații atât în domeniul informațiilor, cât și al unor operațiuni speciale, având costuri incomparabil mai mici decât cele alocate mijloacelor electronice.

Pornind de la această tendință se poate identifica o altă direcție urmată în procesul de transformare la nivelul comunităților de *intelligence*, aceea de a *îmbunătăți calitatea și activitatea resurselor umane* ¹⁷.

Acest fapt a presupus o focalizare a atenției pe atitudini și pe planul individual în interiorul agențiilor de intelligence, prin îmbunătățirea recrutării și pregătirii personalului care să participe ca un întreg la crearea unei culturi de încredere, integritate, păstrarea tradițiilor, combinată cu identificarea capacității de a gândi creativ. ¹⁸

O direcție bine definită a transformării din *Intelligence* este reprezentată de trinomul *cooperare – conlucrare – colaborare* ¹⁹, care exprimă modalități concrete prin care serviciile de informații și securitate acționează în vederea realizării unor obiective comune prin încheierea acordurilor bilaterale și multilaterale, elaborarea unor instrumente regionale și internaționale care să prevadă măsuri eficiente, imediate și de perspectivă pentru combaterea amenințărilor globale.

Necesitatea cooperării în domeniul serviciilor de informații a fost reliefată o dată în plus de conștientizarea faptului că nicio agenție de informații nu poate face față de una singură acțiunilor organizațiilor

¹⁷ Astfel, Noua strategie franceză urmărește *îmbunătățirea procedurilor de promovare în carieră, recrutarea de noi specialiști* (ingineri, lingviști, informaticieni), precum și recompensarea angajaților preocupați de perfecționarea profesională, dar și crearea unor noi structuri cu responsabilități în domeniul educației de *intelligence*, printre care și o *Academie de Informații*, http://www.premier-ministre.gouv.fr/IMG/pdf/livre_blanc_tome1_lartie2.pdf.

¹⁸ *The Changing Face of Intelligence: NATO Advanced Research Workshop – Report.*

¹⁹ *Vezi Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate*, adoptată în Ședința Consiliului Suprem de Apărare din 23 iunie 2004, p. 19.

teroriste și exploziei mondiale informaționale, deoarece fluxul de informații din toate domeniile a determinat crearea unei liste impresionante de nevoi în domeniul culegerii de informații. Astfel, a devenit tot mai necesară stabilirea unor *mecanisme eficiente de gestionare și evaluare colectivă a informațiilor*.

Cooperarea în domeniul intelligence-ului impune o etapă nouă în conlucrarea dintre serviciile de informații: deplasarea centrului de greutate dinspre schimbul de informații cu caracter de generalitate spre cooperarea pe cazuri și acțiuni punctuale, ca modalitate de valorificare optimă a potențialului oferit de partenerii implicați.

Într-o asemenea logică, apare necesară identificarea celor mai bune modalități de utilizare și direcționare a resurselor umane, logistice și financiare de care dispune comunitatea informativă, în vederea preîntâmpinării unor derapaje nedorite.

Una dintre cele mai vizibile și semnificative schimbări din ultimii ani a survenit în relațiile bilaterale și multilaterale dintre *intelligence* și serviciile de securitate. Acest fapt a făcut posibilă apariția unor noi oportunități, dar în egală măsură și apariția unui număr mai mare de provocări de înfruntat. Rolul și natura colaborării *intelligence* în contextul globalizării (incluzând, totodată, și sugestia că însuși domeniul *intelligence* s-a globalizat) reprezintă în perioada actuală una dintre „moștenirile” momentului 9/11.

Legăturile multilaterale tradiționale au fost intensificate, în mod deosebit în lupta împotriva terorismului. Relațiile speciale, de genul SUA – Marea Britanie sau SUA – Israel s-au intensificat și s-au pus bazele unor parteneriate speciale (de exemplu: SUA – Australia).

Efortul comun al țărilor, guvernelor, organizațiilor internaționale și serviciilor de informații s-a concentrat pe acțiuni de cooperare în vederea unei abordări coordonate, de transmitere reciprocă a informațiilor.²⁰

Mediul internațional de securitate este deosebit de fluid și dinamic

²⁰ Astfel, dintre obiectivele urmărite de *US Intelligence Community*, cu precădere menționăm constituirea unei forțe integrate de informații, care să soluționeze amenințările la adresa țării, cu respectarea legilor americane, a dreptului la intimitate și a libertăților civile, *Strategia Națională de Informații* – Transformare prin integrare și inovație, octombrie 2005.

caracterizat de complexitate, reprezentând evoluția de ansamblu a cadrului politic și economic rezultat în urma evoluției internaționale din ultimele decenii ale acestui secol. Forțele implicate, complexe și puternic interrelaționate, vor transforma societățile și vor redimensiona prioritățile, strategiile și metodele domeniului informații necesare pentru a întâmpina cerințele unice ale dinamicii secolului al XXI-lea.

Provocările actuale din mediul de securitate ca și altele noi ce vor urma în întreaga lume vor schimba peisajul geopolitic pe care profesioniștii din domeniul informațiilor îl analizează în mod curent.

Această accelerare fără precedent a schimbărilor și adâncire a decalajului dintre cei dintâi și cei din urmă poate amenința fragila guvernare a instituțiilor. Confrunțați cu acest cadru asimetric și dinamic, profesioniștii din domeniul informațiilor vor fi chemați să evalueze mediul de securitate marcat de competiția regională, economică, a resurselor, dar și de cea ideologică.

În acest sens va fi necesar să se adopte măsuri mai radicale pentru a putea transforma serviciile de informații în câteva direcții esențiale:

- modificarea mai rapidă a cadrului legal și nu *post factum* în urma unei agresiuni;
- *explorarea conceptelor, strategiilor, politicilor și tehnologiilor de intelligence* pentru a răspunde cerințelor beneficiarilor și amenințărilor concertate;
- integrarea strategiilor din domeniul securității naționale;
- accelerarea formelor de cooperare interagenții / servicii și între state; eficientizarea activității tuturor serviciilor și capabilităților lor puse la dispoziție prin și de comunitățile de informații pentru a satisface necesarul „schimbător” al utilizatorilor de informații pentru securitate. Aceasta va însemna o abordare planificată a transferului de cunoștințe, *asigurându-se o continuitate* a seturilor de date formale și informale, care nu vor fi pierdute odată cu plecarea unor angajați și venirea altora.

**Comunitatea Națională de Informații –
structură superioară de management al informațiilor
pentru securitatea națională**

Lector univ. drd. Veronica MIHALACHE
Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

This article tackles with the recent changing and improvement in the Romanian National Intelligence Community and their implications for intelligence. The National Intelligence Community represents a step forward for the Romanian intelligence management. It was meant to bring coherence in intelligence activity, to improve the cooperation between national intelligence agencies, the production of intelligence reports and the flow of tactical intelligence, and also to assure the efficacy of strategic intelligence.

I consider that an authority over the existing intelligence agencies will bring improved intelligence sharing (by promoting interagency communication and cooperation), which is likely to be a major accomplishment for intelligence reforms over the next decade.

Introducere

Înființarea Comunității naționale de informații – „prim aliniament de luptă împotriva noilor riscuri de securitate și de eficientizare a activităților specifice”¹ – a constituit o măsură deosebit de utilă, pentru că permite planificarea și coordonarea unitară a activității serviciilor de informații, optimizarea procesului de diseminare a produsului informativ și eliminarea redundanțelor și suprapunerilor de competențe.

¹ Raportul Consiliului Suprem de Apărare a Țării privind activitatea pe anul 2005, disponibil pe www.presidency.ro

Acest proiect ambițios s-a concretizat prin Hotărârea Consiliului Suprem de Apărare a Țării nr. 146 din 18 noiembrie 2005 privind unele măsuri de organizare și coordonare unitară a activităților de informații pentru securitatea națională.

Decizia constituirii Comunității naționale de informații a fost luată în sensul eficientizării activității serviciilor de informații și a cooperării între ele, pentru a îndeplini misiunea de identificare – independent, în comun și preventiv – a factorilor de risc la adresa intereselor fundamentale naționale și pentru a informa oportun și mai eficient decidenții politici, militari și alte organe abilitate de lege, în vederea adoptării măsurilor de contracarare a acestor factori.

Trebuie amintit că în tradiția serviciilor de informații românești a existat o structură cu rol de management al informațiilor, denumit, Oficiul de Centralizare a Informațiilor, care a funcționat în perioada interbelică asemenea unui „adevărat laborator de culegere, verificare, procesare și utilizare a informațiilor”².

De ce este nevoie de Comunitatea națională de informații?

În sistemul securității naționale³ al României, componentele sale dețin o poziție și un rol deosebit de importante, corespunzătoare misiunii / misiunilor specifice și conforme legislației în vigoare.

Instituțiile cu competențe în domeniul apărării, ordinii publice și securității naționale și-au creat, în decursul existenței lor, o personalitate absolut distinctă, ce acționează și reacționează la provocările mediului internațional de securitate, cât și la vulnerabilitățile interne specifice sistemului.

Existența și proliferarea riscurilor și amenințărilor asimetrice, de natură militară și nonmilitară actuale, cât și statutul actual al României de țară membră în structurile europene și euroatlantice au impus racordarea, armonizarea și,

² Troncotă, Cristian (2008). *România și frontul secret (1859-1945)*. București: Editura Elion, p. 267.

³ Definit în Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate, p. 12, ca: „ansamblul organelor autorităților publice cu statut autonom, precum și cu alte instituții investite legal să desfășoare activități de informații, contrainformații și de securitate”.

implicit, plierea misiunilor instituțiilor cu atribuții în domeniul securității naționale la realitatea existentă, printr-o serie de determinări⁴:

- o creștere și o diversificare a activităților / misiunilor specifice tuturor acestor instituții;
- o extindere a competențelor deja statuate și reglementate juridic, cum ar fi cele care decurg din Normele privind protecția informațiilor clasificate ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord în România (H.G. nr. 353 din 15 aprilie 2002);
- elaborarea unor documente-cadru (Strategia de securitate națională a României, Doctrina națională a informațiilor pentru securitate, Strategia națională de prevenire și combatere a terorismului etc.), ce vin să statueze și să direcționeze activitățile componentelor sistemului securității naționale, în conformitate cu interesele și obiectivele politicii de securitate a României;
- înființarea Comunității naționale de Informații, structură comună de colectare și sintetizare a informațiilor provenite pe flux informațional de la instituțiile amintite mai sus.

Ca atare, apare și nevoia identificării unor repere, a unor parametri⁵ care să permită o bună funcționare a componentelor sistemului securității naționale a României:

- *specializarea* – reflectă o diviziune clară a misiunilor, a competențelor, a sarcinilor, a atribuțiilor generale și specifice ale activității de informații desfășurate de fiecare din componentele sistemului. Conform legislației în vigoare, există o serie de organe administrative autonome și structuri departamentale de informații care, de-a lungul timpului, nu au ezitat să se concureze și să poarte un război surd între ele, rezultând suprapuneri sau paralelisme între competențele acestora, ori, cel mai grav, neconcordanța informărilor către beneficiar. Înființarea Comunității

⁴ Chiș, Ioan; Liteanu, Traian; Petrescu, Stan; Rizea, Marian; Rotaru, Nicolae; Stoica, Constantin și Mihalache, Veronica (2007). Raport de cercetare, în *Elaborarea unui instrument decizional destinat optimizării capabilităților pentru acțiuni specifice de nivel tactic din domeniul apărării și securității naționale*. București: Editura ANI, p. 60.

⁵ Ibidem, pp. 60-61.

naționale de informații nu numai că reprezintă un filtru al informațiilor provenite de la servicii, ci asigură și colaborarea între instituțiile și structurile abilitate să desfășoare activități în domeniul securității naționale. Dată fiind dinamica mediului internațional de securitate, ar fi de bun augur o delimitare a competențelor fiecărui serviciu în parte, o specializare pe domenii, pentru a fi soluționată gama extinsă a amenințărilor la adresa securității naționale;

- *standardizarea* – proces prin care se stabilesc regulile și procedurile de desfășurare a misiunilor structurilor cu atribuții în domeniul securității naționale. Prin regulile și restricțiile impuse, acest parametru este în strânsă dependență de următorul;

- *formalizarea* – proces de oficializare, prin documente scrise, a regulilor, a procedurilor, a instrucțiunilor din cadrul structurii abilitate să desfășoare activități specifice de informații. Instituțiile actuale elaborează și reactualizează documente de planificare strategică a valorificării resurselor informaționale, anual sau ori de câte ori este nevoie.

- *modul de executare a controlului* – este știut faptul că la nivel național există nenumărate pârgii de control (parlamentar, judecătoresc, civil, prin Avocatul Poporului etc.), însă, în contextul existenței unei structuri ierarhic superioare, precum Comunitatea Națională de Informații – cu rol de coordonare a activității de informații – controlul administrativ exercitat de aceasta trebuie să aibă ca efect urmărirea strictă și riguroasă a realizării obiectivelor, îndrumarea directă, operativitatea în comunicarea pe verticală etc. De asemenea, acest tip de control trebuie să se efectueze asupra fondului și nu asupra formei.

Una dintre prioritățile Consiliului Suprem de Apărare a Țării a reprezentat-o modernizarea serviciilor de informații și creșterea eficienței acestora pentru prevenirea și avertizarea oportună asupra riscurilor și amenințărilor la adresa intereselor naționale ale României.

În acest context, în cadrul său, s-a hotărât crearea Comunității naționale de informații care reprezintă „rețeaua funcțională a autorităților

publice din sistemul securității naționale, bazată pe unitatea de scop, obiective și strategie și asigurată prin informațiile furnizate de Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Direcția Generală de Informații a Apărării și Direcția Generală de Informații și Protecție Internă din Ministerul Administrației și Internelor”⁶.

Comunitatea de informații, precizează în continuare Raportul CSAT, va asigura „o funcționare în parteneriat instituționalizat a serviciilor de informații și securitate, care își păstrează atribuțiile și misiunile specifice, concomitent cu o mai bună coordonare a activității de informații la nivelul strategic. Se va permite îndeplinirea misiunilor specifice, respectiv, funcționarea independentă a elementelor acesteia, concomitent cu constituirea la nivel național a unor capacități de analiză a informațiilor care vor fi folosite în comun. Aceste măsuri vor permite asigurarea interoperabilității și utilizarea tuturor oportunităților deschise de era informațională”.

Elemente de tradiție românească în domeniul managementului informațiilor

„[...] *Trebuie să facem ceva armonios în stat, pentru că așa cum este acum, este un adevărat haos, care ne costă bani și ajungem și la efecte contrare celor pe care le urmărim prin aceste informații*”⁷, hotăra generalul Ion Antonescu, exprimându-și nemulțumirea față de sistemul de informare operativă curentă, total dezorganizat. Devenise imposibil pentru conducătorul statului să poată consulta numărul foarte mare de buletine și rapoarte informative provenite de la ministerele de Interne, de Război, de Justiție, Parchetele de Judecată, Marele Stat Major, de Siguranță, Prefectura Poliției Capitalei, Inspectoratul General al Jandarmeriei, Direcția Justiției Militare, Direcția Închisorilor și SSI.

Este momentul în care Eugen Cristescu, din ordinul lui Antonescu, organizează Serviciul de Centralizare a Informațiilor la Președinția Consiliului

⁶ Raportul Consiliului Suprem de Apărare a Țării privind activitatea pe anul 2005, pp. 4-5.

⁷ Troncotă, Cristian, op. cit., p. 266.

de Miniștri, după modelul Centralei de Coordonare și Verificare a Informațiilor de pe Continent, pe care a aflat-o de la Amiralitatea Engleză, în timpul studiilor la Londra⁸. Iată, deja, un prim element de continuitate, crearea unui organism specializat în analiza și sinteza informațiilor, subordonat principalului utilizator, conducătorul statului.

Necesitatea organizării acestui sistem general de centralizare și exploatare a informațiilor rezultă din avantajele enunțate de directorul general al SSI: „1) serviciile de informații activau paralel pe teren, fiecare după puterea și specialitatea sa, trăgându-se maximum de informații; 2) nu se produceau imixtiuni sau încălcări de atribuții, având o compartimentare clară; 3) se putea înlesni colaborarea între șefii de autorități, iar nu furturi de informații de la un serviciu de informații la altul între agenții subalterni; 4) se înlătura cercul vicios informativ, când același informator dădea aceeași informație la mai multe servicii, deoarece, prin comparație, era ușor de descoperit; 5) se obținea o centralizare și o evidență a tuturor problemelor, informând mai complet conducerea Statului, care își putea dirija măsurile de ansamblu și de detaliu în perfectă cunoștință de cauză, putând să aprecieze și separat activitatea fiecărui serviciu; 6) în total să facă un control asupra întregii vieți a statului”⁹.

Un alt element de continuitate îl reprezintă faptul că la baza activității de informații a SSI stau principii fundamentale care se regăsesc și în actualitate, și anume: legalitatea și echidistanța politică. De altfel, ele rezultă din condițiile puse de Eugen Cristescu generalului Ion Antonescu în momentul acceptării funcției de director general al SSI: „1) fără legionari în SSI; 2) activitatea SSI să se desfășoare pe baza unei legi organice”¹⁰.

Actualmente, activitatea de informații desfășurată de componentele Comunității naționale de informații se fundamentează pe principiile: a) **legalității**, potrivit căruia căutarea, culegerea și valorificarea informațiilor se execută potrivit competențelor legale determinate, numai în legătură cu fapte, împrejurări sau situații cu potențial de amenințare la adresa securității

⁸ Idem.

⁹ Ibidem, p. 267.

¹⁰ Ibidem, p. 391.

naționale prevăzute de lege; b) **obiectivității**, potrivit căruia fiecare componentă este obligată să furnizeze informații imparțiale, echidistante și independente de orice imixtiuni politice, raportate la criteriile de stabilire a adevărului; c) **neutralității** și al **echidistanței**, potrivit cărora conduita profesională a personalului entităților componente ale Comunității naționale de informații se situează în afara oricăror ingerințe de natură a favoriza ori discrimina persoane sau organizații în exercitarea drepturilor legale ale acestora; d) **oportunității informării**, potrivit căruia informarea factorilor prevăzuți de lege să primească informații necesare fundamentării deciziilor ce privesc securitatea națională sau aplicarea legii se realizează pe bază de informații exacte, corecte și transmise în timp util, astfel încât să permită adaptarea măsurilor de prevenire, contracarare sau înlăturare a stărilor de pericol sau a amenințărilor; e) **planificării**, al **anticipării** și al **previziunii**, potrivit cărora resursele informaționale necesare se planifică, creează și gestionează astfel încât să se asigure evitarea surprinderii strategice față de orice amenințări interne sau externe; f) **cooperării** și al **colaborării**, potrivit cărora componentele Comunității naționale de informații inițiază și dezvoltă protocoale, programe și operațiuni de coordonare a eforturilor informative – naționale sau împreună cu cele ale statelor aliate – și de promovare a culturii de securitate în parteneriat cu autorități sau instituții publice ori organizații de drept privat; g) **transparenței**, potrivit căruia, în legătură cu activitatea Comunității naționale de informații, orice autoritate sau persoană realizează consensul asupra necesității păstrării secretului cu privire la informațiile referitoare la surse, operațiuni, metode și mijloace; identitatea personalului operativ și informațiile deținute; orice referiri legate de informații, de la obținere, evaluare și până la valorificarea cu titlu de confidențialitate a acestora de către guverne sau servicii străine; h) **protecției surselor și mijloacelor**, potrivit căruia componentele Comunității naționale de informații își garantează reciproc deplina protecție a surselor de informații și secretul operațiunilor desfășurate¹¹.

¹¹ Hotărârea CSAT nr. 146 din 18.11.2005 privind unele măsuri pentru organizarea și coordonarea unitară a activităților de informații pentru securitatea națională.

În ceea ce privește structura, modul de funcționare și atribuțiile Serviciului pentru Centralizarea Informațiilor remarcăm și alte asemănări cu actuala comunitate de informații.

Personalul Serviciului pentru Centralizarea Informațiilor era compus din ofițeri și civili specializați în materie¹². Oficiul pentru Informații Integrate este alcătuit din ofițeri analiști și civili proveniți de la Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Direcția Generală de Informații a Apărării și Direcția Generală de Informații și Protecție Internă din Ministerul Administrației și Internelor.

La același Serviciu, se făcea o operație de triaj a știrilor, apoi de verificare și completare între ele și se redactau apoi buletine zilnice sau rapoarte speciale pentru conducătorul Statului și primul ministru¹³. Conform art. 5 alin. (2) din Hotărârea CSAT, Oficiul este structura care planifică nevoile de informații pentru securitate națională și elaborează Buletinul Informațiilor Naționale de Securitate și alte produse analitice integrate, destinate membrilor CSAT și altor utilizatori ai informațiilor de securitate, stabiliți potrivit legii.

Când era nevoie a se discuta asupra problemelor de ordine internă, se convocau la Președinție, sub conducerea Conducătorului Statului sau a lui Mihai Antonescu, Conferințele de ordine internă, o dată sau de două ori pe lună, unde participau: ministrul de Interne, sub-secretarul de stat al Polițiilor, directorul general al Siguranței, prefectul Poliției Capitalei, un reprezentant al Jandarmeriei și șeful Serviciului Special de Informații¹⁴. În prezent, conform art. 2, art. 3 alin. (1), art. 4 alin. (1) și alin. (2) și art. 6 alin. (1) și alin. (2) din Hotărârea CSAT se pot convoca următoarele structuri din cadrul Comunității Naționale de Informații:

- ***Comitetul coordonator pentru Comunitatea națională de informații*** cu următoarea componență: consilierul prezidențial pentru securitate națională; directorul Serviciului Român de Informații; directorul

¹² Troncotă, Cristian, op. cit., p. 266.

¹³ Idem.

¹⁴ Idem.

Serviciului de Informații Externe; ministrul Apărării Naționale; ministrul Afacerilor Externe; ministrul Administrației și Internelor; ministrul Justiției; consilierul Primului ministru pentru probleme de securitate;

- **Consiliul operativ al Comunității naționale de informații** cu următoarea componență: consilierul primului ministru pentru probleme de securitate; adjunctul directorului Serviciului Român de Informații; adjunctul directorului Serviciului de Informații Externe; directorul general al Direcției Generale de Informații a Apărării; directorul general al Direcției Generale de Informații și Protecție Internă din Ministerul Administrației și Internelor;

- **Consiliul consultativ al Comunității naționale de informații**, care se compune din președinți ai comisiilor parlamentare, reprezentanți ai ministerelor și serviciilor cu atribuții în domeniu și care nu sunt reprezentate în Consiliul Suprem de Apărare a Țării, ai agențiilor guvernamentale și ai altor autorități care pot sprijini realizarea securității naționale.

Concluzii

Fără îndoială, noile amenințări la adresa securității interne și internaționale impun reconceptualizarea activității de *intelligence*, dublată, firesc, de procesul continuu de adaptare, reformare și transformare a instituțiilor care compun Comunitatea Națională de Informații și de adecvare a cadrului legislativ, astfel încât activitățile de management al informațiilor pentru securitate națională să devină o cerință fundamentală în reducerea constantă și semnificativă a vulnerabilităților.

Implementarea unei structuri integratoare, la nivel național, de culegere, analiză, evaluare și valorificare a informațiilor de interes strategic permite gestionarea performantă, unitară și coerentă a tuturor domeniilor și structurilor de informații, devenind o componentă a conducerii strategice și specializate a securității naționale. De aceea, consider că se impune o reproiectare normativă și organizatorică a Comunității, având în vedere faptul că cel puțin una dintre componentele sale, și anume Serviciul Român de Informații, parcurge un proces intern de reformă și modernizare instituțională. Cu alte cuvinte, modificarea unui element al sistemului ar

presupune modificarea sistemului. De asemenea, este nevoie de mult mai mult decât luarea în discuție doar a *unor* măsuri de organizare și coordonare unitară a activităților de informații pentru securitatea națională, și acestea adoptate cu ceva timp în urmă, ci a tuturor măsurilor care pot flexibiliza și optimiza cadrul de acțiune al Comunității, tocmai în speranța că înființarea acesteia nu va rămâne doar un proiect ambițios.

Nu în ultimul rând, este productiv să exploatăm ceea ce a fost inedit și valoros în *intelligence*-ul românesc și, deopotrivă, să adaptăm la specificul național anumite particularități conceptuale ori legislative ale structurilor similare ce se regăsesc în alte democrații actuale.

Bibliografie

- Troncotă, Cristian. (2008). *România și frontul secret (1859-1945)*. București: Editura Elion.
- Marin, Ionel. (2004). *Comunitatea de informații – soluția problemelor de securitate*. București: Editura ANI.
- Truță, Meda (coord.) (2007). *Elaborarea unui instrument decizional destinat optimizării capabilităților pentru acțiuni specifice de nivel tactic din domeniul apărării și securității naționale*. Grant de cercetare științifică. București: Editura ANI.
- Hotărârea CSAT nr. 146 din 18.11.2005 privind unele măsuri pentru organizarea și coordonarea unitară a activităților de informații pentru securitatea națională, disponibilă pe www.presidency.ro.
- Raportul Consiliului Suprem de Apărare a Țării privind activitatea pe anul 2005, disponibil pe www.presidency.ro.
- Strategia de securitate națională a României, aprilie 2006, disponibilă pe www.presidency.ro.
- Doctrina națională a informațiilor pentru securitate națională, disponibilă pe www.presidency.ro.

Analytics for Data Deconfliction

Christopher WESTPHAL

Visual Analytics, Inc

www.visualanalytics.com

Abstract

This paper introduces a refactoring of the concept called “deconfliction” as it applies to analytical and data repositories deployed throughout the law enforcement and intelligence communities. The goal is to seamlessly and automatically identify similar targets of interest (e.g., people, places, etc.) from the queries and reports being generated by the analysts, agents, and end-users operating these systems. The similarities represent the underpinnings for a number of requirements, including more efficient utilization of resources, improved analytical support mechanisms, a foundation for information sharing functions, as well as internal controls to help minimize abuses related to data privacy concerns. The application of data deconfliction is quickly becoming a mainstream capability and closely parallels the adoption of more information exchange standards. This paper discusses several methods and issues related to the emergence of data deconfliction activities.

Introduction

The content of database systems is expanding in near exponential rates and their utilization by different consumer groups is steadily increasing due to the advent of more open standards, web services, and other access protocols / interfaces. Commonplace today are wireless handheld devices which allow police officers to easily run field checks looking for potential criminals, license plate readers (mobile or fixed position) that constantly scan for stolen or unregistered vehicles, and various biometric sensors used for facial recognition, speaker identification, or even thermal body scans for

exposing disease signatures. All of these touch points are accessing various repositories looking for specific types of values or results – which then determine some type of appropriate action or follow-up.

The byproduct of these interactions, whether successful or not, are the trail of queries (i.e., the logs) and values used to access the respective systems. These logs are traditionally used for administrative functions to convey system usage statistics as well as to provide basic audit-level detail. Essentially, the log files represent their own independent data source that reflects the interests of the community they serve. Related commercial examples of how log files can be exploited include Google Trends or Yahoo Buzz List which are used to show popular search terms and help highlight new trends and domains of interest. These types of applications, albeit higher level aggregations and abstractions of the specific query instances, represent how insight into the utilization of log data can help improve the overall offerings, results, and experiences realized by their end-user communities.

The same can be said for law enforcement and intelligence applications. Consider a patrol officer running the license plate of a vehicle that was pulled over for a moving violation infraction (e.g., speeding); the queries posed to the system include the plate, which in turn results in the identification of the registered owner along with an address. This type of information is typically cross-referenced with other sources to expose outstanding warrants and criminal histories. In this case, the information returned does not indicate a high-level threat. However, several days earlier, the same plate was checked within the vicinity of a gang-related hit resulting in the shooting deaths of several persons. At this time, the correlation among the data sources has not been established because the “checks” often do not become part of a permanent record and the officer is exposed to an extended level of risk due to this type of oversight.

All of the interactions with a database create an audit trail which has not traditionally been considered a mainstream source for incorporation into the analytical process or for information sharing purposes. The use of data

deconfliction techniques to help identify similar targets can improve officer safety as well as provide more accurate results. This type of offering provides contextual awareness for analysts or agencies for information sharing purposes to help identify and coordinate analytics among seemingly disparate investigations.

Deconfliction

There is actually no recognized or official entry in the dictionary¹ for the word “deconfliction,” which one could reasonably consider a type of antonym for *confliction*. As such, new approaches, concepts, and methods typically take liberties to coin new terms, especially in technology-related industries. For our purposes, the word *deconfliction* is defined as a means or a process used to identify potentially similar interests, whether they are events, actions, or data values.

Typically, within the realm of law enforcement, the term deconfliction is used in the context of “officer safety event deconfliction.” Different law enforcement agencies with active operations could potentially interfere with each other, especially when they are on the same target or collocated in the same area (e.g., neighborhood or building). For these situations, there may be different types of events, including surveillance, undercover operations (e.g., drug buys), knock-and-talks (e.g., parole violation checks), or actions, such as raids or sweeps, that could potentially compromise the operations and potentially result in a dangerous condition for the officers involved.

Fortunately, there are real-world systems (e.g., RISSafe²) that are designed to help mitigate conflicts and notify any involved agencies about potential overlap when these types of situations exist. These systems have been instrumental in helping to reduce risk, which can potentially compromise operations, and worse, result in injury or loss of life to law

¹ <http://www.merriam-webster.com/dictionary/deconfliction>

² <http://www.riss.net/rissafe.aspx>

enforcement officers and / or operatives. To properly operate, the systems require each operation to be reported to a centralized monitor where it is reviewed for conflicts. If it is deemed that an operation might be in jeopardy, the concerned parties are promptly notified. Of course, this only works if there is full compliance by all participating agencies – and not all agencies or organizations necessarily contribute or document all of their ongoing activities to support these types of systems. It is not a perfect process, but it does effectively address a critical need, especially within the law enforcement community.

This same concept can also be applied to analytical and information sharing systems under an extended definition of “data deconfliction” where the utilization of the accounting logs for an analysis become a foundation of data that is integrated into the overall system thereby identifying areas of interest, common targets, and potential system abuses. Simply, if one user queries “William Washington” and another user also queries the same name or even a slight variation such as “Bill Washington,” then the system would identify a probable match and generate the appropriate notifications.

There are a number of government and commercial systems that have active monitoring processes to control (via security protocols) or oversee who accesses their systems. Depending on the organization, the data can be stored as “primary entities,” commonly referred to as a Master Name File. Systems that utilize such approaches, where each record correlates to a single and distinct entity (e.g., a person), include, for example, phone subscribers, driver’s licenses, passports, and tax revenue databases. Access to high-profile accounts, such as celebrities and politicians, can be more closely scrutinized. A prime example of this occurred during the 2008 elections in the United States, there were several incidents³ where unofficial access to specific candidate’s passport records⁴ was detected. The individuals

³ Vijayan, Jaikumar, “FAQ: The passport breach: What exactly is in those records?” Computerworld, March 21, 2008.

⁴ AP Press “Passport files of candidates breached: Records of Clinton, McCain, Obama inappropriately accessed, officials say” March 21, 2008, <http://www.msnbc.msn.com/id/23736254/>

involved in initiating the queries were identified and properly disciplined.

However, when such a degree of representation is not available (e.g., a master name), an agency must rely on other methods from which to track their interactions with the data sources. In a majority of agencies, the database logs are merely used to capture and encode basic operations such as invalid login attempts, expired passwords, transaction logs for loading new information, and other administrative actions. Often, due to performance reasons, the queries generated by the associated analytical software are not stored in the database logs. In these cases, the agencies rely on the internal logging and auditing capabilities of the respective analytical and reporting software to reconstruct the content of the database results.

Analytical Approaches

Law enforcement investigation techniques have traditionally been more reactive in nature and are typically in response to a crime that has already been committed. As more and more intelligence is incorporated into their business processes, law enforcement personnel are now able to act in a more proactive fashion and are therefore more capable of preempting or circumventing crimes from occurring in the first place. The process of incorporating more proactive analytics into daily operations has become the foundation for the success associated with intelligence-led policing programs⁵.

The use of data deconfliction techniques for reactive analytics is fairly straight forward. Generally there are only a limited number of target entities (e.g., people, places, events etc.) related to these types of analytics. The nature of a reactive investigation typically has a starting point and expands outwards based on the volume of data related to the designated targets – thus, each query has well defined and specific values used to access the underlying data. For example, the following represents an

⁵ Peterson, Marilyn, "Intelligence-Led Policing: The New Intelligence Architecture" prepared by the International Association of Chiefs of Police under cooperative agreement number 2003-DD-BX-K002 awarded by the Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, September 2005 (NCJ 210681)

example of a standard SQL query used to access information on a specific person from a designated source:

```
SELECT
    qrysubjects.ALIAS, qrysubjects.SBJDOB,
    qrysubjects.ETHNIC,
    qrysubjects.SBJEYES, qrysubjects.GENDER,
    qrysubjects.SBJHAIR,
    qrysubjects.SBJFNAM, qrysubjects.SBJLNAM,
    qrysubjects.SBJMNAM, qrysubjects.SBJSNAM,
    qrysubjects.RACE, qrysubjects.WEAPONS,
    qrysubjects.TATTOOS, qrysubjects.NARRATIVE
FROM
    qrysubjects
WHERE
    qrysubjects.SBJLNAM = 'SMITH' AND
    qrysubjects.SBJFNAM = 'JOHN' AND
    qrysubjects.SBJDOB = {ts '1970-01-14 00:00:00'}
```

This SQL statement clearly shows that the request is for a SUBJECT with a last name of SMITH, first name of JOHN, and a date of birth equal to 01/14/1970. In this example, a single SUBJECT is returned from the source; however, one must be aware that even very specific queries may actually return multiple results, especially when dealing with a common name. For deconfliction purposes, other analysts making queries with matching (or similar) values would be flagged. Expanding the relationships associated with this SUBJECT shows there are a number of associated entities, entirely based on the source(s) accessed, and in this case include other subjects, phones, identification numbers, addresses and case references as shown in Figure 1.

Figure 1. *First Level Expansion from Target Entity*

Each one of the entities returned by this first-level expansion will also be included within the query logs and subject to their own deconfliction process. Therefore a match can occur on virtually any type of entity, as long as the values are consistent in the underlying query structures. Furthermore, some places “simulate” a deconfliction by incorporating their existing case- or records-management system as one of the primary sources queried. Therefore, whether a match was encountered in the log files or through prior case matches, the analyst can be notified by defining a special icon that differentiates the entity from a normal result. In Figure 2 below, the SUBJECT shown at the 10:00 position is marked with a red-exclamation point to signify there is an existing case (or potential inquiry by another analyst) on this particular entity.

Figure 2. Entity Deconfliction Depicted With Special Icon

Reactive queries are generally utilized by subscription-based services⁶ where a pre-defined target entity is submitted to the system for matching purposes. There are usually some types of mandatory values or fields associated with interacting with these services that include, for example, the first and last names along with a residence state. Multiple results are possible; however, the specific details are only presented for a selected entity. If the service is made available with the analytical tool, then the query can be recorded and treated just like any other log entry. However, if the query is done manually through an alternative interface, then that level of detail will be lost unless there are other protocols or write-backs built into the analytical tool to document this process.

When the types of queries posed to the system are more proactive or strategic in nature, the process of identifying similar or like-entities can be

⁶ Includes offerings by Lexis/Nexis, Acxiom, Factiva and other subscription-based services.

compounded. This is due in part to the overhead involved with transforming the query into tangible entities. Thus, a query such as “show all ADDRESSES from a specific ZIP Code” (query structure shown below) may return hundreds or thousands of results, and depending on the analytical system, can be represented as an aggregated value or as individual entities.

```
SELECT
    qrysubjects.ADDRESS,
    qrysubjects.CITY,
    qrysubjects.STATE,
    qrysubjects.ZIPCODE
FROM
    qrysubjects
WHERE
    qrysubjects.CITY = 'FREDERICK' AND
    qrysubjects.STATE = 'MD'
```

If the results are defined as entities, then the process is identical to what was described previously. An example of this output is shown in Figure 3 where addresses involved in prior queries are shown with red question marks. However, if the results are merely aggregates (e.g., counts of results), there is no way to convey that an entity has been previously observed in other queries based merely on the query submitted. Depending on the source being queried, large volumes or batch-type queries may not be supported, thereby excluding them from consideration from the data deconfliction process.

This naturally brings up the related discussion of *object-oriented* versus *record-oriented* approaches as they apply to deconfliction purposes. Some analytical tools are exclusively focused on depicting the records returned from a query where every row represents a unique instance of a result (e.g., transactional focus). These types of systems tend to cluster, or aggregate, row counts based on a common field value (e.g., a breakdown of incident types by date and region). In these instances, the application of data

deconfliction proves to be difficult because there are no target values from which to perform the matches since all rows are treated equally.

In an object-oriented approach, a series of field values uniquely defines the objects (e.g., entities). When the combination of values is encountered in the data, the object is considered to be an equivalent. Thus, objects representing, say, a SUBJECT, might be constructed from a combination of: 1) first name, last name, and middle name or 2) first name, last name, and date of birth or 3) first name, last name, and ZIP Code. Each different combination of values will affect how the system behaves and produce different results depending on the collection and content of the underlying data.

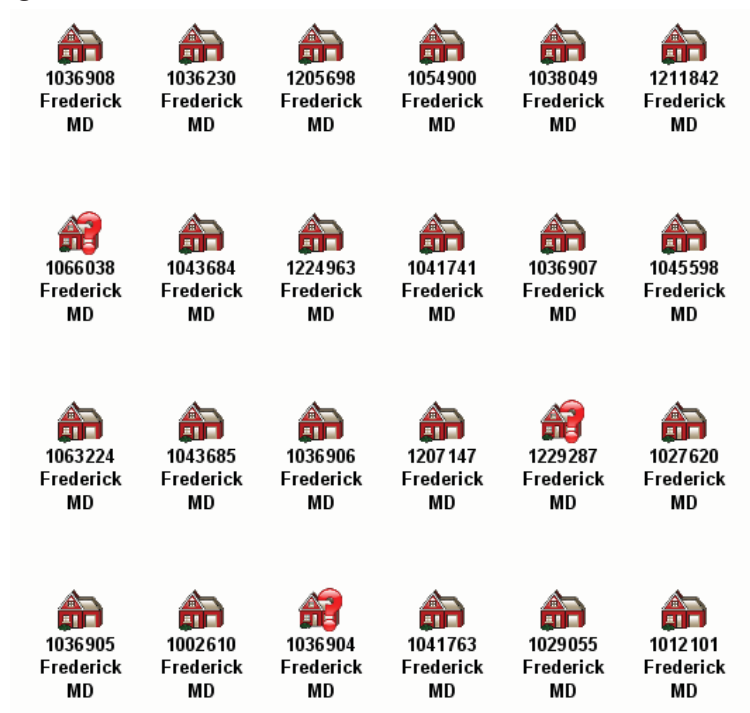

Figure 3. *Depiction of Proactive Query Results*

Additionally, how the deconfliction was defined will prove valuable to those involved, especially as it relates to the approach used to establish a

positive match. If a result is encountered based on an explicit query performed from a reactive search, then it should be viewed in a higher regard because it was of particular interest to another analyst.

Conversely, a result from a proactive search may merely be due to a wide net being cast looking for potential targets of interest. Not until the analyst has narrowed down the focus of the proactive set to a few specific entities (e.g., made it reactive) would the degree of interest be increased. Additionally, another dimension to factor into the deconfliction process is the timeframe in which the queries are / were performed in the context of the analysis. Thus, an analyst that targeted an entity from, say, three years ago might not truly have much of any impact on the deconfliction process for one that more recently queried on the same entity. The overall process should take this into consideration.

Matching Values

Using an object-oriented approach for representing data provides for the most direct method of matching values. The most simplistic is considered to be an equivalence match; where all of the components for the queried entity (e.g., first name, last name etc.) have the same values as those stored in the log files. It is assumed, by the time the results are logged, that there have been some basic value transformations, a certain degree of data clean-up, and an overall disambiguation of the values.

Additionally, the model used to represent the data as an object will have standardized the mapping to the raw table and field values associated with each source. Essentially, in its most fundamental form, the logs are merely just another data source that has been incorporated into the overall analytic process.

Needless to say, the quality of the underlying data will have an impact on the overall matching capabilities used for the data deconfliction

purposes. Many times, there will be variations, aliases, or other types of fuzzy values that won't necessarily match using equivalence. The amount of up-front emphasis placed on the overall entity resolution will determine how accurately the matches for data deconfliction will be performed. Care must be taken not to generalize too much with respect to how the matches occur; overgeneralization will result in too many false positives and diminish the value of the deconfliction process.

Of course, certain types of objects including, for example, addresses, phone numbers, identification numbers, vehicles, and accounts are fairly easy to standardize. Generally, these types of objects are considered *unique*⁷ with respect to the real-world counterparts they represent because there can only be *one* of them in existence. Thus, matches within this class of objects are considered very reliable; however, care must be taken to incorporate the timeframes that the data was deemed valid as to avoid situations where re-issued values could potentially cause a situation.

The names of people and organizations are where most of the matching problems are encountered since they are not unique and can represent numerous real-world entities. Although detailing the techniques used for fuzzy matching are outside the scope of this manuscript, there are a variety of approaches that can be used to expose similar or like names using a combination of aliases, transformations, phonetics, and transpositions. To streamline the matching process and depending on the analytical tools being used, the resolved entity values could be written directly to the log files. This would require a single comparison to a single field value – speeding up the overall process. It also introduces one final point based on the anonymization of the data. Encapsulating the value of the entity into a hash value or

⁷ Westphal, Christopher "Data Mining for Intelligence, Fraud & Criminal Detection: Advanced Analytics & Information Sharing Technologies" CRC Press, December 2008. pp. 42-50.

encrypted format allows for matching without disclosing the raw details of the object. This can be an attractive option, especially when operating in a federated search space, where multiple agencies and users are sharing data across a wide range of activities.

Reporting

There are a number of factors to consider when detecting and reporting matches within disparate queries. Often there may be sensitivities associated with the nature of the suspects being evaluated or reviewed that could range from internal checks (e.g., inspector general / internal affairs) up to national security concerns. There are even special cases, including data related to grand jury cases, which must be managed according to specific protocols. Depending on the type of data deconfliction reports that are desired, there can be different types of notifications and / or matches reported including, for example, explicit, silent, management, or special purpose(s). Other types of reports could also be defined, but for brevity, not all are covered here.

Explicit deconflictions would provide feedback directly to the analysts working on their individual cases. Thus, an alert would be generated and delivered via the analytical environment (e.g., a tool, portal or through e-mail) to notify the involved parties.

Typically, this type of unrestrictive or unbounded type of alert would be most favorable within a single agency focused on a common task, for example, Financial Intelligence Units (FIU) detecting money laundering operations or a Special Investigative Units (SIU) combating insurance fraud. Each analyst is committed to furthering the objectives of the agency and collaborative work products are encouraged to help expose larger networks of criminal behaviour.

Silent deconflictions or hits are implemented in several government systems including Treasury Enforcement Communications System (TECS),

the National Crime Information Center (NCIC), and the Automated Case Support System (ACS). These types of matches occur based on the usage and utilization of the system (based on master name lists), except that when a match is encountered, the notification is sent to a designated individual, and not the originator of the request. Usually these are assigned for more sensitive types of data, which could include notifying a case agent or senior management that access to sensitive data has occurred or was attempted (based on security levels).

Management reviews on data deconflictions can also be presented in reports or dashboards where the details can be aggregated to show the level of overlap or commonality among different requests. This can help with both strategic and tactical planning purposes, support more focused targeting objectives, and show where investigative overlaps occur across different organizations, especially for federated searches involving multiple agencies. Ultimately, it will help to bridge different cases that might have appeared unrelated – thereby helping to manage the risk associated with examining and pursuing larger case loads.

Conclusion

This paper provides a high-level overview of how data deconfliction can be incorporated into standard analytical systems to improve the general understanding of potential common targets across different investigations. The actual implementation, optimization, and accuracy of the results produced by such systems will vary depending on the underlying infrastructure and analytical approaches used by the respective agencies. Simply, the log files (or even case files) act as additional data sources that are incorporated into the overall analytical process. Detecting matches among the entities contained within these log files potentially represents a

common target or interest among the different users or agencies.

The concept of data deconfliction has long been an area of interest within the law enforcement and intelligence communities. As more and more analytical systems are incorporating the ability to provide proactive data requests, the utilization of data deconfliction methods becomes even more important.

Although multi-source data integration has made tremendous strides over the past several years, especially with the introduction of certain representation standards⁸, there is still a lot of work to be done with respect to how the content or value is represented. Matching like or similar values can be challenging, especially when dealing with near real-time environments.

The outputs, reports, or notifications of potential matches are also an area that requires further development particularly when multiple sources and agencies are involved. Determining how someone should be notified, how often, and in what manner is still a very personalized dimension that is heavily based on the sensitivity of the data, the role of the analyst, and the charter of the agency. More common standards will evolve as the deconfliction capability becomes a more mainstream feature.

Ultimately, the ubiquitous capability to monitor, track, and correlate data for linking cases and investigations together will be commonplace among our analytical systems. Data deconfliction will provide support for constructing larger-sized cases, enhanced investigations using reactive analytics, and supply additional insights for exposing proactive targets.

⁸ NIEM – National Information Exchange Model – is one such example of defining structural equivalence among different data sources.

Biography

Mr. Westphal is co-founder and CEO of Visual Analytics Inc. (VAI), a provider of visualization software, information sharing systems, and advanced analytical training. His clients include federal and state / local law enforcement including fusion centers, all major intelligence agencies, the US Department of Defense, and international Financial Intelligence Units (FIUs). Mr. Westphal has authored numerous publications and several books including *Data Mining for Intelligence, Fraud & Criminal Detection: Advanced Analytics & Information Sharing Technologies* (Westphal, CRC Press, 2008); *Data Mining Solutions: Methods and Tools for Solving Real World Problems* (Westphal / Blaxton, Wiley, 1998); and *Readings in Knowledge Acquisition: Current Practices and Trends* (McGraw/Westphal, Ellis Horwood Limited, 1990). He also authored the "Analyzing Intelligence Data: Next Generation Technologies for Connecting the Dots" chapter in *Net-Centric Approaches to Intelligence and National Security* (Ladner/ Petry, Springer 2005).

**GEORGE MAIOR: Noul Aliat. Regândirea politicii
de apărare a României la începutul secolului al XXI -lea**

- recenzie -

Remus Ioan ȘTEFUREAC

O simplă analiză istorică ne arată că națiunea română a fost mobilizată în adâncimea structurilor sale sociale de trei mari proiecte de societate: construcția statului românesc modern, proiectul unionist și procesul de aderare și integrare a României în structurile euroatlantice. Fiecare dintre aceste proiecte a fost generat și animat de elite politice și intelectuale, beneficiind de efortul unor lideri excepționali care au avut inteligența să valorifice optim contextele geopolitice favorabile ale timpului. Despre rolul elitelor politice în configurarea și dezvoltarea primelor două mari proiecte românești de societate se vorbește la superlativ în manualele de istorie. Mai puține lucruri se spun însă despre elitele politice și tehnocrate care, în mai puțin de două decenii, au făcut posibil ultimul mare proiect de societate – aderarea și integrarea României în structurile euroatlantice.

În vârtoarea politică, ne lăsăm uneori furați de dispute politice minore cantonate în mize frivole și pierdem din vedere marile procese strategice la care luăm deja parte, grație muncii susținute a unor lideri tineri, cu solidă bază profesională, acei „tehnocrați” serioși care ne reprezintă interesele și câștigă victorii pentru România. „Noul Aliat” este cronică de substanță a unui asemenea tehnocrat care, într-o manieră tăcută, sistematică, departe de orice efuziuni populist-publicitare, și-a pus amprenta asupra aderării României la NATO, una dintre cele două dimensiuni ale ultimului mare proiect românesc.

Lucrarea lui George Maior este o demonstrație intelectuală care surprinde cu exactitate ce se ascunde în spatele discursului și al rezultatului. Studiul debutează cu un bagaj teoretic și de viziune solid, dar concentrat, care sintetizează provocările lumii postmoderne în noul mediu al securității

internaționale. Stilul pragmatic al autorului este evidențiat prin intrarea rapidă pe teritoriul concret al tranziției României de la modernitate la postmodernitate strategică, cu aplicații directe în ceea ce privește momentele esențiale care au marcat procesul aderării României la NATO. Nu lipsește nici conceptul de securitate structurat în zona strategică a Mării Negre, dar prezentat într-o viziune extinsă a regiunii, legată de Balcani, de Caucazul de Sud sau de Orientul Apropiat și Mijlociu.

Un capitol consistent este dedicat transformării sectorului de securitate națională, partea *hard* a reformei armatei române, cu tot ce a presupus și presupune ea, de la relația civili-militari, reducerea efectivelor și profesionalizarea acestora, la diplomația apărării. În fine, un astfel de studiu nu se putea încheia altfel decât prin prezentarea unei viziuni asupra a ceea ce urmează: politica și strategiile de securitate de mâine, rolul NATO în dezvoltarea politicilor de securitate colectivă, locul României în noua arhitectură și adaptarea concretă la noile provocări prin reforma forțelor armate – sistemul de valori, politica de înzestrare și resursele care asigură în final trecerea de la armata de apărare la armata de securitate.

Meritul lui George Maior este că, prin „Noul Aliat” ne prezintă fundamentele deciziilor strategice din trecutul apropiat, din prezent și din viitor, într-o viziune integrată care ne arată că pilonul „Securitate” al celui de-al treilea mare proiect românesc – integrarea euroatlantică – a fost ridicat, dar el trebuie în continuare consolidat și finisat. În paginile cărții identificăm o busolă exactă care poate ghida fără probleme marile decizii privind politica de apărare a României la începutul secolului al XXI-lea. George Maior ne spune, prin această lucrare, că al treilea mare proiect nu s-a încheiat. Dimpotrivă, el abia acum se dezvoltă. Am făcut primii pași, am aderat la NATO, la UE, dar adevărata sarcină este dată de modul în care vom ști să valorificăm oportunitatea istorică a integrării euroatlantice pentru a construi o țară mai sigură, mai democratică, modernă și prosperă, un veritabil pilon de stabilitate regională. Este o provocare pentru următorii 20 de ani, demnă de un mare proiect de societate, conceput de noi și implementat împreună cu aliații noștri.

**GEORGE MAIOR: Noul Aliat. Regândirea politicii
de apărare a României la începutul secolului al XXI -lea**

- recenzie -

Remus Ioan ȘTEFUREAC

O simplă analiză istorică ne arată că națiunea română a fost mobilizată în adâncimea structurilor sale sociale de trei mari proiecte de societate: construcția statului românesc modern, proiectul unionist și procesul de aderare și integrare a României în structurile euroatlantice. Fiecare dintre aceste proiecte a fost generat și animat de elite politice și intelectuale, beneficiind de efortul unor lideri excepționali care au avut inteligența să valorifice optim contextele geopolitice favorabile ale timpului. Despre rolul elitelor politice în configurarea și dezvoltarea primelor două mari proiecte românești de societate se vorbește la superlativ în manualele de istorie. Mai puține lucruri se spun însă despre elitele politice și tehnocrate care, în mai puțin de două decenii, au făcut posibil ultimul mare proiect de societate – aderarea și integrarea României în structurile euroatlantice.

În vârtoarea politică, ne lăsăm uneori furați de dispute politice minore cantonate în mize frivole și pierdem din vedere marile procese strategice la care luăm deja parte, grație muncii susținute a unor lideri tineri, cu solidă bază profesională, acei „tehnocrați” serioși care ne reprezintă interesele și câștigă victorii pentru România. „Noul Aliat” este cronică de substanță a unui asemenea tehnocrat care, într-o manieră tăcută, sistematică, departe de orice efuziuni populist-publicitare, și-a pus amprenta asupra aderării României la NATO, una dintre cele două dimensiuni ale ultimului mare proiect românesc.

Lucrarea lui George Maior este o demonstrație intelectuală care surprinde cu exactitate ce se ascunde în spatele discursului și al rezultatului. Studiul debutează cu un bagaj teoretic și de viziune solid, dar concentrat, care sintetizează provocările lumii postmoderne în noul mediu al securității

internaționale. Stilul pragmatic al autorului este evidențiat prin intrarea rapidă pe teritoriul concret al tranziției României de la modernitate la postmodernitate strategică, cu aplicații directe în ceea ce privește momentele esențiale care au marcat procesul aderării României la NATO. Nu lipsește nici conceptul de securitate structurat în zona strategică a Mării Negre, dar prezentat într-o viziune extinsă a regiunii, legată de Balcani, de Caucazul de Sud sau de Orientul Apropiat și Mijlociu.

Un capitol consistent este dedicat transformării sectorului de securitate națională, partea *hard* a reformei armatei române, cu tot ce a presupus și presupune ea, de la relația civili-militari, reducerea efectivelor și profesionalizarea acestora, la diplomația apărării. În fine, un astfel de studiu nu se putea încheia altfel decât prin prezentarea unei viziuni asupra a ceea ce urmează: politica și strategiile de securitate de mâine, rolul NATO în dezvoltarea politicilor de securitate colectivă, locul României în noua arhitectură și adaptarea concretă la noile provocări prin reforma forțelor armate – sistemul de valori, politica de înzestrare și resursele care asigură în final trecerea de la armata de apărare la armata de securitate.

Meritul lui George Maior este că, prin „Noul Aliat” ne prezintă fundamentele deciziilor strategice din trecutul apropiat, din prezent și din viitor, într-o viziune integrată care ne arată că pilonul „Securitate” al celui de-al treilea mare proiect românesc – integrarea euroatlantică – a fost ridicat, dar el trebuie în continuare consolidat și finisat. În paginile cărții identificăm o busolă exactă care poate ghida fără probleme marile decizii privind politica de apărare a României la începutul secolului al XXI-lea. George Maior ne spune, prin această lucrare, că al treilea mare proiect nu s-a încheiat. Dimpotrivă, el abia acum se dezvoltă. Am făcut primii pași, am aderat la NATO, la UE, dar adevărata sarcină este dată de modul în care vom ști să valorificăm oportunitatea istorică a integrării euroatlantice pentru a construi o țară mai sigură, mai democratică, modernă și prosperă, un veritabil pilon de stabilitate regională. Este o provocare pentru următorii 20 de ani, demnă de un mare proiect de societate, conceput de noi și implementat împreună cu aliații noștri.

INSTRUCȚIUNI PENTRU AUTORI

Misiune și conținut. Revista Română de Studii de Intelligence (RRSI) este dedicată studiilor de intelligence și disciplinelor științifice conexe, cu scopul de a facilita crearea unui forum de dezbateră pentru mediile profesional, academic, politic și public.

RRSI este o publicație nepartizantă și non-profit care nu pledează în favoarea sau împotriva vreunei poziții, responsabilitatea pentru ideile prezentate aparținând în exclusivitate autorilor.

Pregătirea materialelor pentru publicare. Toate textele propuse spre publicare în paginile RRSI trebuie transmise în format fizic și electronic pe adresa Centrului de Cercetări Științifice al Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”: Șos Odăi nr. 20, sector 1, București, ani@sri.ro.

Textul trebuie redactat cu caractere Times New Roman de mărimea 12, dublu spațiat. Prima pagină trebuie să conțină titlul lucrării și afilierea autorului (nume și prenume, titlu științific, apartenența la o instituție/asociație/organizație, acolo unde este cazul, precum și adresa pentru corespondență). Toate referințele bibliografice trebuie precizate (parentetic, note de subsol, etc.)

Autorii sunt responsabili pentru obținerea oricărei permisiuni referitoare atât la publicarea unor materiale din alte surse, cât și la respectarea oricăror restricții sau proceduri care țin de locurile de muncă unde activează sau au activat.

Odată publicat, materialul intră în proprietatea RRSI, iar fiecare autor primește câte un exemplar al numărului RRSI în care i-a fost publicată contribuția.

Politica de evaluare. RRSI acceptă doar editoriale, articole și recenzii care nu au fost anterior publicate.

Editorii și redactorii RRSI selectează materialele transmise de autori și, acolo unde este cazul, le ameliorează prin dialog constructiv, doar cu acceptul acestora din urmă, asigurând astfel corectitudinea și valoarea științifică a materialelor ce urmează a fi publicate. Evaluarea calității academice a materialelor se face în anonimat ("blind review"), corespondența dintre evaluatori și autori realizându-se doar prin intermediul e-mailului ani@sri.ro. RRSI garantează că lucrările nu sunt respinse/modificate pentru că ideile exprimate sunt contrarii altor studii publicate anterior sau pozițiilor evaluatorilor, ci doar în cazul în care nu fac dovada cercetării științifice.

RRSI asigură confidențialitatea pentru materialele respinse de la publicare, precum și pentru modificările aduse acestora.

O publicație
a Centrului de Cercetări Științifice
al Academiei Naționale de Informații
„Mihai Viteazul”

ISSN 2067 - 3353